

Adverbien *täysin* ja *kokonaan* kollokaatit ja semanttinen prosodia

Maisterintutkielma

Akseli Kangas

Suomen kieli

Kieli- ja viestintätieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

Heinäkuu 2018

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos – Department Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä – Author Kangas, Akseli	
Työn nimi – Title Adverbien <i>täysin</i> ja <i>kokonaan</i> kollokaatit ja semanttinen prosodia	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Maisterintutkielma
Aika – Month and year 6/2018	Sivumäärä – Number of pages 85 + liitteet
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tutkielmani käsittelee lähisynonyymisten adverbien <i>täysin</i> ja <i>kokonaan</i> kollokaateissa ja semanttisessa prosodiassa ilmeneviä eroja ja yhtenäisyyksiä. Kollokaateilla tarkoitetaan tutkittavien sanojen tekstuaalisessa lähiympäristössä tyypillisesti esiintyviä sanoja (Sinclair 1991a: 170). Semanttinen prosodia puolestaan on leksikaalisten yksiköiden valintaa ohjaava tekijä, joka heijastaa erityisesti kielenkäyttäjän suhtautumista, mielipiteitä, arvoja, asenteita ja uskomuksia (Morley & Partington 2009: 140, 144).</p> <p>Tutkimusaineistonani on sanomalehtikorpuksia 1990-luvulta. Aineistoni sisältää Helsingin Sanomien vuosikerran 1995, Kalevan vuosikerrat 1998-1999 ja Keski-suomalaisen vuosikerran 1999. Helsingin Sanomien vuosikerta on laajuudeltaan 22,1 miljoonaa sanetta, Kalevan vuosikerrat 9,8 ja Keski-suomalaisen vuosikerta 7,9 miljoonaa sanetta (Kielipankki a). Yhteensä aineistoni sisältää siis 39,8 miljoonaa sanetta. <i>täysin</i> esiintyy aineistossa 9119 ja <i>kokonaan</i> 6321 kertaa. Aineisto on osa FIN-CLARIN-konsortion ylläpitämän kielipankin Suomen kielen tekstikokoelmaa.</p> <p>Tutkimuksessa käy ilmi, että vaikka adverbit ovat lähisynonyymejä, niiden kollokaatit poikkeavat merkittävästi toisistaan: yhteensä 210 tilastollisesti merkitsevää kollokaatista adverbeille yhteisiä kollokaatteja oli vain 22. Esimerkiksi suurimman kollokaattiryhmän eli verbikollokaattien joukossa adverbeille yhteisiä kollokaatteja on vain kolme: <i>olisi, tuhoutui</i> ja <i>jäi</i>. Yhteensä verbikollokaatteja on <i>täysin</i>-adverbillä 36 ja <i>kokonaan</i>-adverbillä 28. Eniten yhteisiä kollokaatteja on puolestaan adjektiivikollokaattien joukossa. Näihin kuuluvat <i>uusi, uusia, uutta, oma, oman, toinen</i> ja <i>eri</i>. <i>täysin</i> kuitenkin kollokoi huomattavasti vahvemmin adjektiivien kanssa kuin <i>kokonaan</i>, sillä se saa 34 adjektiivikollokaattia siinä missä <i>kokonaan</i> saa vain kymmenen. Muita nominikollokaatteja adverbeillä on huomattavasti vähemmän. Sen sijaan partikkeli- ja adverbikollokaatteja on suhteellisen runsaasti. Yhteisiä partikkelikollokaatteja ovat <i>lähes, koska, vaan, aivan</i> ja <i>kuitenkaan</i> ja yhteisiä adverbikollokaatteja <i>koskaan</i> ja <i>pois</i>.</p> <p>Adverbien semanttisessa prosodiassa ei tutkimuksen perusteella ole kovin merkittävää eroa. Kummankaan adverbien semanttinen prosodia ei ole erityisen voimakas, vaan molempien kohdalla sitä voitaisiin luonnehtia lievästi negatiiviseksi. Negaatiolementistä ja negatiivisesta tilannekontekstista johtuvan negatiivisen semanttisen prosodian yhteenlaskettu osuus tapauksista on molemmilla adverbeillä 45 %, joten siltä osin adverbien eivät eroa toisistaan käytännössä ollenkaan. <i>täysin</i>-adverbillä positiivisen semanttisen prosodian osuus (27 % tapauksista) on kuitenkin suurempi kuin <i>kokonaan</i>-adverbillä (10 % tapauksista). Monessa tapauksessa adverbien semanttisen prosodian luokittelu positiiviseksi tai negatiiviseksi on vaikeaa tai mahdotonta. Tällaiset tapaukset on tutkimuksessa luokiteltu semanttiselta prosodialtaan neutraaleiksi. <i>kokonaan</i>-adverbillä neutraalin semanttisen prosodian osuus on jopa 45 % tapauksista, ja <i>täysin</i>-adverbilläkin 28 %.</p>	
Asiasanat – Keywords fraseologia, kollokaatio, semanttinen prosodia, adverbi	
Säilytyspaikka – Depository JYX-julkaisuarkisto	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 TEORIA	3
2.1 Kontekstuaalinen semantiikka	3
2.2 Fraseologia	6
2.2.1. Fraseologiset yksiköt tutkimuksen kohteena	6
2.2.2 Kollokaatio	9
2.2.3 Semanttinen prosodia	13
2.3 Synonymiatutkimus	16
2.4 Täyteen asteen adverbit tutkimuksen kohteena	19
3 AINEISTO JA METODIT	23
3.1 Aineisto	23
3.2 Kollokaatioanalyysi	24
3.2.1 Kollokaatiövälän määrittäminen	24
3.2.2 Kollokaattien tilastollinen testaus ja luokittelu	26
3.3 Semanttisen prosodian analyysi	28
4 KOLLOKAATIT	30
4.1 Tilastollisesti merkitsevimmät kollokaatit	30
4.1.1 t-testin mukaan	30
4.1.2 MI-testin mukaan	34
4.2 Adverbien tilastollisesti merkitsevät kollokaatit sanaluokittain	38
4.2.1 Verbikollokaatit	38
4.2.2 Substantiivikollokaatit	42
4.2.3. Adjektiivikollokaatit	44
4.2.4 Pronominikollokaatit	48
4.2.5 Adverbikollokaatit	50
4.2.5 Partikkelikollokaatit	52
4.2.6 Adpositiokollokaatit	57
4.3 Yhteenveto kollokaatioanalyysin tuloksista	58
5 SEMANTTINEN PROSODIA	63
5.1 Kollokaattien antamat viitteet adverbien semanttisesta prosodiasta	63
5.2 Adverbien semanttinen prosodia	64

5.2.1 Positiivinen semanttinen prosodia	66
5.2.2 Neutraali semanttinen prosodia	68
5.2.3 Negaatioelementistä aiheutuva negatiivinen semanttinen prosodia	70
5.2.4 Kontekstista ilmenevä negatiivinen semanttinen prosodia	72
6 PÄÄTÄNTÖ	74
6.1 Keskeisimmät tutkimustulokset	74
6.2 Tutkimuksen arviointia	76
6.3 Tutkimustulosten hyödyntäminen ja jatkotutkimusmahdollisuudet	78
LÄHTEET	81
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tässä tutkielmassa tarkastelen lähisynonyymisten adverbien *täysin* ja *kokonaan* fraseologisissa piirteissä, tarkemmin määriteltynä kollokaatioissa ja semanttisessa prosodiassa ilmeneviä eroja. Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *täysin*) mukaan *täysin* tarkoittaa samaa kuin sanat *aivan*, *ihan*, *vallan*, *kokonaan*, *tyystin*, *täydellisesti* ja *tykkänään*. *kokonaan* puolestaan on Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *kokonaan*) mukaan merkitykseltään samankaltainen sanojen *täysin*, *aivan*, *ihan*, *tyystin*, *tykkänään*, *vallan* ja *kerrassaan* kanssa. Lähisynonyymejä, kuten *kiljua* ja *kirkua*, *susi* ja *hukka*, *lähes* ja *melkein*, *voimakas* ja *vahva* voivat erottaa esimerkiksi sävyyn ja tyyliin liittyvät piirteet, mutta monesti eroja on kuitenkin varsin hankala kielentää. Tästä huolimatta osaamme valita synonyymien joukosta kuhunkin kontekstiin parhaiten sopivan vaihtoehdon. Fraseologisen tutkimuksen avulla lähisynonyymien välille pystytään tekemään selkeä ero nimenomaan niiden tyypillisiä käyttökonteksteja vertailemalla, minkä alan tutkimukset ovat osoittaneet. Aiemmin suomen kielestä on tutkittu fraseologisin menetelmin ainakin synonyymejä *keskeinen* ja *tärkeä* (Jantunen 2001), *hyvin*, *kovin* ja *oikein* (Jantunen 2004) *vuoksi* ja *takia* (Suoraniemi 2011) sekä *ehkä* ja *mahdollisesti* (Pirkola 2016).

Fraseologia on leksikografisen kielentutkimuksen haara, jonka tutkimuksen keskiössä ovat erilaiset sanayhdistelmät eli fraseologiset yksiköt (Granger & Meunier 2008: XIX). Kollokaation voi katsoa olevan yksi fraseologisen tutkimuksen peruskäsite, jonka pohjalta on luotu määritelmiä ja nimityksiä muille sanojen välisiä syntagmaattisia suhteita kuvaaville käsitteille. John Sinclairin (1991a: 170) määritelmän mukaan kollokaatio tarkoittaa sanojen esiintymistä toistensa läheisyydessä. Yksinkertaisesti ilmaistuna tutkin siis sitä, millaisia sanoja adverbien *täysin* ja *kokonaan* tekstuaalisessa lähiympäristössä tyypillisesti esiintyy.

Semanttinen prosodia on leksikaalisten yksiköiden valintaa ohjaava tekijä, joka heijastaa erityisesti kielenkäyttäjän suhtautumista, mielipiteitä, arvoja, asenteita ja uskomuksia (Morley & Partington 2009: 140, 144). Semanttista prosodiaa on kuvattu eräänlaiseksi ilmauksen merkitysouraksi (Louw 1993: 157), joka määritellään tyypillisesti akselilla positiivinen-negatiivinen (Morley & Partington 2009: 141–143). Semanttinen prosodia voidaan nähdä leksikaalisen yksikön ominaisuutena; leksikaalisella yksiköllä voi siis olla tietynlainen semanttinen prosodia tai niiden avulla tuotetaan tietynlaista semanttista prosodiaa. Toistuvien käyttöyhteyksien seurauksena ilmauksista tulee semanttiselta prosodialtaan latautuneita. Jos esimerkiksi *kokonaan*-adverbin sanottaisiin olevan semanttiselta prosodialtaan negatiivinen, se tarkoittaisi sen esiin-

tyvän tyypillisesti osana ilmauksia, joiden merkitys koetaan yleisesti jollakin tapaa epäsuotuisaksi tai epämiellyttäväksi. Toisaalta jos tällaista tyypillisesti epämiellyttävissä konteksteissa esiintyvää ilmausta käytettäisiin osana merkitykseltään positiivisia ilmauksia, saattaisi se saada aikaan ristiriitaisia tulkintoja. Tämä johtuu siitä, että semanttiselta prosodialtaan latautunut ilmaus kantaa tietyllä tapaa aina mukanaan tyypillisen käyttökotekstinsa tuomaa painolastia. Tämän adverbille tyypillisen esiintymiskotekstin sävyn tutkiminen on kollokaatioiden ohella tutkimukseni toinen painopiste. Varsinaiset tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Millaisia kollokaatteja adverbeillä *täysin* ja *kokonaan* on?
- 2) Millainen semanttinen prosodia adverbeillä *täysin* ja *kokonaan* on?
- 3) Mitä kollokaatiot ja semanttinen prosodia kertovat adverbien synonyymiasta?

Tutkimushypoteesini on, että adverbien kollokaatit poikkeavat selvästi toisistaan, kuten on havaittu aiemmissa suomen kielen synonyymisten sanojen kollokaatioita käsittelevissä tutkimuksissa (ks. esim. Jantunen 2004, Pirkola 2016). Myös semanttisessa prosodiassa oletan adverbien välillä ilmenevän eroja. Tutkimusaineistonani on sähköinen 1990-luvun sanomalehdissä julkaistuja teksteistä koostettu laaja kieliaineisto eli korpus, jota tutkin tietokoneella käytettävän AntConc-korpusohjelman avulla. Korpuksia tutkimalla saadaan todelliseen kielenkäyttöön perustuvaa kvantitatiivista tietoa kielestä, mikä oli vielä joitakin vuosikymmeniä sitten ennen tietokoneiden ja tekstikorpuksien tuloa käytännössä mahdotonta. Tutkielmani rakentuu siten, että aluksi luvussa 2 esittelen tutkielmani kannalta keskeisimmän teoriataustan ja luvussa 3 tutkimusaineistoni ja -metodini. Luvussa 4 analysoin tutkimieni adverbien kollokaatteja ensin tilastollisten testien arvojen pohjalta ja sen jälkeen sanaluokittain. Luku 5 keskittyy adverbien semanttisen prosodian analyysiin ja päätäntöluvussa 6 kertaan vielä analyysilukujen pohjalta keskeisimmät tutkimustulokset ja pohdin tutkimuksen onnistumista, tutkimustulosten hyödyntämistä sekä jatkotutkimusmahdollisuuksia.

2 TEORIA

2.1 Kontekstuaalinen semantiikka

Kontekstuaalisen semantiikan kiinnostuksen kohteena on kontekstin vaikutus merkityksen muodostumiseen. Tämä konteksti voi olla ilmausta ympäröivä tekstikonteksti tai laajemman tulkinnan mukaan koko se sosiaalinen ympäristö, johon ilmaus sijoittuu (Jantunen 2004: 7). Tutkimussuunnan juuret ovat niin sanotun Brittiläisen koulukunnan (J.R. Firth, M. A. K. Halliday, John Sinclair) tutkimuksissa (Stubbs 1996: 25). Firthin (1968 [1957]: 170, 176) mukaan kielen tutkimuksen tulisi perustua todelliseen kielenkäyttöön, jolloin myös kielen kontekstuaalisia piirteitä analysoitaessa käytettävän aineiston tulisi olla mahdollisimman autenttista. Tällaisiin aineistoihin perustuvien tutkimusten pohjalta voidaan tehdä yleistyksiä, jotka eivät nojaudu pelkästään yksittäisen kielenkäyttäjän tekemiin oletuksiin kielestä (mp.). Kontekstuaalinen semantiikka on siis tutkimussuuntaus, jossa tehdään päätelmiä toistuvien käyttöyhteyksien ja todelliseen kielenkäyttöön perustuvien aineistojen pohjalta.

Pyrittäessä määrittelemään kontekstuaalista semantiikkaa on tarpeellista määritellä ensin kontekstin käsite. Firthin (1968 [1957]: 175) mukaan kieltä ympäröi aina tilanne, joka vaikuttaa oleellisesti siihen, millaisen merkityksen ilmaus saa. Tätä verbaalisen ja nonverbaalisen viestinnän, sen tavoitteiden ja vaikutusten sekä tilanteen muodostamaa merkityskenttää Firth nimitää tilannekontekstiksi. Tilannekontekstin käsitteelle ominaista on toistuvuus, eikä sitä tulisi tarkastella pelkästään yksittäisenä kielenkäyttötilanteena vaan pikemminkin toistuvien tilanteiden muodostamana jatkumona. (Firth 1968 [1957]: 175–177.) Omaa tutkimustani ajatellen Firthin määritelmä on kuitenkin turhan laaja, sillä laajan tilannekontekstin analyysi jää etenkin kollokaatioanalyysin osalta hyödyntämissäni metodeissa sivuosaan. Kielentutkimuksessa on käytetty paljon myös pelkkää kontekstin käsitettä, jonka merkitys on kuitenkin vaihdellut paljon Firthin kuvaamasta tilannekontekstista aina tutkimuksen kohteena olevaa ilmausta ympäröivään lähimpään tekstiympäristöön asti. Sinclair (1991a: 171–172) käyttääkin kontekstin sijaan käsitettä konteksti viitatessaan tähän suppeampaan tekstuaaliseen lähiympäristöön, joka usein on juuri korpuslingvistisen analyysin kohteena. Myös oman tutkimukseni kannalta katson juuri kontekstin käsitteen kuvaavan paremmin tarkasteluni kohteena olevaa, varsinkin kollokaatioanalyysin osalta tiukasti rajattua tekstiympäristöä.

Kontekstuaaliseen semantiikkaan kieliopin systeemin ja leksikon kuvauksen yhdistelmän on tuonut John Sinclair, jonka (1966: 411) mukaan kielen leksikaalisten myötäesiintymien tutkiminen antaa tietoa kielen rakenteesta ja kielen käyttöön liittyvistä säännöistä. Sanan merkitys kussakin käyttöyhteydessä riippuu sekä kieliopillisista että leksikaalisista valinnoista, joten se on sidoksissa kielen rakenteeseen (Sinclair 1991a: 6–7). Sinclairin mukaan kielioppia ja sanastoja tutkitaan usein toisistaan erillään, mikä antaa kielestä yksipuolisen kuvan. Kritiikkiä saa myös se, että sanakirjoissa lekseemin kontekstuaalisia piirteitä, eli sitä, minkälaisissa käyttöyhteyksissä sana esiintyy, kuvaillaan varsin pintapuolisesti. (Sinclair 1991a: 103.) Nykyään suu-remmista kielistä on jo olemassa sanan kontekstuaalisia ominaisuuksia kuvailevia sanakirjoja, mutta esimerkiksi suomen kielen osalta ne ovat edelleen hyvin harvinaisia. (Jantunen 2016: 110). Hanksin (2012: 82) mukaan kaikki vakavasti otettavat sanakirjat ovat tulevaisuudessa korpuslähtöisiä sen sijaan, että niissä annetut esimerkit sanojen tyypillisistä käyttöyhteyksistä perustuisivat arvailuun ja spekulatioon.

Kontekstuaalisen semantiikan olennainen tutkimuskohde on kielen syntagmaattinen ja paradigmaattinen ulottuvuus. Syntagmaattisella ulottuvuudella tarkoitetaan kielellisten ilmausten lineaarista jatkumoa, paradigmaattisella puolestaan sitä vaihtoehtoisten ilmausten joukkoa, josta ilmaus valitaan lineaariseen jatkumoon. Esimerkiksi lauseessa *äidin polkupyörä varastettiin eilen* syntagmaattisessa suhteessa toistensa kanssa ovat *äidin* ja *polkupyörä*, *polkupyörä* ja *varastettiin* sekä *varastettiin* ja *eilen*.

Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *varastaa*) mukaan *varastaa* tarkoittaa 'ottaa luvottomasti ja salaa itselleen toisen omaisuutta' ja sitä voi verrata sanoihin *anastaa*, *kähveltää*, *näpistää*, *pihistää*, *puhaltaa*, *rosvota*, *ryöstää*, *vohkia*, *kääntää*, *pöllii*. Juuri nämä valinnaiset ilmaukset edustavat lauseessa paradigmaattista suhdetta: *varastettiin*ko polkupyörä vai kenties *kähvellettiin*, *pöllittiin*, *näpistettiin* tai *pihistettiin*. Sanojen paradigmaattista valintaa ohjaa kontekstuaalinen valinta, jota on nimitetty myös kollokationaaliseksi valinnaksi (ks. Partington 1998: 19–21; Kangasniemi 1997; Kuiri 2000). Kollokationaalista valintaa on usein havainnollistettu lähisynonyymien avulla. Eräs klassinen esimerkki, jota käyttävät englannin kielestä Palmer (1976: 96) ja Leech (1990: 17) ja suomen kielestä Jantunen (2004: 9), on lähisynonyymipari *pretty* (*kaunis*) ja *handsome* (*komea*). Näistä *pretty* valitaan käyttöön useimmiten silloin, kun viitataan naisiin tai feminiinisiin asioihin, kun taas ilmausta *handsome* käytetään yleisimmin viitattaessa miehiin tai maskuliinisiin asioihin. Jos taas puhutaan polkupyörävarkaudesta, ei polkupyörää todennäköisesti *näpistetä* tai *pihistetä*. Vaikka molemmat verbit viittaavat varkauteen, polkupyörä lienee varkauden kohteeksi liian arvokas, jotta sen varastamista kuvattaisiin verbillä *näpistää* tai *pihistää*.

Kollokationaalista valintaa on tutkinut paljon John Sinclair (mm. 1987, 1991, 1996), joka on esittänyt myös omat valintaa ohjaavat yhdistymisperiaatteensa, joita ovat vapaan valinnan periaate (open choice principle) ja idiomattisen valinnan periaate (idiom principle). Vapaan valinnan periaateissa sanoja voidaan yhdistellä vapaasti, kunhan lauseen kieliopilliset vaatimukset täyttyvät (1991: 109–114). Idiomattisen valinnan periaate puolestaan koostuu yksittäisiä sanoja laajemmista yksiköistä, eli kielenkäyttäjän siis muodostaa lauseensa paremminkin valitsemalla käyttöönsä useamman sanan yksiköitä kuin yksittäisiä sanoja (mp.). Sinclair (1991: 110) uskookin kieltä tuotettavan pikemminkin tällaisia valmiita rakenteita kuin yksittäisiä sanoja yhdistelemällä.

Hoeyn (2005: 7) mukaan kollokationaalinen valinta on pohjimmiltaan psykologinen ilmiö, minkä vuoksi hän käyttääkin ilmiön kuvauksessa psykologian käsitettä priming (kielitieteessä leksikaalinen priming). Hänen mukaansa leksikaalinen priming ikään kuin virittää kielenkäyttäjän mielen valmiiksi muita tietyssä kontekstissa tyypillisesti esiintyviä sanoja varten, mikä auttaa tunnistamaan sanat nopeammin ja samalla tekee kielen ymmärtämisestä helpompaa. Lindberg (2017: 17) on esittänyt leksikaalisen primingin käsitteelle suomennusta leksikaalinen vire, jonka katson kuvaavan ilmiötä siinä määrin onnistuneesti, että käytän tutkielmassani suomennettua käsitettä tästä eteenpäin itsekin. Esimerkkinä leksikaalisesta vireestä Hoey (2005: 8) käyttää sanoja *body* (ruumis) ja *heart* (sydän). Jos aiempi kuulijan tunnistama sana on *ruumis*, hän tunnistaa sanan *sydän* nopeammin kuin jos aiempi sana olisi ollut *tempu* (trick). Tämä johtuu siitä, että kuulijan mielessä *ruumiin* ja *sydämen* välillä on assosiaatio, jota puolestaan *sydämen* ja *tempun* välillä ei ole. Hoeyn mukaan kaikilla sanoilla onkin kielenkäyttäjän mielessä tietynlaisia vireitä, jotka ohjaavat niiden esiintymistä muiden sanojen kanssa. Nämä vireet ovat ikään kuin latautuneet sanoihin niiden toistuvien käyttökontekstien seurauksena, ja kunkin sanan vire kielenkäyttäjän mielessä perustuu tietoon sanan tyypillisestä käyttökontekstista. (Mp.) Näin ollen leksikaalisen vireen voidaan katsoa olevan erilaisten sanojen välisten myötäesiintymien ja sen seurauksena erilaisten fraseologisten ilmiöiden olemassaoloa selittävä tekijä.

Kollokationaalisen valinnan seurauksena muodostuneiksi yksiköiksi luetaan tässä tapauksessa paitsi varsinaiset idiomit kuten *syöttää pajunköyttä* tai *lähteä merta edemmäs kalaan* (ks. Muikku-Werner, Jantunen & Kokko 2008: 183, 332), myös erilaiset fraseologiset yksiköt, kuten kahden sanan väliset myötäesiintymät eli kollokaatiot ja useammasta peräkkäisestä sanasta muodostuvat, taajaan toistuvat yksiköt eli klusterit (fraseologisista yksiköistä tarkemmin ks. luku 2.2). Sinclair myöntää, että kielellä on selkeä yhteys maailmaan, jota kielellä pyritään

kuvaamaan. Tämä näkyy siinä, että kielenulkoisessa maailmassa yhdessä esiintyvät asiat esiintyvät usein yhdessä myös kielessä. (Sinclair 1991: 110.) Esimerkiksi sanojen *koulu* ja *oppilas* voisi olettaa esiintyvän kielessä taajaan yhdessä, sillä oppilaat viettävät päivänsä koulussa opiskellen. Sinclair (mp.) kuitenkin painottaa, että kielessä on mahdollista tehdä paljon sellaisia valintoja, jotka eivät selity kielenulkoisella todellisuudella. Sen sijaan kielelle tyypilliset valmiit rakenneyksiköt ohjaavat sanojen yhdistelyä ja lauseiden muodostumista (mp.). Jantusen (2004: 15) mukaan kieli ei kuitenkaan kovin usein sisällä ehdottomia rajoituksia, vaan kyse on monessa tapauksessa pikemminkin erilaisista myötäesiintymäpreferensseistä. Nämä preferenssit eivät pelkästään aseta tiukkoja rajoituksia vaan mahdollistavat myös kielellisen variaation (mp.). Juuri tällaisia kielen muodostukseen liittyviä syntagmaattisia valintapreferenssejä on fraseologian alalla pyritty tutkimaan, erittelemään ja käsitteellistämään.

2.2 Fraseologia

2.2.1 Fraseologiset yksiköt tutkimuksen kohteena

Fraseologia tutkii kieltä systeeminä, jossa erilaisia ilmauksia muodostetaan pikemminkin valmiista sanayhdistelmistä kuin yksittäisistä sanoista. Lyhyesti määriteltynä fraseologia on siis erilaisten sanayhdistelmien eli fraseologisten yksiköiden tutkimista. (Granger & Meunier 2008: XIX.) Perinteisen käsityksen mukaan fraseologisen yksikön määrittelyn lähtökohtana on semanttinen epäkompositionaalisuus (*semantic non-compositionality / semantic nonpredictability*), joka tarkoittaa, että elementtien merkitys niiden muodostaessa fraseologisen yksikön on eri kuin samojen elementtien esiintyessä yksinään (Fraser 1976: V; Gries 2008: 6). Tällaisia semanttisesti epäkompositionaalisia rakenteita ovat idiomit ja sanonnat, kuten *pudota kärryiltä* 'lakata ymmärtämästä' tai *potkaista tyhjää* 'kuolla' (ks. Muikku-Werner, Jantunen & Kokko 2008: 267–268).

Fraseologinen yksikkö on kuitenkin nykyhetken tultaessa laajentunut tarkoittamaan myös muunlaisia rakenteita. Siinä missä fraseologia tarkoitti ennen vain kaikkein kiinteimmin toisiinsa liittyneiden monisanaisten yksiköiden tutkimusta, käsite on nykyään laajentunut tarkoittamaan syntaktisesti monella tapaa varioivia rakenteita, jotka voivat olla myös semanttisesti kompositionaalisia (Granger & Meunier 2008: XIX–XX). Nykyaikaisen fraseologisen tutkimuksen alalta on Grangerin & Paquotin (2008: 28) mukaan erotettavissa kaksi eri koulukuntaa: niin sanottu itäinen koulukunta, johon kuuluu tutkijoita entisen Neuvostoliiton alueelta ja Itä-

Euroopan maista sekä John Sinclairin leksikografiseen tutkimukseen pohjaava koulukunta. Itäisessä koulukunnassa tutkijat kuten Vinogradov ja Amasova ovat edustaneet näkemystä, jossa fraseologian piiriin lasketaan kuuluviksi kieliopillisin perustein määritellyt monisanaiset yksiköt (Granger & Paquot 2008: 28). Nämä fraseologiset yksiköt asettuvat jatkumolle, jonka toisessa päässä ovat kaikkein kiteytyneimmät, idiomaattiset ilmaisut ja toisessa päässä vapaammin varioivat rakenteet (Grangerin & Paquotin 2008: 28 mukaan Cowie 1981). Koulukunnan tärkeimpiin tutkimusintresseihin on kuulunut niiden kieliopillisten piirteiden määrittäminen, joiden perusteella erilaiset fraseologiset yksiköt voidaan erottaa toisistaan. Erityisesti tämä koskee vapaammin varioivien yksiköiden erottamista täysin vapaasti yhdisteltävistä sanoista, joiden yhdistelyä ohjaavat vain syntaktiset ja semanttiset rajoitukset ja jotka juuri sen vuoksi jäävät fraseologian ulkopuolelle. (Grangerin & Paquotin 2008: 28 mukaan Cowie 1998: 6.) Tässä koulukunnassa kuitenkin juuri aiemmin mainitut semanttisesti epäkompositionaaliset eli idiomaattiset rakenteet nähdään fraseologian ytimenä (Granger & Paquot 2008: 28).

Sinclairin ja Firthin tutkimukseen pohjaava koulukunta on tietyllä tapaa kääntänyt itäisen koulukunnan lähestymistavan pääläelleen: sen sijaan, että se pyrki määrittelemään fraseologisia yksiköitä kieliopillisin perustein, se käyttää leksikaalisten myötäesiintymien tunnistamisen apuna todelliseen kielenkäyttöön perustuvia tekstikorpuksia. Korpuksista esiin nousevia yhdistelmiä ei voida jaotella ennalta määriteltyihin kieliopillisiin kategorioihin, mikä on johtanut huomion kiinnittymisen sanojen yhdistymiseen vaikuttavien syntagmaattisten suhteiden tarkasteluun. Sinclairin kuvaaman idiomaattisen valinnan periaatteen vaikutuspiiriin voidaan syntagmaattisin perustein lukea kuuluvaksi myös sanayhdistelmiä, joita kielen säännöt eivät erityisen vahvasti rajoita. (Granger & Paquot 2008: 29.) Tämä on johtanut siihen, että fraseologian määritelmä on laajentunut tarkoittamaan myös sellaisten sanayhdistelmien tutkimista, jotka aikaisempien määritelmien mukaan olisivat sijoittuneet vapaasti valittavien yhdistelmien alueelle ja täten jääneet perinteisen fraseologian tutkimusalueen ulkopuolelle (Grangerin & Paquotin 2008: 28 mukaan Cowie 1998: 20). Tällaiset melko joustavin perustein muodostuneet rakenteet ovat myös osoittautuneet kielissä yleisiksi, kun taas kiteytyneimpien yhdistelmien, kuten idiomien, on havaittu olevan lopulta varsin harvinaisia (Grangerin & Paquotin 2008: 29 mukaan Moon 1998). Koulukunta ei juurikaan ole kiinnostunut luomaan kieliopillisiä kategorioita erilaisille yhdistelmille vaan näkee sen sijaan fraseologisten yksiköiden – olivat ne luonteeltaan millaisia hyvänsä – olevan lauseiden muodostuksessa jopa sanatason valintoja oleellisempi seikka (Granger & Paquot 2008: 29).

Fraseologista yksikköä ovat pyrkineet määrittelemään muiden muassa Gries (2008) ja Jantunen (2004). Griesin (2008: 5) mukaan fraseologinen yksikkö on sanojen välinen tai sanan

ja kieliopillisen rakenteen välinen myötäesiintymä. Jantusen (2004: 31) mukaan fraseologisiksi yksiköiksi tulisi laskea myös sanan ja kontekstin semanttisten piirteiden väliset myötäesiintymät. Jantusen ja Brunnin (2012: 75) kuvaamissa ilmaisuissa *voi härskiintyy*, *leipä homehtuu* ja *maito happanee* kunkin elintarvikkeen pilaantumista kuvataan juuri tietyllä verbillä. Vaikka ilmaukset eivät ole semanttisesti epäkompositionaalisia, niiden sisältämät sanat kuitenkin esiintyvät säännönmukaisesti yhdessä Sinclairin idiomiperiaatetta mukaillen. Tällaisista syntagmaattisessa suhteessa olevien sanojen yhteisesiintymistä käytetään käsitettä kollokaatio (Jantunen 2009: 358). Kollokaation käsite on pohjana muille erilaisia sanojen välisiä syntagmaattisia suhteita kuvaaville käsitteille, kuten kolligaatiolle, semanttiselle preferenssille ja semanttiselle prosodialle.

Fraseologisen yksikön käsitteen määrittelyssä on kiinnitetty huomiota myös siihen, kuinka monesta elementistä yksikkö voi koostua, kuinka usein tietyn yhdistelmän on esiinnyttävä, jotta se laskettaisiin fraseologiseksi yksiköksi ja kuinka kaukana yksikön muodostavat sanat voivat kontekstissa sijaita toisistaan (Gries 2008:4). Fraseologinen yksikkö voi muodostua paitsi aiemman esimerkin kaltaisista kahden sanan yhteisesiintymistä, myös useamman sanan yhdistelmistä. Näitä useampisanaisia fraseologisia yksiköitä kutsutaan myös klustereiksi tai n-grammeiksi (clusters, n-grams) (ks. Kenny 2001; Jantunen 2004). Omassa tutkimuksessani keskityn kuitenkin nimenomaan kahden sanan välisiin myötäesiintymiin; klusterit jätän tutkimuksessani yksittäisiä mainintoja lukuun ottamatta huomiotta.

Siihen, miten monta kertaa tietyn sanayhdistelmän on esiinnyttävä, jotta se laskettaisiin fraseologiseksi yksiköksi, ei ole olemassa tarkkaa määritelmää. Jantusen (2004: 16) käsityksen mukaan esimerkiksi kollokaatiolla viitataan kuitenkin toistuviin myötäesiintymiin. Tähän käsitykseen nojaan myös omassa tutkimuksessani. Toistuvuus on olennaista myös muille fraseologisille yksiköille. Esimerkiksi semanttista prosodiaa määriteltäessä sanan toistuva esiintyminen jollakin tapaa epämiellyttävässä yhteydessä tekee sanan semanttisesta prosodiasta negatiivisen.

Tutkimuksessani lähden liikkeelle siitä ajatuksesta, että fraseologisen yksikön voivat muodostaa myös sanat, jotka eivät esiinny tekstissä peräkkäin. Tämä ajatus saa kannatusta myös Griesiltä (2008: 4–5) ja Jantuselta (2004: 19), jonka mukaan kollokaatio voi muodostua katkonaisistakin elementeistä, kun taas useammasta elementistä koostuvat klusterit muodostuvat nimenomaan peräkkäisistä sanoista. Tutkimukseni kohteena olevista fraseologisista yksiköistä kerron lisää seuraavissa luvuissa.

2.2.2 Kollokaatio

Kollokaation käsitteen määrittelyssä esiintyy eroavaisuuksia tutkijoiden kesken, mutta määrittelyn perustana voitaneen kuitenkin pitää John Sinclairin (1991a: 170) tekstuaalista määritelmää, jonka mukaan kollokaatio tarkoittaa sanojen esiintymistä toistensa läheisyydessä. Vaikka Sinclair olikin ensimmäisten joukossa luomassa kielitieteen suuntaa, jota tänä päivänä kutsutaan fraseologiaksi, kollokaation käsitettä on ensimmäisenä käyttänyt J.R. Firth. Firthin (1968 [1957]: 179) usein siteerattu virke “You shall know a word by the company it keeps!” onkin ollut eräänlaisena lähtöpisteenä kollokaation käsitteen muodostumiselle ja sen määrittelylle. Jantunen määrittelee kollokaation ”sanojen väliseksi syntagmaattis-leksikaaliseksi myötäesiintymäksi”. Hänen mukaansa Firthin (1957: 196) esittämä perusoletus syntagmaattisesta suhteesta on myöhemmin esitettyjä kollokaation määritelmiä yhdistävä piirre. (Jantunen 2004:15–16.)

Näiden lähtökohtien pohjalta kollokaation käsitettä on pyritty määrittelemään erilaisista näkökulmista. Sinclairin (1991a: 170) esittelemän tekstuaalisen määritelmän lisäksi ilmiötä voidaan määritellä esimerkiksi tilastollisesta näkökulmasta (ks. esim. Biber ja Conrad 1999: 183) ja assosiatiivisesta näkökulmasta (ks. esim. Leech 1990: 17; Jantunen 2001: 173; Karlsson 2004: 232). Kollokaation assosiatiivista määritelmää Karlsson (mp.) havainnollistaa sanaparilla *hevonen* ja *hirnua*, jossa sanojen esiintyminen toistensa kollokaatteina johtuu sanojen toisilleen läheisestä merkityksestä. Hoey (ks. 2005: 8; 2007: 7–8) käyttää saman tyyppisestä ilmiöstä jo edellisessä luvussa esiin nousutta käsitettä priming sillä erotuksella, että kielenulkoisten referenttien sijaan hän viittaa kielenkäyttäjän oppimisiin sanojen käyttöyhteyksiin; kielenkäyttäjällä on siis mielessään ikään kuin valmis sanalista kutakin käyttöyhteyttä varten.

Kielessä on kuitenkin myös paljon elementtejä, jotka eivät suoraan viittaa mihinkään kielenulkoiseen tarkoitteeseen. Näissä tapauksissa kollokaatioiden muodostumista ohjaavat siis muut tekijät. Jantusen (2009: 358) mukaan kollokaatioiden muodostumisen ei tarvitsekaan välttämättä liittyä kielenulkoiseen maailmaan. Tämä tulkinta mahdollistaa myös adverbien *täysin* ja *kokonaan* kollokoinnin. Koska *täysin* ja *kokonaan* eivät oletettavasti kollokoi kovin vahvasti assosiatiivisin perustein, kollokaation assosiatiivinen määritelmä ei omassa tutkimuksessani olekaan kovin keskeinen.

Tilastollisesta näkökulmasta katsottuna kollokaatioita ovat sanat, jotka esiintyvät yhdessä frekventtimmin kuin näiden yksittäisten sanojen frekvenssien perusteella olisi odotuksenmukaista (Jantunen 2001: 173). Tilastollisesti merkitsevät kollokaatit voidaan määritellä tilastollisilla testeillä, joissa merkitsevyys lasketaan noodin eli hakusanan (tässä tutkimuksessa *täysin*

ja kokonaan) ja sen ympärillä olevien sanojen todellisia ja odotuksenmukaisia frekvenssejä vertaamalla. Tällaisia laskutapoja hyödyntävät esimerkiksi kollokaatioanalyysissä usein käytetyt z-, t- ja MI-testit. (Barnbrook 1996: 87–106.) Stubbsin (1995a: 7) mukaan kollokaatioiden tilastolliseen testaamiseen liittyy kuitenkin ongelmia. Yksi tällainen ongelma on se, että odotusten mukaisia ja todellisia frekvenssejä vertailevat testit perustuvat ennakko-oletukselle, että on mielekästä vertailla oikeaa tekstikorpusta ja hypoteettista tekstikorpusta, joka muodostuu samoista sanoista satunnaisessa järjestyksessä. Tässä tilanteessa nollahypoteesi on siis se, että todellisen ja hypoteettisen korpuksen välillä ei ole eroa. Sanat eivät kuitenkaan esiinny kielessä sattumanvaraisessa järjestyksessä, minkä vuoksi voidaankin pohtia, onko satunnaisuuteen perustuvien laskutapojen käyttö kieltä tutkittaessa mielekästä. (mp.)

Tilastollisesti merkitseviksi nousevien kollokaattien semanttisessa suhteessa noodiin esiintyy laajaa variaatiota: tilastollisten testien perusteella voi esimerkiksi nousta esiin aiemmassa kappaleessa käsittelemiäni assosiatiivisia kollokaatioita, joiden tiheä esiintymisfrekvenssi johtuu sanojen välisistä, kielenulkoista maailmaa kuvaavista merkityssuhteista (ks. Jantunen 2004: 18). Jantusen (mp.) mukaan Smadja (1993: 150) kritisoikin tällaisten semanttisin perustein yhdessä esiintyvien sanojen kelpuuttamista kollokaateiksi. Omassa tutkimuksessani tukeudun kuitenkin Jantusen (2004: 18) näkemykseen, jonka mukaan myös semanttiselta merkitykseltään läheiset sanat lasketaan kollokaateiksi, mikäli tilastolliset testit niin osoittavat. Kollokaation tilastollinen määritelmä onkin oman tutkimukseni kannalta erittäin keskeinen, sillä luen kollokaatioiksi vain sellaiset myötäesiintymät, jotka ovat tilastollisesti merkitseviä.

Tietyllä tapaa kaikkia kollokaation määritelmiä yhdistää myös toistuvuus, joka onkin Stubbsin (2001a: 29) mukaan olennainen osa kollokaation määritelmää. Jo Firth (1957: 195) piti toistuvuutta olennaisena seikkana sanojen kontekstuaalisia piirteitä kuvattaessa käyttäen kontekstissa toistuvasti esiintyneistä sanoista käsitettä tyypillinen kollokaatio (*habitual collocation*). Myös lukuisissa myöhemmissä kollokaation määritelmissä toistuvuus nousee esiin: esimerkiksi Stubbs käyttää määritelmässään ilmauksia *habitual co-occurrence* (1995a: 1; 1995b: 245) ja *frequent co-occurrence* (2001a: 29) ja Clear (1993: 273) ilmausta *recurrent co-occurrence*. Myös yksittäisiä esiintymiä (ks. Clear 1993: 277) on kuitenkin joissakin yhteyksissä pidetty kollokaatioina. Omassa tutkimuksessani tukeudun kuitenkin juuri perinteiseen käsitykseen, jonka mukaan kollokaatioissa on kyse nimenomaan toistuvista esiintymistä. Riittävän taajan toistuvuuden olen tutkimukseni osalta määrittänyt metodeja käsittelevässä luvussa 3.3.2, jossa se nivoutuu vahvasti yhteen kollokaation tilastollisen ulottuvuuden kanssa.

Kollokaation käsitteen määrittelyssä toistuvuuden ja tilastollisuuden ohella kolmas yleisimmin esiin nouseva asia on Jantusen (2004: 18) mukaan ulottuvuus. Ulottuvuuden osalta esiin

nousee osittain samoja kysymyksiä kuin leksikaalista yksikköä määriteltäessä. Jantusen (mp.) mukaan ulottuvuus koostuu neljästä seikasta, jotka ovat:

1. Kollokationaaliseen suhteeseen kuuluvien sanojen lukumäärä.
2. Noodin ja sen kollokaattien välimatka toisistaan.
3. Noodin ja sen kollokaattien kieliopillinen suhde.
4. Tarkastelualueen symmetrisyys.

Tutkijasta riippuen kollokaatioina on pidetty kahdesta tai kahta useammasta sanasta koostuvia yksiköitä. Esimerkiksi Sinclair (1987: 325) on sillä kannalla, että kollokaatio on kahden sanan välillä vallitseva myötäesiintymä, Kjellmer (1984) puolestaan laskee kollokaatioiksi myös useammasta sanasta muodostuvat yksiköt. Useiden tutkijoiden (ks. esim. Biber ja Conrad 1999; Jantunen 2004: 19 mukaan Kenny 2000: 99) mielestä on kuitenkin tarpeen erottaa toisistaan kaksi- ja useampisanaiset yhdistelmät. Jantunen (2004: 18) mainitsee kaksi seikkaa, jotka erottavat oleellisesti eri pituisia yhdistelmiä toisistaan. Ensimmäinen seikka on se, että kaksisanaisissa yksiköissä kollokationaalisisuhteessa olevien sanojen välissä voi olla muita sanoja, kun taas useamman sanan mittaisissa yksiköissä sanojen oletetaan esiintyvän peräkkäin. Toinen seikka on eripituisten yhdistelmien merkitsevyys: useampisanaisen myötäesiintymän merkitsevyys kasvaa sen toistuessa voimakkaammin kuin kaksisanaisien. (Mp.) Omassa tutkimuksessani luen kollokaatioiksi vain kahden sanan väliset myötäesiintymät Sinclairin (1987: 325) näkemystä mukaillen.

Toiseen seikkaan eli kysymykseen siitä, miten suuri välimatka noodin ja sen kollokaattien välillä voi olla, ei ole olemassa yksiselitteistä vastausta. Tätä etäisyyttä kutsutaan tutkimuksissa kollokaatioväliksi, ja se vaikuttaa oleellisesti tutkimuksesta saataviin tuloksiin (Jantunen 2004: 19). Laaja kollokaatioväli voi kasvattaa esiin nousevien kollokaattien määrää ja yksittäisten kollokaattien frekvenssiä, mikä vaikuttaa esiintymien merkitsevyyteen (Jantunen 2004: 19 mukaan Mason 1997: 363). Tutkimuksissa käytetyt kollokaatiovälit vaihtelevat yleisimmin välillä 2:2 – 5:5 (ks. esim. Stubbs 1995a 8–9; Jantunen 2004: 19 mukaan Jones ja Sinclair 1974; Sinclair 1991a: 170) eli kahdesta viiteen sanaan noodin molemmin puolin. Tutkimuksessaan Jones ja Sinclair (Jantunen 2004: 19 mukaan 1974) päätyivät tarkastelualueeseen 4:4 tutkimalla noodista 1–10 sanan etäisyydellä esiintyviä kollokaatteja. Heidän saamiensa tulosten mukaan neljättä asemaa kauempana olevat sanat kollokoivat noodin kanssa heikosti.

Kollokaatiovälin määrittämiseen liittyy myös kysymys noodin ja kollokaattien kieliopillisista suhteista. Stubbs (1995b: 246) on sillä kannalla, että kieliopillisten rakenteiden ei tule

vaikuttaa siihen, lasketaanko sanojen yhdistelmät kollokaatioiksi vai ei. Kjellmer (Jantusen 2004: 20 mukaan 1987: 133) on kuitenkin asiasta eri mieltä: hänen mielestään kollokaatioiksi luettavien sanojen tulee kuulua yhteen myös kieliopillisin perustein. Tämä määritelmä sulkisi pois sellaiset kollokaatiot, joissa kollokationaalisessa suhteessa olevien sanojen väliin on sijoittunut muita sanoja. Omassa tutkimuksessani tukeudun Stubbsin näkemykseen, jonka mukaan kieliopillisuudella ei ole kollokaation määritelmän kannalta merkitystä. Uskon kuitenkin, että kieliopilliset rakenteet vaikuttavat vahvasti siihen, mitkä sanat kollokoivat keskenään.

Kieliopillisuuden merkityksen lisäksi on pohdittu myös lause- ja virkerajan merkitystä kollokaation määritelmässä. Kjellmerin edellisessä kappaleessa esitetty vaatimus rakenteellisesta yhtenäisyydestä sulkee pois eri lauseisiin kuuluvien sanojen välisen kollokoinnin. Hallidayn (1966: 151) ja Berry-Rogghen (1973: 108–109) mukaan erilaisten virkerajat ylittävien viittaussuhteiden seurauksena kollokaatteja voi löytyä myös virkerajan ulkopuolelta. Tällaista virke- ja lauserajat ylittävää kollokoainta Halliday ja Hasan (1976: 286) nimittävät kollokationaaliseksi koheesioksi. Clear (1993: 276) kuitenkin pitää eri virkkeeseen sijoittuvien sanojen kollokoainta epätodennäköisenä. Vaikka en edellytä kollokaatioilta rakenteellista yhteyttä, uskon rakenteellisten yhteyksien, kuten syntaksin vaikuttavan oleellisesti sanojen kollokointiin. Tämän vuoksi pidän Clearin (mp.) tapaan eri virkkeeseen sijoittuvien sanojen kollokoainta epätodennäköisenä. Olen myös testannut väitettä tekemällä aineistosta testihakuja, jotka osoittavat *täysin-* ja *kokonaan-*adverbin tilastollisesti merkitsevien kollokaattien sijoittuvan useimmiten samaan lauseeseen noodin kanssa.

Kollokaatiovälin määrittelyyn liittyy myös tarkastelualueen symmetrisyys, josta vallitsee muiden ulottuvuuden osatekijöiden tapaan erilaisia näkemyksiä. Symmetrisyydellä tarkoitetaan, että kollokaatioita tarkastellaan noodin molemmin puolin saman laajuiselta alueelta, esimerkiksi kolme sanaa vasemmanpuoleisesta kotekstista ja kolme oikeanpuoleisesta (Jantunen 2004: 21). Jantunen (mp.) mukaan symmetristä tarkastelualueita on käytetty useissa kollokaatioanalyysissä. Tarkastelualueen symmetrisyyttä kohtaan on kuitenkin esitetty myös kritiikkiä. Esimerkiksi Mason (Jantunen mp. mukaan 1997, 2000) on usean position lemma-sane- ja sananmuoto-sanesuhteita laskemalla osoittanut, että leksikaalinen variaatio voi olla erilaista noodin oikeanpuoleisen- ja vasemmanpuoleisen kotekstin välillä. Se, millaista leksikaalista variaatiota oikeanpuoleisessa ja vasemmanpuoleisessa kotekstissa esiintyy, riippuu noodin ominaisuuksista. Tästä variaatiosta Mason käyttää nimitystä leksikaalinen gravitaatio (*lexical gravity*) (mp.). Myös esimerkiksi Sinclair (1991) ja Stubbs (2001a: 29) pitävät epäsymmetrisen kollokaatiovälin käyttämistä mahdollisena. Näin onkin omassa tutkimuksessaan tehnyt esimerkiksi Jantunen (2004: 84), joka on pyrkinyt määrittämään sopivan kollokaatiovälin tutkimalla, minkä

pituisia noodin vasemmanpuoleisessa ja oikeanpuoleisessa kontekstissa olevat rakenteet tyypillisesti ovat. Myös omassa tutkimuksessani käytänkin juuri epäsymmetristä kollokaatioväliä; tarkemmat perusteet kollokaatiovälin määrittämiselle olen esittänyt tutkielmani metodeja käsittelevässä luvussa.

Esitän lopuksi aiemmissa kappaleissa käsittelemieni seikkojen pohjalta yhteenvedon kollokaation määritelmästä omassa tutkimuksessani.

1. Kollokaatio on kahden sanan välinen myötäesiintymä.
2. Kollokaattien tulee esiintyä noodin kontekstissa riittävän frekventisti.
3. Kollokaattien tulee sijoittua asetetulle kollokaatiovälille.
4. Käytetty kollokaatioväli voi olla epäsymmetrinen.
5. Kollokaattien tulee ylittää tilastollisissa testeissä asetetut raja-arvot.

Asettamastani minimifrekvenssistä, kollokaatiovälistä, käyttämistäni tilastollisista testeistä ja testeissä käytetyistä raja-arvoista olen kertonut tarkemmin tutkimukseni metodeja käsittelevässä luvussa.

2.2.3 Semanttinen prosodia

John Sinclair kuvaa semanttista prosodiaa abstraktiksi kontekstuaaliseksi ilmiöksi, joka heijastaa kielenkäyttäjän asenteita. Semanttinen prosodia ohjaa ilmauksen tulkintaa, sillä siitä heijastuu myös ilmauksen tarkoitus. Prosodiasta on siis pääteltävissä, miksi tietty ilmaus on valittu. Semanttinen prosodia onkin luonteeltaan myös pragmaattinen ilmiö: siinä ilmauksen funktio ohjaa osaltaan leksikaalisten yksiköiden valintaa. Täten se toimii eräänlaisena linkkinä kontekstin ja kielenulkoisen kontekstin välillä. (Sinclair 1998: 20.) Semanttinen prosodia on yksi leksikaalisten yksiköiden valintaa ohjaava tekijä, (ks. Morley & Partington 2009: 140, 144) joka heijastaa erityisesti kielenkäyttäjän suhtautumista, mielipiteitä, arvoja, asenteita ja uskomuksia. Hunstonin (2007: 249) mukaan ilmiöstä nimitystä semanttinen prosodia on ensimmäisenä käyttänyt Louw, joka (1993: 157) kuvaa semanttista prosodiaa eräänlaiseksi ilmauksen merkityssauraksi.

Semanttista prosodiaa ilmiönä on lähestytty erilaisista näkökulmista; sitä on pidetty sekä sanojen ominaisuutena että diskurssin tuottamiseen käytettynä merkitysyksikkönä. Morley ja Partington (2009: 144) puhuvat tässä yhteydessä leksikaalisen primingin (*lexical priming*) ja

diskursiivisesta (*discoursal*) näkökulmista. Leksikaalisen primingin näkökulma on heidän mukaansa yleinen, jopa perinteinen näkökulma lähestyä ilmiötä korpuslingvistien keskuudessa. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna semanttinen prosodia on leksikaalisen yksikön ominaisuus; leksikaalisella yksiköllä voi siis olla tietynlainen semanttinen prosodia tai niiden avulla tuotetaan tietynlaista prosodiaa. Morleyn ja Partingtonin mukaan tunnetut ilmiötä käsitelleet tutkijat, kuten Sinclair, Louw, Stubbs, ja jopa lähestymistapaa kritisoinut Hunston puhuvat semanttisesta prosodiasta leksikaalisen yksikön ominaisuutena. Vaikka ilmaus tulkitaan aina kontekstissa, jokaisella ilmauksella on kuitenkin olemassa tietynlainen priming, joka ohjaa ilmauksen käyttöä ja auttaa kielenkäyttäjää valitsemaan sen sopivaan käyttöyhteyteen. (Morley & Partington 2009: 144.)

Diskursiivisesta näkökulmasta tarkasteltuna semanttista prosodiaa voidaan Morleyn ja Partingtonin (2009: 147) mukaan tarkastella tekstuaalisena (*textual*) tai tilastollisena (*statistical*) ilmiönä. Tekstuaalisesta näkökulmasta katsottuna semanttinen prosodia tarkoittaa yksittäisistä tekstinosista rakentuvaa keinoa, jolla kielenkäyttäjät arvottaa asioita ja ilmentää omaa suhtautumistaan aiheeseen. Semanttinen prosodia sijoittuu kuitenkin yksittäisiä valintoja abstraktimmalle tasolle näyttäytyen ikään kuin jonkinlaisena yleisenä asennoitumisena aiheita ja asioita kohtaan. Leksikaalisten yksiköiden valinnan tasolla semanttisen prosodian muodostumiseen vaikuttaa olennaisesti se, millaisissa käyttöyhteyksissä mitään yksikköä on aiemmin käytetty. (Mp.) Esimerkiksi valitsemalla kontekstiin nähden semanttiselta prosodialtaan epätyypillisen yksikön kielenkäyttäjät voi tuottaa sävyiltään ironisen ilmauksen. Virkkeessä *Alkaa uhkaavasti näyttää siltä, että graduni tulee pian valmiiksi*. semanttiselta prosodialtaan oletettavasti negatiivinen *uhkaava* esiintyy yhdessä yleisesti positiivisena pidetyn asian (gradun valmistamisen) kanssa, mikä tekee ilmauksesta ironisen tai vähintäänkin jollain tapaa ristiriitaisen.

Tilastollisesta näkökulmasta semanttinen prosodia tarkoittaa tiettyjen ilmauksien ja rakenteiden tilastollisesti merkitsevää toistuvaa esiintymistä tietyssä kontekstissa. Näihin korpukseen tilastollisesti merkitseviin esiintymiin perustuen voidaan leksikaaliselle yksikölle määrittää oletusarvoinen prosodia. Stubbs (1995a: 14–18; 1995b: 247–250; 1996: 127, 172–181) on esimerkiksi määrittänyt tilastollisesti merkitsevien kollokaattien pohjalta sanoille *cause* (‘aiheuttaa’) ja *affect* (‘vaikuttaa’) negatiivisen semanttisen prosodian: *cause* saa kollokaateikseen esimerkiksi sanat *death* (‘kuolema’) ja *problem* (‘ongelma’) ja *affect* sanat *badly* (‘pahasti’) ja *disease* (‘sairaus’). Myönteinen semanttinen prosodia puolestaan on esimerkiksi sanoilla *provide* (‘hankkia, tarjota’) ja *career* (‘ammattiura’): *provide* saa kollokaateikseen esimerkiksi sa-

nat *care* ('huolenpito') ja *help* ('apua') ja *career* sanat *brilliant* ('loistava') ja *promotion* ('ylenys'). Tätä näkökulmaa kutsutaan myös korpusasvusteiseksi (*corpus-assisted*) näkökulmaksi (Morley & Partington 2009: 147–148).

Aiemmissä tutkimuksissa semanttinen prosodia on yleensä jaoteltu positiiviseen ja negatiiviseen prosodiaan. Negatiivisen prosodian sijasta on puhuttu myös esimerkiksi huonouden prosodiasta (Louw 1993) ja epämiellyttävyyden prosodiasta (Stubbs 1995b). Hoeyn (2005: 23) mukaan semanttinen prosodia ilmeneekin nimenomaan kaksijakoisella akselilla. Myös Morley ja Partington näkevät kaksijakoisuuden koko käsitteen perustana. Heidän mielestään koko käsitteen perusta on tässä luokittelussa, eikä hienojakoisempi prosodian erottelu palvelisi enää tarkoitusta, joka on useiden erilaisten valintojen muodostaman arvottavan merkityksen määrittely. (Morley & Partington 2009: 141–143.) Prosodian kaksijakoisuus on kuitenkin saanut osakseen myös kritiikkiä. Esimerkiksi Hunstonin (2007: 256) mielestä semanttisen prosodian jaottelu positiiviseen ja negatiiviseen antaa ilmiöstä liian yksinkertaisen kuvan. Hänen mukaansa prosodian ilmentämä puhujan suhtautuminen ei ilmene vain positiivinen-negatiivinen akselilla, vaan on luonteeltaan monitulkintaisempi ilmiö (mp.).

Oman tutkimukseni luonteesta johtuen tukeudun analyysissäni kaksijakoiseen prosodian jäsenyykseen, jossa prosodia ilmenee akselilla positiivinen-negatiivinen. Lähtökohtaisesti tarkastelen ilmiötä leksikaalisen primingin näkökulmasta, jossa semanttinen prosodia käsitetään leksikaalisen yksikön ominaisuudeksi. Tutkimuksessani painottuu myös tilastollinen ulottuvuus, sillä pyrin juuri toistuvien käyttöyhteyksien pohjalta määrittelemään *täysin-* ja *kokonaan-* adverbeille oletusarvoista prosodiaa. Tekstuaaliselle lähestymistavalle tyypilliseen prosodiaa rakentavien elementtien hienojakoiseen erittelyyn en tutkimuksessani ryhdy, sillä korpuslingvistinen tutkimusotteeni yhdistettynä maisterintutkielman rajalliseen laajuuteen ei anna tähän mahdollisuuksia. Vaikka en tässä tutkimuksessa analysoikaan syvällisesti semanttista prosodiaa rakentavia elementtejä, esitän kuitenkin joitain yleisiä huomioita niistä tekijöistä, jotka aineiston perusteella toistuvasti rakentavat tietynlaista prosodiaa.

Semanttisesta prosodiasta on esitetty käytettäväksi myös muita nimityksiä. Stubbs kutsuu ilmiötä nimellä diskurssiprosodia, mutta esittää myös käytettäväksi nimitystä pragmaattinen prosodia. Hänen mukaansa pragmaattinen prosodia korostaisi kielenkäyttäjän asenteita heijastavien eli pragmaattisten piirteiden merkitystä. (Stubbs 2001a: 65–66.) Morley ja Partington (2009) käyttävät semanttisen prosodian ohella käsitettä evaluatiivinen (*evaluative*) eli arvottava prosodia. Hunston (2007: 266) puolestaan käyttäisi käsitteitä semanttinen preferenssi (*semantic preference*) ja asenteellinen preferenssi (*attitudinal preference*) silloin, kun viitataan leksikaalisten yksiköiden taajaan myötäesiintymiseen arvottavien ilmausten läheisyydessä. Semanttisen

prosodian käsitettä tulisi hänen mukaansa käyttää viittaamaan ilmausten diskursiivisiin funktioihin, joita ei voida jaotella pelkästään akselille positiivinen-negatiivinen (mp.).

Vaikka jokin edellä mainituista käsitteistä mahdollisesti kuvaisi itse ilmiötä tai jotain sen tiettyä lähestymistapaa osuvammin, käytän omassa tutkimuksessani ilmiöstä käsitettä semanttinen prosodia. Syynä tähän on se, että pääosin sanomalehdissä julkaistuja uutisia sisältävässä aineistossani on uskoakseni pyritty neutraaliin ilmaisuun, jolloin asenteiden ilmituomista puolestaan lienee pyritty välttämään. Tämän vuoksi asenteiden ilmituomista painottavat käsitteet kuvaavat mielestäni tutkimaani ilmiötä jokseenkin huonosti, vaikka joissakin tapauksissa (esim. luvussa 5.2.5) semanttista prosodiaa on pyritty hahmottamaan myös suhtautumisen ja asenteiden ilmituomisen näkökulmasta. Tutkimukseni pääpainopisteenä ovat kuitenkin asenteellisuuden sijaan adverbeihin *täysin* ja *kokonaan* latautuneet merkitykset, jotka vaikuttavat siihen, millaisissa konteksteissa niitä yleisellä tasolla tyypillisesti käytetään. Tätä lähestymistapaa käsite semanttinen prosodia kuvaa mielestäni paremmin kuin muut nimitykset. Käytetyistä nimityksistä se on lisäksi yleisin ja laajalle levinnein, ja myös ensimmäinen nimitys, jota olen itse kuulut ilmiöstä käytettävän.

2.3 Synonymiatutkimus

Synonymia tarkoittaa lyhyesti määriteltynä kahden tai useamman kielellisen ilmauksen samamerkityksisyyttä. Toisin sanoen sanat ovat synonyymejä, kun niillä on sama denotatiivinen merkitys: kielenkäyttäjät ymmärtää, että sanoilla viitataan samaan tarkoitteeseen. Huomattava asia on, että vaikka synonyymien denotatiivinen merkitys onkin sama, niiden konnotatiivisessa merkityksessä voi silti olla vaihtelua. (Kangasniemi 1997: 42; Kuiri 2000: 21–22; Karlsson 2004: 219.) Esimerkkinä konnotatiivisen merkityksen vaihtelusta Kuiri (mp.) antaa sanat *nainen* ja *akka*, joista ensimmäistä käytetään yleisesti pyrittäessä neutraaliin ilmaisuun, kun taas jälkimmäinen tuo enemmän ilmi asenteita naisia kohtaan. Lyons (1968: 427) muistuttaa kuitenkin, että sama sana voi eri henkilöissä herättää erilaisia konnotatiivisia merkityksiä. Jantunen (2004: 54) havainnollistaakin tätä toteamalla, että toiselle akka voi tarkoittaa esimerkiksi naapurin pahansisuisia emäntää, kun taas toiselle omaa rakasta vaimoa.

Tutkimillani sanoilla ei kuitenkaan ole olemassa kielenulkoista tarkoitetta, joten näiden sanojen synonymiaa tutkittaessa synonymian määrittely denotaatioiden kautta on ongelmallinen. Esimerkiksi Kuiri (2012: 30) onkin sitä mieltä, että jos sanoilla ei ole kielenulkoista referenttiä, eivät ne voi olla synonyymejä. Lyons (1968: 427) ja Jantunen (2004: 55–56) puolestaan

ovat sillä kannalla, että myös ilmaukset, joilla ei ole kielenulkoista referenttiä, voivat olla synonyymisiä. Jantunen (2004: 56) käyttää esimerkkinä lauseita: *Turha sen vuoksi on yöunia menettää* ja *Turha sen takia on yöunia menettää* ja toteaa, että vaikka tarkasteltavilta sanoilta puuttuukin denotaatio, niiden suhde on eittämättä synonyyminen. Hänen mukaansa huomattavaa on myös se, että lauseiden välillä ei tuntuisi olevan intuition perusteella emotionaalisia, tyyllisiä tai rekisterikohtaisia eroja, mikä puolestaan korostaa sanojen synonyymisyyttä (mp.). Vanhatalo (2005: 10) määrittelisikin synonyymit yksinkertaisesti merkitykseltään toisiaan muistuttaviksi ilmauksiksi. Omassa tutkimuksessani lähdän liikkeelle Lyonsin (ks. 1968: 427) ja Jantusen (ks. 2004: 55-56) kannattamasta näkemyksestä, jonka mukaan myös kieliopilliset sanat voivat muodostaa synonyymipareja.

Cruse (2000: 157-159) jakaa synonyymit kolmeen luokkaan: absoluuttisiin synonyymeihin (*absolute synonymy*), propositionaalisiin synonyymeihin (*propositional synonymy*) ja lähisyonyymeihin (*near-synonymy*). Absoluuttisilla synonyymeilla tarkoitetaan leksikaalisia yksiköitä, joiden merkitykset ovat täysin samat. Täydellisen samuuden määrittelyssä Cruse nostaa esiin kontekstin merkityksen; absoluuttisten synonyymien pitää tuntua yhtä oikeilta kaikissa konteksteissa, niiden pitää siis olla vaihdettavissa keskenään kontekstista riippumatta. Mikäli löytyy yksikin konteksti, johon sanat eivät sovi täsmälleen yhtä hyvin, ei absoluuttisen synonyymian vaatimus toteudu. (Mp.) Crusen (ks. 2000: 157-158) vaatimus absoluuttisten synonyymien vaihdettavuudesta kaikissa konteksteissa tekee käsitteestä luonteeltaan hypoteettisen, sillä tällaisia synonyymejä ei luultavasti ole olemassa tai ainakin ne ovat hyvin harvinaisia (ks. esim. Kuiri 2000: 21).

Propositionaaliset synonyymit ovat vaihdettavissa keskenään ilman, että lauseen totuusarvo muuttuu. Esimerkiksi lauseita *Minna otti lapsensa mukaan juhliin* ja *Minna otti kakaransa mukaan juhliin* voitaisiin molempia käyttää viittaamaan samaan tapahtumaan ja samoihin henkilöihin; lauseen totuusarvo ei muutu, käytettiin lapsesta kumpaa ilmaisu hyvänsä. On kuitenkin selvää, että *lapsi* ja *kakara* eroavat merkitykseltään toisistaan selvästi: siinä missä *lapsi* on sävyltään neutraali, *kakara* koetaan usein negatiiviseksi tai halventavaksi. Kielitoimiston sanakirjan (KS s.v. *lapsi*) mukaan lapsi tarkoittaa 'ihmistä syntymästä murrosikään' siinä missä kakara (KS s.v. *lapsi*) on usein halventava tai leikillinen ilmaisu lapsesta. Tätä synonyymisyyttä rikkovaa seikkaa voidaan tarkastella esimerkiksi semanttisen prosodian käsitteen avulla: omaan kieli-intuitiooni ja kielitoimiston sanakirjan määritelmään nojaten voisinkin olettaa, että *lapsi*-sanan semanttinen prosodia on neutraali, kun taas *kakara*-sanan semanttinen prosodia on ainakin jossain määrin negatiivinen.

Lähisynonyymit ovat ilmauksia, jotka muistuttavat läheisesti toisiaan, mutta jotka joissakin tilanteissa tuottavat toisistaan poikkeavia merkityksiä. Cruse antaa esimerkiksi sanat *pretty* ('sievä') ja *handsome* ('komea'), joiden molempien propositionaalinen merkitys on jotakuinkin 'jollakin tapaa hyvännäköinen tai ulkoisesti viehättävä'. Kuitenkin kun huomioidaan ilmauksien sukupuolittuneisuus ja verrataan esimerkiksi sanayhdistelmää *handsome man* ja *pretty man*, ilmaukset tuottavat toisistaan poikkeavan merkityksen. (Cruse 2000: 159-160.) Tätä merkityseroa voidaan selittää juuri tarkastelemalla synonyymien kollokationaalisia valintoja. Raja lähisynonymian ja ei-synonymian välillä on Crusen (2000: 159) mukaan liukuva, ja sitä, milloin ja mistä tekijöistä johtuen sanat lakkaavat olemasta synonyymeja, on vaikea määritellä. Ylipääntään eriasteista synonyymisyyttä kuvaavat määritelmät eivät ole tarkkarajaisia tai ehdottomia, vaan ne muodostavat pikemminkin jatkumon, joka ulottuu absoluuttisesta synonyymiasta ei-synonymiaan (Cruse 1986: 268). Ajatus synonyymien sijoittamisesta tämän tyyppiselle jatkumolle saa kannatusta myös esimerkiksi Weinreichilta (ks. 1980: 288).

Oman tutkimukseni kannalta juuri synonyymisyyden kontekstuaalinen ulottuvuus on tärkeä, sillä pyrin Jantusen (ks. 2004) tapaan juuri kontekstuaalisten ominaisuuksien pohjalta arvioimaan adverbien *täysin* ja *kokonaan* välisiä synonyymiasuhteita. Lyons (1968: 452) onkin todennut, että kielen muiden ilmausten tapaan myös synonyymien merkitys muodostuu kontekstissa. Tutkimuksessani keskeisin kontekstuaalinen tai tässä tapauksessa paremminkin kontekstuaalinen tekijä ovat kollokaatiot. Toinen tutkimukseni kannalta keskeinen kontekstuaalinen osatekijä on adverbien semanttinen prosodia (kontekstuaalisten osatekijöiden jaottelusta ks. Jantunen 2004: 61). Synonyymien tutkimista kontekstuaalisista lähtökohdista voidaan perustella sillä, että tavallinen kielenkäyttäjä yleensä kiinnittää huomiota juuri eri ilmausten kontekstuaaliseen sidoksisuuteen pohtiessaan synonyymien käyttöä (ks. Jantunen 2004: 58).

Englannin kielestä synonyymien kontekstuaalisiin ominaisuuksiin keskittyvää tutkimusta on jo ehditty tehdä jonkin verran. Tunnetuimpiin ja varhaisimpiin tutkimuksiin lukeutuneeseen Hallidayn tutkimus vuodelta 1966, jossa hän tarkastelee adjektiivien *strong* ja *powerful* (molempien merkitys 'voimakas') kollokointia (ks. Halliday 1966: 150). Hallidayn tutkimus sekä monet muut uudemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että synonyymisten ilmausten kollokatiivisissa valinnoissa esiintyy poikkeuksetta eroja. Samanlaisia havaintoja on tehty myös suomen kielestä. Esimerkiksi Jantunen (2001: 178) on havainnut adjektiivien *tärkeä* ja *keskeinen* kollokaatioita tutkiessaan, että *tärkeä* kollokoi voimakkaasti V1-asemaisten (eli heti vasemmalla puolellaan sijaitsevien) kvantiteettia ilmoittavien astemääritteiden *vähemmän*, *erityisen*, *yhtä*, *paljon* kanssa, kun taas *keskeinen* ei kollokoi niiden kanssa lainkaan.

Synonyymien semanttisten valintojen osalta tutkimus on ollut kollokatiivista valintaa käsittelevää tutkimusta vähäisempää. Vasta viime vuosina semanttisiin piirteisiin, kuten semanttiseen preferenssiin ja semanttiseen prosodiaan keskittyvät tutkimukset ovat alkaneet yleistyä. Näissä tutkimuksissa synonyymisten ilmausten onkin havaittu poikkeavan toisistaan paitsi kollokatiivisilta valinnoiltaan, myös semanttisilta valinnoiltaan. Suomen kielestä synonyymien semanttista valintaa ovat aiemmin tutkineet Jantunen (2004) ja Pirkola (2016). Jantunen tarkastelee tutkimuksessaan astemääritteiden *hyvin*, *kovin* ja *oikein* semanttista preferenssiä ja semanttista prosodiaa. Tutkimuksessa kävi ilmi esimerkiksi, että *hyvin*-määritteellä on muita huomattavasti voimakkaampi preferenssi fyysistä tilaa tai aistimusta ilmaisevaan merkityspiirteeseen, *oikein*-määritteellä erittäin voimakas preferenssi arvoa ilmentäviin sanoihin ja *kovin*-määritteellä määrää ilmentäviin sanoihin (Jantunen 2004: 138–139). Semanttisen prosodian osalta tutkimuksessa selvisi esimerkiksi, että *hyvin*-määritteellä ei ole sen suhteen selkeää valintaa, *kovin*-määritteellä on erittäin voimakas negaatioelementistä johtuva negatiivinen semanttinen prosodia ja *oikein*-määritteellä puolestaan voimakas positiivinen semanttinen prosodia (Jantunen 2004: 144–145). Pirkola on puolestaan tutkinut modaalisanojen *ehkä* ja *mahdollisesti* semanttista preferenssiä. Tutkimuksessa selvisi esimerkiksi, että modaalisanalla *mahdollisesti* on voimakas preferenssi yhteiskunnallisuuteen ja institutionaalisuuteen ja modaalisanalla *ehkä* aikaa ilmentäviin sanoihin (Pirkola 2016: 82–83).

Arvioin tutkimieni adverbien välistä synonymiasuhdetta niiden tilastollisesti merkitsevien kollokaattien ja semanttisen prosodian pohjalta. Yhteneväinen kollokationaalinen ja semanttinen valinta antavat vahvoja viitteitä synonyymisyydestä, ja niissä ilmenevät erot puolestaan paljastavat käyttökonteksteja, joissa synonyymien saama merkitys poikkeaa toisistaan. Itse analyysivaiheessa operoin ensisijaisesti fraseologian käsitteillä, mutta yhden tutkimustavoitteeni eli adverbien samankaltaisuuden arvioimisen kannalta myös synonymiatutkimuksessa käytetyt käsitteet ovat olennaisia.

2.4 Täyteyden asteen adverbit tutkimuksen kohteena

täysin ja *kokonaan* ovat astemääritteitä eli ominaisuuden astetta tarkoittavia ilmaisuja (ks. Vilkuna 2000: 207). Tyypillisimmin astemääritteitä saavat adjektiivit (*melko ikävä*) ja adverbit (*kamalan ikävästi*), koska ne ilmaisevat usein mitattavia ominaisuuksia (mp.). Astemääritteet luokitellaan puolikieliopillisiksi sanoiksi, jotka eivät viittaa mihinkään tarkoitteeseen kielenluokisessa maailmassa. Pragmaattisesta näkökulmasta astemääritteillä ilmaistaan kielenkäyttäjän

subjektiivisiä arvioita ominaisuuksista tai asioista. (Jantunen 2015: 110–111). Astemääritteet ovat erilaisia määrän adverbejä ja partikkeleita sekä intensiteettisanoja. Määrän adverbien ja partikkelien merkitysryhmiä ovat määrän suuruuden tai tavan intensiteetin osoittimet, täyteen asteen ja likimäärän osoittimet sekä erilaiset täsmentimet (VISK § 656). Intensiteettimääritteillä puolestaan arvioidaan, missä määrin puheena oleva ominaisuus pätee. Intensiteettimääritteinä käytetään intensiteettipartikkeleita, nominin genetiivimuotoja sekä muutamia muita sanoja, kuten *todella*, *tosi* ja *sika*. (VISK § 664.)

Astemääritteiden sisällä *täysin* ja *kokonaan* kuuluvat määrän adverbeihin. VISK:n (§ 646) mukaan adverbi on ”vajaaparadigmainen tai taipumaton sana, joka kuvaa sellaisia lauseessa esitetyn tilanteen suhteita kuin aika, paikka, olotila, tapa ja määrä.” Lauseessa adverbi muodostaa adverbilausekkeen yksin tai laajennuksineen. Lausekkeeseen voi sisältyä myös määritteitä, ja jotkin adverbityypit voivat saada täydennyksiäkin. Ero partikkelin ja tyypillisen adverbien välillä on, että adverbi voi saada määritteitä, mutta partikkeli ei. On kuitenkin olemassa myös adverbeja, jotka eivät saa määritteitä. Tyypillisesti adverbien määrite on etuasemainen, esim. *melko aikaisin*, *uskomattoman paljon*. (VISK § 646, § 670.) Valtaosa adverbeista esiintyy vain yhdessä muodossa (ks. VISK § 647), kuten myös *täysin* ja *kokonaan*. Adverbit voidaan jaotella määrän adverbien ohella paikan, tilan, ajan ja tavan adverbeihin sekä kommenttiadverbeihin (mp.).

Määrän adverbien sisällä *täysin* ja *kokonaan* kuuluvat täyteen asteen adverbeihin, jotka ”esittävät teon, tilan tai ominaisuuden tapahtuvan tai pätevän jonkin suhteen kauttaaltaan”. *täysin* ja *kokonaan* ilmaisevat täyteen asteen ehdotonta ääripäätä. (VISK § 659–660.) Kielitoimiston sanakirja (KS. s.v. *täysin*) luettelee *täysin*-adverbien synonyymeiksi sanat *aivan*, *ihan*, *vallan*, *kokonaan*, *tyystin*, *täydellisesti* ja *tykkänään*. *kokonaan*-adverbien synonyymeiksi (KS. s.v. *kokonaan*) se antaa sanat *täysin*, *aivan*, *ihan*, *tyystin*, *tykkänään*, *vallan* sekä *kerrassaan*. Näistä molempia adverbejä yhdistäviä synonyymejä ovat *aivan*, *ihan*, *vallan*, *tyystin* ja *tykkänään*. *tyystin* ja *tykkänään* lasketaan, samoin kuin *täysin* ja *kokonaan*, kuuluviksi täyteen asteen adverbeihin. Muita täyteen asteen adverbejä ovat muun muassa *läpikotaisin*, *perinpohjin*, *juurta jaksan*, *täydelleen*, *täydellisesti*, *kauttaaltaan* ja *kokonaisuudessaan*. *aivan* ja *ihan* puolestaan ovat intensiteettipartikkeleita, jotka voivat esiintyä myös merkityksessä ’täysin’, esim. *hän ei ole enää aivan ~ ihan ~ täysin samanlainen kuin ennen*. Sen lisäksi, että *täysin* ja *kokonaan* esiintyvät astemääritteinä, ne ovat käytöltään läheisiä universaalikvanttoreille *koko* ja *kaikki*. Tästä VISK antaa esimerkeiksi lauseet *luin kirjan kokonaan* ja *luin koko kirjan*. (VISK § 660.)

Täyteyden asteen adverbit toimivat erityisesti olotilaa ilmaisevien adverbien määritteinä, esim. *Jos iho on kokonaan rikki, en suosita haavarasvojen käyttöä, ––.; – – hän on elänyt täysin eristyksissä muista ihmisistä* (VISK § 675). Adjektiivivartaloinen n-päätteinen sana voi toimia substantiivin kongruoivana määritteenä myös instruktiivisijaisena adjektiivina, esim. *Rukajärvi nautti laskemisesta täysin rinnoin* (VISK § 683, esimerkki oma). *täysin* muistuttaa käytöltään paljon myös täsmentimiä, esim. *tarkalleen suunnitelmien mukaan vrt. täysin suunnitelmien mukaan* (VISK § 663). Täyteyden asteen adverbit voivat toimia myös adjektiivilausekkeen laajenuksena. Täyteyden astemääritteen saa adjektiivi, joka ei normaalisti komparoidu eikä saa intensiteettimääritteitä mutta ilmaisee kuitenkin ominaisuutta tai laatua, jonka rajat on mahdollista saavuttaa, esim. *Illan päättyessä isäntä havaitsi viinikanisterin olevan täysin tyhjä; Aiemmin vieroksuntaa osakseen saanut juoma oli nyt kokonaan loppu.* (VISK § 611, 615, esimerkit omia.)

Maisterintutkielma on laajuudeltaan siinä määrin suppea, että tutkittavan asian tai ilmiön suhteen on tehtävä tiukkoja rajauksia. Taipumattomiin adverbeihin keskittyminen itsessään rajaa tutkimusta tehokkaasti, sillä hakusanojen taivutusmuotoja ei tällöin tarvitse huomioida. Mikäli kyse olisi taipuvista sanoista, tulisi pohtia myös, mitkä taivutusmuodot otetaan mukaan hakutuloksiin ja mitkä puolestaan jätetään pois.

Eri taivutusmuodot saisivat todennäköisesti myös erilaisia kollokaatioita: näin kävi esimerkiksi Stubbsin (2001a: 28) tarkastellessa SEEK-verbin eri taivutusmuotojen kollokointia. Tutkimuksesta ilmeni, että esimerkiksi lemmalla SEEK ja taivutusmuodolla *seeking* 20 yleisimmän kollokaatin joukossa oli 10 yhteistä kollokaattia, kun taas SEEK ja *seeks* saivat vain yhden yhteisen kollokaatin (mp.). Jantunen on puolestaan tarkastellut adjektiivien HYVÄ ja KAUNIS translatiivi- ja ablatiivimuotojen kollokaatteja. Myös hän havaitsi eroja eri taivutusmuotojen saamissa kollokaateissa (Jantunen 2004: 27–28).

Mikäli tutkimuksen kohteena olisi taipuvia lekseemejä, nämä havainnot kannustaisivat analysoimaan myös niiden paradigmaattisia eli lemmän eri taivutusmuotojen morfologisia preferenssejä. Tämä puolestaan johtaisi pohdintoihin siitä, millaisia rajauksia paradigmaattisen morfologisen preferenssin käsittelyssä tulisi tehdä. Taipumattomien adverbien, kuten *täysin* ja *kokonaan* osalta tilanne on yksinkertainen: paradigmaattisen morfologisen preferenssin analysointi ei taipumattomien lekseemien osalta ole mahdollista. Sen sijaan olisi mahdollista analysoida adverbien kontekstuaalista morfologista preferenssiä (ks. Jantunen 2004:28) kollokaatioiden eri taivutusmuotojen osalta, mutta tämän rajaan tutkimukseni ulkopuolelle.

Korpuslingvistiseen tutkimukseen valittavien lekseemien olisi hyvä esiintyä aineistossa riittävän taajaan, jotta lekseemien kontekstuaalisista ominaisuuksista saataisiin luotettava kuva.

Lekseemit eivät myöskään saisi olla motivoituneita mistään tietystä aihepiiristä, sillä tällöin riskinä on niiden esiintymistaajuuden vaihtelu erityyppisissä teksteissä. Näitä kriteereitä noudattaa omassa tutkimuksessaan myös Jantunen. (Jantunen 2004: 68.) Valitsemani lekseemit täyttävät molemmat kriteerit, sillä sekä *täysin* että *kokonaan* esiintyvät aineistossa taajaan: *täysin* 9119 kertaa ja *kokonaan* 6321 kertaa. Taaja esiintyminen näkyy myös sanomalehtikielen taajuussanastosta, jossa *täysin* on sijalla 457 ja *kokonaan* sijalla 719 (Kielipankki b). Tutkimuskohteenani olevat adverbit eivät myöskään vaikuttaisi olevan motivoituneita mistään tietystä aihepiiristä, sillä ne esiintyvät tasaisesti läpi aineiston.

Tutkimillani adverbeilla ei ole kielenulkoista referenttiä, eli ne eivät viittaa suoraan mihinkään kielenulkoiseen tarkoitteeseen. Kielenulkoiseen tarkoitteeseen viittaavista sanoista käytetään myös nimitystä sisältösanat, joihin kuuluvat substantiivit, adjektiivit ja verbit (VISK § 438). Sanoista, jotka eivät viittaa kielenulkoiseen tarkoitteeseen käytetään nimitystä funktiosanat, joita ovat partikkelit ja apuverbit sekä persoona-, demonstratiivi-, ja relatiivipronominit. Funktiosanoilla on kieliopillinen tai keskustelun kulkuun liittyvä tehtävä ja ne ovat yleensä sisältösanoja lyhyempiä. (mp.) Täyteyden asteen adverbit eivät ole suoraan luettavissa kumpaankaan luokkaan, sillä niillä on molempien ominaisuuksia. Vaikka *täysin* ja *kokonaan* eivät yksin saa kielenulkoista referenttiä, ne ovat luonteeltaan kuvailevia ja toimivat usein sisältösanojen määritteinä. Sisältösanoihin liittyessään ne siis tietyllä tapaa kuvaavat kielenulkoista maailmaa. Sinclairin (1991a: 110) mukaan kielenulkoisessa maailmassa yhdessä esiintyvät asiat esiintyvät yhdessä myös kielessä. Tästä johtuen sisältösanojen kollokaateista on helppo tehdä oletuksia jo pelkkään kieli-intuitioon nojaten. Jos tutkittavana sanana olisi esimerkiksi *opettaja*, saisi se todennäköisesti kollokaateikseen kouluun liittyviä sisältösanoja, kuten *opettaa*, *oppilas*, *lukio*, *oppitunti* ja eri oppiaineiden nimiä kuten *äidinkieli*, *matematiikka*, *historia*. Tutkimistani täyteyden asteen adverbeista ei kuitenkaan voi kielenulkoiseen maailmaan nojaten tehdä tällaisia oletuksia, mitä pidän tutkimukseni mielenkiintoisuuden kannalta hyvänä asiana.

Suomen kielen adverbejä on aiemminkin tutkittu paljon, samoin kuin synonyymejä. Adverbien välisen synonymian tutkimus nimenomaan fraseologisin menetelmin on kuitenkin ollut melko vähäistä, samoin kuin fraseologinen tutkimus Suomessa ylipäätään. Fraseologista tutkimusta on tähän mennessä Suomessa tehnyt lähinnä Jarmo Jantunen, joka on tutkinut esimerkiksi *tärkeä* ja *keskeinen*-adjektiiveja (2001), *hyvin*-, *kovin*- ja *oikein*-astemääritteitä (2004) sekä *aivan*-astemääritettä (2009). Alalta on tehty myös muutamia maisterintutkielmia: esimerkiksi Otto Kallioranta (2009) on tutkinut *paljon*-adverbin kollokointia oppijansuomessa, Henriikka Suoraniemi (2011) postpositioiden *vuoksi* ja *takia* synonymiaa ja Silja Pirkola (2016) synonyymien *ehkä* ja *mahdollisesti* kollokaatioita ja semanttisia preferenssejä.

3 AINEISTO JA METODIT

3.1 Aineisto

Tutkimuksessani käytän aineistona FIN-CLARIN-konsortion ylläpitämän kielipankin Suomen kielen tekstikokoelmaa. FIN-CLARIN:iin kuuluu suomalaisia yliopistoja, Tieteen tietotekniikan keskus (CSC) ja Kotimaisten kielten keskus (KOTUS), ja sen tarkoitus on auttaa humanististen tieteiden tutkijoita käyttämään, jalostamaan, säilyttämään ja jakamaan tutkimusaineistoja. Kielipankki on FIN-CLARIN:in palvelukokonaisuus, jonka aineistojen hankinnasta, työkalujen kehityksestä sekä koulutustoiminnasta vastaa Helsingin yliopisto ja teknisestä ylläpidosta CSC. (FIN CLARIN.)

Suomen kielen tekstikokoelma koostuu erityisesti 1990-luvun lehtiteksteistä, lisäksi se sisältää WSOY:n 1990-luvulla julkaisemia kauno- ja tietokirjoja. Tekstikokoelman sisältä olen valinnut tutkimukseeni mukaan Helsingin Sanomien vuosikerran 1995, Kalevan vuosikerrat 1998 ja 1999 ja Keski-suomalaisen vuosikerran 1999. Helsingin Sanomien vuosikerta on laajuudeltaan 22,1 miljoonaa sanetta, Kalevan 9,8 ja Keski-suomalaisen 7,9 miljoonaa sanetta (Kielipankki a). Yhteensä aineistoni sisältää siis noin 39,8 miljoonaa sanetta.

Tutkimusaineiston valinnassa tärkeimpinä kriteereinä ovat aineiston edustavuus, sopivuus fraseologiseen tutkimukseen sekä aineiston riittävä laajuus. Tarkoitukseni on tutkia adverbien *täysin* ja *kokonaan* käytön eroja suomalaisessa yleiskielessä. Sanomalehtikieli sopiikin tutkimusaineistokseni erityisen hyvin siksi, että se noudattaa kirjoitetun yleiskielen standardeja. Sanomalehdet myös käsittelevät erilaisia aiheita ja teemoja monipuolisesti, joten ne antavat hyvän kuvan tutkimuskohteenani olevien adverbien käytöstä erilaisissa konteksteissa.

Helsingin Sanomat on Suomen suurimpana sanomalehtenä (ks. MediaAuditFinland 2017) perusteltu valinta tutkimusaineistoksi, koska sitä luetaan laajalti ympäri Suomea. Lehdessä käytetty kielimuoto on tuttu monelle suomalaiselle, joten lehden voi tietyllä tapaa ajatella edustavan pääkaupunkiseudun ohella myös muuta Suomea. Aineiston laajentamiseksi ja alueellisen kielellisen variaation huomioimiseksi olen ottanut mukaan myös Keski-suomalaisen ja Kalevan vuosikertoja. Mahdolliset alueelliset erot ovat aineistovalinnoissaan huomioineet myös Haddington, Jantunen ja Sivonen (ks. Haddington, Jantunen & Sivonen 2011: 76). Eri alueen lehtien sisällyttäminen tutkimukseen vähentää mahdollisen alueellisen vaihtelun vaiku-

tusta kieleen. Tämä on tutkimukseni kannalta etu, sillä tarkoitukseni ei ole tutkia *täysin-* ja *konaan-*adverbien käytössä ilmeneviä alueellisia eroja, vaan niiden yleiskielistä käyttöä ja sen valossa ilmenevää synonymiaa.

Muita tutkimusaineiston valintaan vaikuttavia tekijöitä ovat aineiston ikä ja soveltuvuus korpusmenetelmillä analysoitavaksi. Iältään aineistoni tekstit ovat noin 20 vuotta vanhoja, mutta Mäkisen (1992: 213–214) mukaan lehtikieli muuttuu yleensä hitaasti. Oletettavasti täyteen asteen adverbien käyttö tai synonymiasuhteet eivät siis ole tuossa ajassa merkittävästi muuttuneet. Toisaalta korpusmenetelmillä analysoitaviksi soveltuvia uudempia suomenkielisiä sanomalehtiaineistoja ei ole edes saatavilla, joten olemassa olevista vaihtoehdoista Suomen kielen tekstikokoelman korpukset lienevät joka tapauksessa paras vaihtoehto. Suomen kielen tekstikokoelma on saatavissa myös ladattavassa muodossa, jolloin aineistoa voi analysoida myös muilla kuin kielipankin omalla selainpohjaisella KORP-korpustyökalulla. Mahdollisuus ladata aineistoa myös muilla ohjelmilla käytettäväksi on tutkimukseni kannalta oleellinen, sillä tarkoitukseni on käyttää analysoimiseen AntConc-korpustyökalua (ks. Anthony 2016), jolla kollokaatioanalyysissä käyttämäni tilastollisten testien tekeminen onnistuu vaivattomasti. AntConc lukee tavallisia teksti- eli txt-tiedostoja. Suomen kielen tekstikokoelman tiedostot tulivat kuitenkin sanojen lemmauksen ja muita koodauksia sisältävässä xml-muodossa. Näitä tiedostoja AntConc ei tulkitse oikein, joten sitä ennen xml-tiedostojen sisältämä tekstiaines piti suodattaa txt-tiedostoksi. Tähän sain apua tietojärjestelmätieteitä opiskelevalta Olli Ketolalta.

3.2 Kollokaatioanalyysi

3.2.1 Kollokaatiovälin määrittäminen

Kollokaatiovälin asettamisen tarkoituksena on pyrkiä ottamaan mukaan tutkimukseen ne sanat, jotka antavat olennaista tietoa hakusanan kontekstuaalisista ominaispiirteistä (ks. mm. Berry-Rogghe 1973). Eri hakusanojen tyypillisissä koteksteissa esiintyy vaihtelua, joten kollokaatioväli on syytä määrittää erikseen kullekin hakusanalle. Oman kollokaation määritelmäni voi todeta olevan sikäli melko väljä, että en esimerkiksi edellytä kollokaatiolta kieliopillista rakennetta tai noodin ja kollokaatin sijaintia tietyn välimatkan päässä toisistaan. Sen sijaan kollokaation määritelmäni nojaa vahvasti tilastollisiin testeihin: kollokaateiksi lasken vain sellaiset sanat, jotka ylittävät tilastollisille testeille asetetut raja-arvot.

Kuten luvussa 2.2.2 totesin, oletan kieliopillisten rakenteiden vaikuttavan sanojen kollokointiin merkittävästi. Yhtenäisiä kieliopillisia rakenteita muodostavat käytännössä lauseet, joten useimmiten tilastollisesti merkitsevät kollokaatit löytyvät noodin kanssa samasta lauseesta. Tämän vuoksi näen järkeväksi rajata tarkastelualan siten, että noodi ja kollokaatti sijoittuvat suurimmaksi osaksi saman lauseen sisälle. Koska kuitenkin pidän noodin ja kollokaatin sijoittumista eri virkkeisiin itse kollokaation määritelmän kannalta sinänsä epärelevanttina seikkana, voi tekemääni rajausta pitää myös jossain määrin intuitiivisena. Mikään ei siis sinänsä estäisi minua käyttämästä laajempaa ja symmetristä kollokaatioväliä. Kollokaatiovälin asettaminen on joka tapauksessa aina kompromissi: kontekstin vaihtelevuus aiheuttaa sen, että asettipa kollokaatiovälin millaiseksi hyvänsä, siihen sisältyy myös sanoja, jotka eivät ole tutkimuksen kannalta relevantteja. Toisaalta myös oleellisia kollokaatioita rajautuu samaan aikaan auttamatta pois.

Kollokaateista ja kollokaatiovälistä puhuttaessa V-aseilla viitataan noodin vasemmalla puolella oleviin ja O-aseilla oikealla puolella oleviin kollokaatteihin. Kirjaimen perässä oleva numero puolestaan kertoo, monesko sana noodista laskettuna on kyseessä. Esimerkiksi V2-aseman kollokaatti viittaa toiseen sanaan noodin vasemmalla puolella. Aineistoa tarkastellessani olen huomannut, että noodin vasemman puoleisessa kontekstissa lauseraja asettuu tyypillisesti V3 aseman (1–3) tai V4 aseman (4–5, 7) tienoille. Oikeanpuoleisessa kontekstissa lauseraja asettuu puolestaan usein O2- (1–3, 7–9) tai O3-asemaan (6). Luonnollisesti lauseraja sijaitsee joissakin tapauksissa mainittuja asemia kauempana (11–12) ja joissakin lähempänä (4–5, 11).

- 1) aikaisempiin yhteenottoihin. Romanimies sanoi olleensa **täysin** vihan vallassa. Hän kertoi
- 2) pelattava bridgekilpailu. Sen tuotto menee **kokonaan** Lastenklinikan hyväksi. Myös Suomen
- 3) on vahvistunut. Kasvu on tullut **kokonaan** ulkomaan liikenteestä. Sitä on
- 4) siitä, että tietokoneella pystytään luomaan **täysin** keinotekoinen, mutta luonnolliselta näyttävä
- 5) ottaa, kun näyttö ei ole **täysin** yksiselitteinen? Tämäkin on moraalinen
- 6) ruokajäte muuttuu mullaksi. Prosessi tapahtuu **kokonaan** suljettujen seinien sisällä. Hajuhaitat
- 7) elokuva laki. Elokvainstituutin ajattelun on lähdeittävä **kokonaan** uudelta pohjalta. Asioita on
- 8) Osa ryhmän jäsenistä pitäisi naiset **kokonaan** pois armeijasta. Vastustajia on

- 9) pelasti suomalaiset. Osuneet kranaatit tuhosivat **täysin** kaksi majoitusrakennusta, minkä lisäksi
- 10) on tarkoitus, että kivi menee **kokonaan** kaminoiden verhoiluun, Nuutinen kertoi.
- 11) tätä systeemiä voi sentään ajaa **täysin** toimintakyvyttömäksi. Haluan omalta
- 12) yhden uuden sataman kapasiteetti tulee **kokonaan** käytetyksi muutaman kymmenen vuoden

Havaintojeni mukaan asettamalla kollokaatioväliksi 3:2 eli kolme sanaa noodin vasemmalta ja kaksi oikealta puolelta vältytään suurimmaksi osaksi lauserajat ylittävien sanojen sisällyttämiseltä tilastollisiin testeihin. Tällaista epäsymmetristä kollokaatioväliä on aiemmin käyttänyt esimerkiksi Jantunen (2004). Tiukasti rajatun kollokaatiovälin seurauksena rajautuu kenties pois joitakin oleellisia kollokaatteja, mutta kuten jo aiemmin totesin, kollokaatiovälin asettaminen on joka tapauksessa aina kompromissi.

3.2.2 Kollokaattien tilastollinen testaus ja luokittelu

Kollokaatioita voidaan tutkia tilastollisten testien avulla. Tilastollinen testaus ei perustu pelkästään kollokaation esiintymisfrekvenssiin, vaan tulokseen vaikuttaa myös se, miten todennäköisesti tutkittavat sanat esiintyvät yhdessä sattumalta. Mitä todennäköisempää on, että sanat eivät esiinny yhdessä sattumalta, sitä merkitsevämpi kollokaatiosuhde on tilastollisesti (Barnbrook 1996: 94).

Kollokaatioiden analysoimisessa yleisimmin käytetyt tilastolliset testit ovat t- z- ja MI-testi. Näistä t- ja z-testit muistuttavat laskukaavoiltaan paljon toisiaan, joskin t-testin on sanottu sopivan paremmin sellaisten kollokaatioiden tarkasteluun, joiden kokonaisfrekvenssi jää pieneksi. (Barnbrook 1996: 94, 97.) t- ja z- testit vertaavat keskihajonnan pohjalta sanan todellista ja odotuksenmukaista frekvenssiä. Mitä korkeamman lukeman testit antavat, sitä todennäköisemmin havaittu noodin ja kollokaatin välinen myötäesiintymä ei ole sattumaa. MI-testi poikkeaa laskentatavaltaan edellisistä, sillä se vertaa noodin ja kollokaatin yhteisesiintymän todennäköisyyttä siihen todennäköisyyteen, että ne esiintyisivät yhdessä toisistaan riippumatta. Korkeampi tulos kertoo kollokaatin suuremmasta todennäköisyydestä esiintyä noodin lähikoteksissa. (Barnbrook 1996: 94–99; Clear 1993: 278–282.)

Erilaisista laskentatavoistaan huolimatta z- ja MI-testin on havaittu antavan samankaltaisia tuloksia, kun taas t-testin antamat tulokset poikkeavat niistä (Barnbrook 1996: 100–101). z- ja MI-testissä esiin nousee kollokaatteja, joiden kokonaisfrekvenssi aineistossa on vähäinen,

mutta suhteellinen esiintymisfrekvenssi yhdessä noodin kanssa korkea. t-testi puolestaan painottaa niitä sanoja, joiden frekvenssi aineistossa on muutenkin korkea. (Clear 1993: 278–282; Barnbrook mts. 95–99) Tämä voi tarkoittaa sitä, että esiin nousee myös sellaisia sanoja, joiden kontekstuaalinen yhteys noodiin ei välttämättä suuresta frekvenssistä huolimatta ole kovin vahva. Omaan tutkimukseeni olen valinnut käyttöön t- ja MI-testin, sillä ne mittaavat kollokaattien esiintymiä erilaisin tavoin ja antavat toisistaan poikkeavia tuloksia. Useamman testin käyttöä suosittelevat myös Stubbs (1995a: 13) ja Barnbrook (1996: 101). Vain yhdyntyyppisen tilastollisen testin käyttäminen saattaisi antaa kollokaatioista yksipuolisen kuvan, kun taas useamman testin käyttäminen tuo tutkimukseen monipuolisuutta.

Stubbs on myös esittänyt oman menetelmänsä t- ja MI-testien yhdistämiseksi kollokaatioiden analysoimisessa. Menetelmässä kollokaatteja karsitaan vaiheittain yhteisesiintymien frekvensseihin sekä MI-testille ja t-testille asetettuihin raja-arvoihin perustuen. (Stubbs 1995a: 13.) Stubbsin menetelmän mukaisesti karsin omassa tutkimuksessani pois ne kollokaatit, jotka eivät ole tilastollisesti merkitseviä molempien testien mukaan. Tilastollisten testien minimifrekvenssiksi asetan 3:2 kollokaatiovälillä 20 esiintymää, joka on rajana korkeampi kuin esimerkiksi Jonesilla ja Sinclairilla (1974) (10 esiintymää) tai Jantusella (2004) (5 esiintymää). Tähän on syynä aineistoni laajuus (n. 39,8 miljoonaa sanetta, vrt. Jones ja Sinclair n. 150 000 sanetta ja Jantunen n. 3 miljoonaa sanetta) sekä toisaalta myös halu Jantusen (2004) esimerkin mukaisesti välttää sellaisten harvinaisten kollokaatioiden korostumista, jotka voisivat nousta esiin MI-testissä pienemmällä minimifrekvenssillä. Vaikka Barnbrook (1996: 99) esittää MI-testin raja-arvoksi lukua 1,58, olen omassa tutkimuksessani asettanut MI-testin raja-arvoksi Jantusen (2004) tavoin luvun 3. t-testin raja-arvoksi asetan luvun 3, vaikka Barnbrook (1996: 98) suosittelokin raja-arvoksi lukua 2. Myös tilastollisille testeille asetettuihin korkeisiin raja-arvoihin on syynä aineistoni laajuus ja toisaalta tutkielmani suppeus. Suuresta aineistosta nousee esiin alhaisilla raja-arvoilla niin paljon tilastollisesti merkitseviä kollokaatteja, että lajuudeltaan rajallisessa maisterintutkielmassa ei ole kuitenkaan mahdollista niitä kaikkia käsitellä. Tilastollisten testien tekemiseen olen käyttänyt AntConc-ohjelmaa.

Tutkielmassani käsittelen kollokaatteja sananmuodoittain, eli saman lemman eri taivutusmuodot luetaan kukin omaksi kollokaatikseen. Olen listannut ensin molempien adverbien 30 tilastollisesti merkitsevintä kollokaattia 3:2 tarkastelualueella sekä t- että MI-testin mukaiseen järjestykseen siten, että mukaan on otettu vain ne kollokaatit, jotka ovat molempien testien mukaan tilastollisesti merkitseviä. Tämän jälkeen olen jaotellut tarkastelualueiden kollokaatit sanaluokkiin ja asettanut eri sanaluokkien molempien testien mukaan tilastollisesti merkitsevimm-

mät 10 kollokaattia sekä t- että MI-testin mukaiseen järjestykseen. Sanaluokkajaotteluun kuuluvat verbit, substantiivit, adjektiivit, pronominit, numeraalit, adverbit, adpositiot ja partikkelit. Verbit sisältävät myös mahdolliset infiniitti- ja partisiippimuodot, partikkeleihin on laskettu kuuluviksi kaikki taipumattomat sanat, kuten konjunktiot, interjektiot ja intensiteettisanat. Tilastollisten testien tulosten pohjalta olen vertaillut adverbejä ja niiden kollokaatioita keskenään ja pyrkinyt havaitsemaan niiden käytössä ilmeneviä säännönmukaisuuksia; näitä olen myös havainnollistanut kollokaatiosuhteita valottavilla konkordanssiriveillä.

3.3 Semanttisen prosodian analyysi

Adverbien semanttista prosodiaa analysoitaessa on käytetty AntConcin avulla muodostettuja konkordansseja. AntConc käy läpi koko tekstiaineiston ja poimii sieltä kaikki hakusanojen esiintymät muodostaen niistä konkordanssirivit, joista hakusanojen kontekstin laajuutta voi tarvittaessa säätää. Tarkastelukotekstin laajentaminen kollokaatioanalyysissä käyttämästäni kontekstista onkin tarpeen analysoitaessa semanttista prosodiaa, joka saattaa ilmetä joskus hyvinkin kaukana noodista sijaitsevista sanoista. *täysin* ja *kokonaan* esiintyvät aineistossa siinä määrin frekventisti, että semanttisen prosodian analysoiminen jokaisesta esiintymästä tietäisi kohtuutonta työmäärää. Niinpä olenkin valinnut kummankin hakusanan osalta 300 konkordanssiriviä, joista adverbien semanttista prosodiaa analysoin.

Konkordanssirivien poiminnassa olen soveltanut yksinkertaista satunnaisotantaa (ks. Valli 2015: 25; Nummenmaa 2004: 22–23). Yksinkertaisessa satunnaisotannassa kaikki mahdolliset alkio on koottu yhteen, jolloin jokaisella niistä on yhtä suuri todennäköisyys tulla valituiksi. Otannassa jokainen alkio voi valikoitua mukaan otokseen vain kerran. (Valli 2015: 25.) Olen ensin vienyt aineiston konkordanssirivit Excel-taulukoiksi siinä järjestyksessä, jossa ne aineistossa esiintyvät. Aineistosta olen päättänyt ottaa tutkimukseen mukaan 300 konkordanssiriviä pienimpien satunnaislukujen mukaan. Tämän jälkeen olen arponut jokaiselle konkordanssiriville lukuarvon Excelin satunnaislukutoiminnon avulla ja poiminut 300 pienintä lukua arvonnassa saaneet konkordanssirivit mukaan aineistoon. Poimitut konkordanssirivit olen vienyt Word-tiedostoiksi helpommin tarkasteltavaan muotoon.

Kapean tarkastelualueen analysointi voi antaa leksikaalisen yksikön prosodiasta virheelisen kuvan, ja joskus jopa virketason analyysi saattaa olla liian suppea semanttisen prosodian tulkitsemiseksi (Jantunen 2004: 140). Niinpä olenkin tarpeen vaatiessa laajentanut tarkastelu-aluetta huomattavasti kollokaatioanalyysin tarkastelukotekstista; joissakin tapauksissa jopa

usean virkkeen mittaiseksi. Semanttisen prosodian olen jaotellut neljään luokkaan Jantusen (2004) tapaan: negaatioelementistä johtuvaan negatiiviseen, kontekstista ilmenevään negatiiviseen, neutraaliin ja positiiviseen. Positiivinen semanttinen prosodia muodostuu yleisimmin myönteiseksi koettuja asioita ilmaisevista sanoista ja joissakin tapauksissa myös tilannekontekstista. Neutraaleiksi on luokiteltu tapaukset, joissa yksittäiset sanat tai tilannekonteksti eivät selkeästi ilmennä myönteisyyttä tai kielteisyyttä. Kontekstista ilmenevä negatiivinen semanttinen prosodia tarkoittaa tilannekontekstia, jonka perusteella ilmaus on tulkittavissa kielteiseksi, kun taas negaatioelementistä johtuva negatiivinen semanttinen prosodia muodostuu kieltoisanan, jonkin merkitykseltään negatiivisen sanan tai merkityksen kielteisävyiseksi muuttavan sanan vaikutuksesta. Jantunen (2004: 143) toteaa negaatioelementin olevan käsitteenä väljä, koska se kattaa monia erilaisia kielteisyyttä ilmaisevia elementtejä. Hänen mukaansa käsite onkin motivoitunut ilmausten ja kontekstin merkityssisällön kautta, eikä esimerkiksi muotovalintojen mukaan (mp.).

Alla olen antanut aineistoesimerkkejä erilaisista negaatioelementeistä. Esimerkeissä 13 ja 14 negaatioelementtinä on kieltoisana, joka muuttaa semanttisen prosodian negatiiviseksi. Esimerkeissä 15 ja 16 negaatioelementteinä on puolestaan merkitykseltään negatiivisia sanoja. Esimerkissä 17 partikkeli *vain* muuttaa lauseen sävyltään kielteiseksi. Havaintoyksiköiden semanttisessa prosodiassa ilmeneviä eroja havainnollistan analyysisiosiossa diagrammilla, josta ilmenee prosodian jaottelu kuvaamiini kategorioihin. Samassa luvussa olen myös antanut aineistoni esimerkkejä sekä positiivista, neutraalia, negatiivisesta tilannekontekstista johtuvaa negatiivista että negaatioelementistä johtuvaa negatiivista semanttista prosodiaa esille tuovista konkordanssiriveistä.

- 13) Musta **ei onnistunut täysin** tasoittamaan asemaa, mutta peli ratkesi valkean voitoksi vasta sokeusvirheeseen, joka laski valkean sotilaan korottumaan.
- 14) Soneran toimitusjohtaja Aulis Salin sanoo, että vastaisuudessaakaan erilaisista kampanjoista **ei päästä kokonaan eroon**.
- 15) Hallitus on **häpeämätön, typerä** ja **täysin** kelvoton, kiljui muuan **pettynyt** sijoittaja äskettäin mielenosoituksessa, jossa vaadittiin korvauksia **konkurssien** vuoksi **menetyistä** sijoituksista.
- 16) Tie - ja rautatieyhteydet alueelle ovat lähes kokonaan **tuhoutuneet**, ja hätäapua on **joudu** pudottamaan ilmasta.
- 17) Veijo Murtomäki Mahler **sai** viimeisestä sinfoniastaan **valmiiksi kokonaan vain** ensimmäisen osan ja alun kolmatta.

4 KOLLOKAATIT

4.1 Tilastollisesti merkitsevimmät kollokaatit

4.1.1 T-testin mukaan

Taulukossa 1 on listattuna t- testin tulosten mukaisessa järjestyksessä ne adverbien 30 tilastollisesti merkitsevintä kollokaattia, jotka ylittävät myös MI-testille asetetun raja-arvon. Yhteensä molempien testien raja-arvon ylittäviä kollokaatteja on *täysin*-adverbillä peräti 122. Kaikki tilastollisesti merkitsevät kollokaatit ovat lueteltuina t-testin mukaisessa järjestyksessä liitteessä 1. Taulukosta havaitaan, miten voimakkaasti *täysin* kollokoi OLLA-verbin¹ eri muotojen kanssa: 30 t-testin mukaan tilastollisesti merkitsevimmästä kollokaatista peräti yhdeksän on OLLA-verbin eri muotoja. OLLA esiintyy yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta nimenomaan vasemmanpuoleisessa kotekstissa (ks. esim. 18). 30 merkitsevimmästä kollokaatista ainoastaan kahdeksan esiintyy useimmiten noodin oikeanpuoleisessa kotekstissa, mutta kun OLLA jätetään pois laskuista, jakauma hiukan tasoittuu: jäljelle jäävistä kollokaateista 13 esiintyy vasemmanpuoleisessa kotekstissa ja kahdeksan oikeanpuoleisessa kotekstissa.

Vasemmanpuoleiseen kotekstiin painottuvaa jakaumaa selittää myös epäsymmetrinen kollokaatioväli, joka kattaa vasemmanpuoleisesta kotekstista yhden kollokaatin enemmän kuin oikeanpuoleisesta. OLLA-verbin taivutusmuotojen nousu t-testin antamien tulosten kärkeen ei ole yllätys, sillä t-testin tiedetään painottavan sanoja, joiden esiintymisfrekvenssi on suuri, ja OLLA on esiintymistajuudeltaan suomen kielen frekventin sana (ks. Saukkonen 1979). Ylipäätään taulukkoa tarkasteltaessa t-testin korkeaa esiintymisfrekvenssiä suosiva laskutapa on varsin ilmeinen: kollokaattien saamat t-testin arvot pienenevät samaa tahtia kollokaattien esiintymisfrekvenssin kanssa. Huomattavaa kuitenkin on, että MI-testin tulosten osalta OLLA-verbin saamat arvot jäävät melko pieniksi; paikoin ne ylittävät asettamani raja-arvon 3 vain täpärästi.

Myös *ei* kollokoi t-testin mukaan *täysin*-adverbien kanssa voimakkaasti. Se esiintyy nimenomaan vasemmanpuoleisessa kotekstissa frekventisti: peräti 609 kertaa. *ei* liittyy useassa tapauksessa yhteen juuri OLLA-verbin eri muotojen kanssa: konkordanssiriveistä huomataan, että *täysin*, *ei*, ja OLLA klusteroituvat tyypillisesti *ei ole täysin* -tyyppiseksi rakenteeksi (19).

¹ Korpustutkimuksessa vakiintunen tavan mukaisesti kapiteeleilla (OLLA) viitataan lemmaan ja kursiiiveilla yhteen sananmuotoon (*on*).

Lisäksi EI esiintyy *eivät*-muodossa vasemmanpuoleisessa kotekstissa 146 kertaa. EI ja t-testissä kuudenneksi suurimman arvon saanut pronomini *se* ovat suomen kielessä taajuudeltaan myös varsin yleisiä sanoja (ks. Saukkonen 1979.), joten niistä voidaan todeta samaa kuin OLLA-verbistä: korkeat t-testin arvot eivät ole yllätys, mutta MI-testin osalta arvot jäävät mataliksi.

18) Balanssi oli **täysin** pielessä, arvioi puolestaan parvella istunut nuori kapellimestari Hannu Lintu.

19) Vaikka opetussuunnitelma **ei ole täysin** aukoton, lahjakas nuori voi jatkaa ainakin osittaisessa erityisopetuksessa aina yliopistoon asti.

Taulukko 1. Adverbien 30 tilastollisesti merkitsevintä kollokaattia t-testin mukaan.

Täysin 3:2				Kokonaan 3:2			
Kollokaatti	Frekvenssi (vas./oik.)	t-testi	MI-testi	Kollokaatti	Frekvenssi (vas./oik.)	t-testi	MI-testi
on	2008 (1945/63)	40,04	3,23	lähes	443 (434/9)	20,86	6,80
ei	694 (609/85)	23,68	3,31	tai	396 (220/176)	19,30	5,06
oli	548 (528/20)	21,39	3,54	pois	204 (30/174)	14,14	6,66
ole	429 (420/9)	19,38	3,96	se	198 (135/63)	12,55	3,21
ovat	433 (426/7)	18,91	3,46	uusi	145 (2/143)	11,77	5,45
se	299 (232/67)	15,51	3,28	osittain	115 (36/79)	10,68	8,00
mutta	260 (138/122)	14,16	3,04	toinen	118 (15/103)	10,55	5,13
vielä	223 (208/15)	14,03	4,04	uuden	112 (0/112)	10,30	5,23
lähes	178 (170/8)	12,91	4,96	ilman	87 (3/84)	9,04	5,02
ollut	188 (183/5)	12,61	3,64	jos	93 (33/60)	8,63	3,25
eivät	159 (146/13)	11,76	3,90	joko	72 (71/1)	8,40	6,61
voi	153 (142/11)	11,18	3,38	asia	73 (11/62)	8,32	5,27
olla	133 (128/5)	10,68	3,76	olisi	84 (72/12)	8,14	3,16
mahdollista	115 (5/110)	10,57	6,17	uusia	64 (5/59)	7,74	4,95
eri	118 (5/113)	10,35	4,39	jättää	59 (56/3)	7,60	6,52
nyt	137 (103/34)	10,29	3,05	luopua	57 (45/12)	7,52	8,12
tyytyväinen	104 (0/104)	10,11	6,88	lopettaa	52 (41/11)	7,16	7,19
kuitenkin	125 (124/1)	10,09	3,35	melkein	52 (52/0)	7,12	6,30

olivat	101 (97/4)	9,30	3,75	jää	52 (49/3)	6,98	4,95
olisi	110 (104/6)	9,19	3,02	poistaa	48 (39/9)	6,90	7,97
sillä	102 (30/72)	9,15	3,42	ne	58 (42/16)	6,89	3,40
siitä	98 (23/75)	8,92	3,34	eroon	47 (3/44)	6,81	7,40
kuitenkaan	81 (81/0)	8,60	4,48	uutta	46 (2/44)	6,46	4,40
tämä	86 (71/15)	8,54	3,67	pitäisi	47 (44/3)	6,45	4,09
mahdotonta	71 (6/65)	8,38	7,63	koska	51 (12/39)	6,42	3,31
olevan	76 (74/2)	8,27	4,27	kieltää	41 (35/6)	6,37	7,70
pitää	82 (78/4)	8,26	3,51	omistama	40 (1/39)	6,30	7,91
tuhoutui	66 (65/1)	8,11	9,00	puuttuu	38 (38/0)	6,11	6,81
eikä	75 (23/52)	7,81	3,35	käytän- nössä	38 (36/2)	6,00	5,26
vaikka	78 (31/47)	7,79	3,08	jäi	39 (38/1)	5,95	4,38

Vasemman kotekstin osalta kymmenen t-testin mukaan tilastollisesti merkitsevimmän kollokaatin joukkoon yltävät myös *vielä* ja *lähes*, jotka sijaitsevat lähes aina V1-asemassa (20). Koska *täysin* ilmaisee ”täyteen asteen ehdotonta ääripäätä” (VISK § 660), ilmaisua on tarpeen joissakin käyttöyhteyksissä lieventää. Tähän likimäärän ilmaisun *lähes* soveltuu aineiston perusteella hyvin. *vielä* puolestaan esiintyy aineistossa lähes aina aikaa ilmaisevana adverbina.

Oikeanpuoleisissa kotekstissa tilastollisesti merkitsevimpien kollokaattien joukossa on suhteellisen paljon adjektiiveja, kuten *mahdollista*, *tyytyväinen* ja *mahdotonta*. Adjektiivit esiintyvät tyypillisimmin O1-asemassa siten, että ne muodostavat adjektiivilausekkeen yhdessä *täysin*-adverbien kanssa (21) (ks. VISK §611, §615). Vielä voimakkaammin tällaiset O1-aseman adjektiivit nousevat esiin MI-testin tuloksissa, jossa ne edustavat valtaosaa kolmenkymmenen tilastollisesti merkitsevimmän kollokaatin joukkoon yltäneistä sanoista. Adjektiivien ohella oikeanpuoleisissa kotekstissa korkeita t-testin arvoja saavat *sillä* ja *siitä*. *sillä* esiintyy aineistossa tyypillisesti O2-asemassa uuden lauseen aloittavana konjunktiona, jonka tehtävänä on syysuhteen ilmaisu (22) (ks. VISK § 1129). *siitä* esiintyy *se*-pronominin elatiivimuodossa tyypillisimmin O2-asemassa lauserajalla, jossa se viittaa sitä seuraavaan lauseeseen (23). Konjunktio *mutta* on muiden kärkipään kollokaattien joukossa poikkeus sikäli, että sillä ei käytännössä ole lainkaan preferenssiä oikean ja vasemmanpuoleisen kotekstin välillä: vasemmanpuoleisissa kotekstissa se esiintyy 138 kertaa ja oikeanpuoleisissa 122 kertaa.

20) Aivan alkuaikoina työmenetelmiä ei **vielä täysin** hallittu, ja materiaaleistakin oli pulaa, Lindroos kertoo.

21) Miehitämätön yövuoro paperitehtaassa olisi teknisesti jo **täysin mahdollista**.

- 22) Päärata toimi aamulla sen sijaan **täysin** normaalisti, **sillä** vika koski ainoastaan lännenpuoleista raidetta.
- 23) Osapuolten maanantaisessa kokouksessa oltiin **täysin** yksimielisiä **siitä**, että talouden osalta ei ole mitään epäselvyyksiä.

kokonaan-adverbillä molempien testien raja-arvon ylittäviä kollokaatteja on vähemmän kuin *täysin*-adverbillä: 73. Kaikki kollokaatit ovat listattuina liitteessä 1. *kokonaan*-adverbin kollokaatit eivät saa yhtä suuria t-testin arvoja kuin *täysin*-adverbin kollokaatit: esimerkiksi t-testin arvon 10 ylittäviä kollokaatteja on *kokonaan*-adverbillä 8, kun *täysin*-adverbillä niitä on 18. *kokonaan*-adverbin kollokaateista 17 esiintyy useimmiten vasemmassa kontekstissa ja 13 oikeassa, joten jakauma vasemman ja oikean kontekstin välillä on tarkastelualueen epäsymmetrisyys huomioon ottaen tasainen.

30 t-testin mukaan merkitsevimmän kollokaatin joukossa adverbeilla *täysin* ja *kokonaan* on vain kolme yhteistä kollokaattia: *lähes*, *se* ja *olisi*. *kokonaan* näyttäisi kollokoivan huomattavasti heikommin OLLA-verbin kanssa kuin *täysin*: 30 tilastollisesti merkitsevimmän kollokaatin joukossa on ainoastaan yksi OLLA-verbin muoto, *olisi*, joka sekin esiintyy *kokonaan*-adverbin kontekstissa vain 84 kertaa. OLLA-verbin muiden muotojen puuttuminen taulukosta johtuu niiden saamista alhaisista arvoista MI-testissä: arvot jäävät reilusti alle asettamani raja-arvon 3, minkä vuoksi niitä ei lasketa tilastollisesti merkitseviksi kollokaateiksi. Pelkän t-testin perusteella 30 tilastollisesti merkitsevimmän kollokaatin joukossa olisivat olleet lisäksi OLLA-verbin muodot *on*, *oli* ja *ole*. Näin ollen taulukko antaa OLLA-verbin kollokoinnin eroista kenties turhan radikaalin kuvan. Huomattavan voimakkaasti *kokonaan* kollokoi *lähes*-partikkelin kanssa, joka esiintyy tyypillisesti vasemmassa kontekstissa, V1-asemassa (24). Tämä piirre ei kuitenkaan voimakkaasti erota *kokonaan*-adverbiä *täysin*-adverbistä, sillä myös *täysin* kollokoi vahvasti *lähes*-partikkelin kanssa. Persoonapronomini *se* käyttäytyy *kokonaan*-adverbin kontekstissa samalla tavalla kuin *täysin*-adverbinkin kontekstissa, joten sekään ei ole erottava tekijä adverbien kollokoinnissa.

Melkein yhtä suuren t-testin arvon *lähes*-partikkelin kanssa saa rinnastuskonjunktio *tai*, jolla ei ole selkeää valintaa oikean ja vasemman puoleisen kontekstin välillä. *tai* muodostaa tyypillisesti klusterit *kokonaan tai osittain* ja *osittain tai kokonaan*, jotka kattavat yli puolet sen esiintymistä aineistossa (25). *osittain* onkin t-testin mukaan *kokonaan*-adverbin tilastollisesti kuudenneksi merkitsevin kollokaatti. Kolmanneksi suurimman t-testin arvon saanut *pois* esiintyy *lähes* aina O1-asemassa, jossa se usein myös päättää lauseen tai virkkeen (26). O1-aseman kollokaateista *kokonaan* kollokoi vahvasti adjektiivien *uusi*, *uuden*, *uusien* ja *uutta* kanssa (27).

Tämä piirre erottaa sen *täysin*-adverbistä, joka puolestaan ei kollokoi *uusi*-adjektiivin kanssa. O1-aseman kollokaateista korkeita t-testin arvoja saavat myös *toinen* ja *ilman*. *Toinen* esiintyy aineistossa pronomina myös *kuin*-rakenteen kanssa, jolloin se tyypillisesti saa astemäärätteen (ks. VISK § 766) (28). Tällaisissa tapauksissa *kokonaan* myös aloittaa usein virkkeen. *ilman* esiintyy tyypillisesti adpositiona aineistossa (29).

- 24) Suojeltavan puutalon **lähes kokonaan** tuhonnen palon syytymissyytä ei vielä tiedetä.
 25) Excisiossa klitoris ja pienet häpyhuulet poistetaan **osittain tai kokonaan**.
 26) Kun on ollut pitkiä kausia, että olen käyttänyt, seksuaalisuus jää **kokonaan pois**.
 27) Tehdas tuli hienosti vastaan siten, että se rakensi minulle **kokonaan uuden** auton tänne, Kankkunen kehaisi.
 28) Tilanne on nyt **kokonaan toinen kuin** kuusi vuotta sitten.
 29) Itävaltalaiset jäivät nyt **kokonaan ilman** mitalia.

Sijasta 15 eteenpäin *kokonaan*-adverbin kollokaateiksi alkaa nousta vasemmanpuoleiseen kotekstiin sijoittuvia verbejä. Näihin lukeutuvat *jättää*, *luopua*, *lopettaa*, *jää*, *poistaa*, *pitäisi*, *kieltää*, *puuttuu* ja *jää*. Tältä osin *täysin* ja *kokonaan* eroavat toisistaan kotekstuaalisilta ominaisuuksiltaan varsin selvästi: OLLA-verbin eri taivutusmuotoja lukuunottamatta *täysin*-adverbin 30 t-testin mukaan tilastollisesti merkitsevimmän kollokaatin joukossa on vain kolme verbikollokaattia: *voi*, *pitää* ja *tuhoutui*. Molempien adverbien verbikollokaatit sijaitsevat useimmiten V1-asemassa (30, 31).

- 30) Fredmanin mielestä tässä tapauksessa uhrin oikeusturva vaarantui, koska hänen vaatimuksensa päätettiin **jättää kokonaan** tutkimatta.
 31) Levandi itse **pitää täysin** mahdollisena, että hän suksilla tavoittaa sekä Ogiwaran että Konon.

4.1.2 MI-testin mukaan

Taulukossa 2 on esitetty adverbien 30 tilastollisesti merkitsevintä kollokaattia MI-testin tulosten mukaisessa järjestyksessä. Kollokaattien joukosta on karsittu ne kollokaatit, jotka eivät ylittäneet myös t-testille asetettua raja-arvoa 3. Lisäksi MI-testin mukaan tilastollisesti kaikkein merkitsevin *täysin*-adverbin kollokaatti *salaista* on jätetty pois, koska se esiintyy ainoastaan

televisio-ohjelmapalstalla *Täysin salaista* -ohjelman nimessä. Kaikki MI-testin mukaan tilastollisesti merkitsevät *täysin*-adverbin kollokaatit on lueteltu liitteessä 2. MI-testin tulokset poikkeavat odotetusti t-testin tuloksista. MI-testillä on t-testiin verrattuna taipumus painottaa sisältösanoja ja sanoja, joiden esiintymisfrekvenssi on alhainen. 30 tilastollisesti merkitsevimmän kollokaatin joukossa on t- ja MI-testillä vain neljä yhteistä kollokaattia: *tuhoutui*, *mahdotonta*, *tyytyväinen* ja *mahdollista*. Nämä kollokaatit erottuvat muista MI-testin mukaan tilastollisesti merkitsevistä kollokaateista siten, että niiden esiintymisfrekvenssi on muita kollokaatteja suurempi. Suhteellisen taaja esiintyminen aineistossa vaikuttaisikin olevan syy siihen, että kollokaatit ovat saaneet korkeita arvoja myös t-testissä. Koska kollokaatit *tuhoutui*, *mahdotonta*, *tyytyväinen* ja *mahdollista* ovat saaneet molemmissa tilastollisissa testeissä korkeita lukemia, niiden voi tulkita kollokoivan noodin kanssa erittäin voimakkaasti.

t-testin mukaiseen listaukseen verrattuna MI-testin mukaisessa listauksessa painottuvat voimakkaasti oikeanpuoleiseen kontekstiin sijoittuvat kollokaatit. 30 MI-testin mukaan tilastollisesti merkitsevimmästä kollokaatista vain neljä esiintyy yleisesti vasemmanpuoleisessa kontekstissa. Näistä kollokaateista kolme on verbejä: *tuhoutui*, *yllätti* ja *riippuu* (32). Lisäksi vasemmanpuoleisessa kontekstissa esiintyy tyypillisesti kestoja ilmaiseva adverbi *vieläkään*. Muut kollokaatit esiintyvät käytännössä pelkästään oikeanpuoleisessa kontekstissa ja ovat sanaluokaltaan suurimmaksi osaksi adjektiiveja; muihin sanaluokkiin kuuluvat oikeanpuoleisessa kontekstissa esiintyvistä kollokaateista ainoastaan *toipunut*, *vakuuttunut*, *hallinnassa*, *vailla* ja *auki* (33). Adjektiivikollokaatit esiintyvät useimmiten O1-asemassa (34). MI-testissä esiin nousseiden adjektiivikollokaattien suuri määrä ja niiden esiintyminen O1-asemassa oli ennakoitavissa, sillä *täysin* täyteen asteen määritteenä toimii usein adjektiivin määritteenä muodostaen sen ja mahdollisen täydennyksen kanssa adjektiivilausekkeen (ks. VISK § 611, § 615).

Korkeimmat arvot MI-testissä saavat adjektiivikollokaateista *vertailukelpoisia*, *päinvastainen* ja *riippuvainen*. Modaaliset adjektiivit *mahdotonta* ja *mahdollista* esiintyvät tilastollisesti merkitsevimpien kollokaattien joukossa myös muodoissa *mahdoton* ja *mahdollisena*. Hiukan samansuuntainen merkitysisältö on myös kollokaateilla *varmoja*, *varmaa* ja *varma*, jotka myös ovat modaalisia adjektiiveja (ks. VISK § 605). VISK:n (mp.) mukaan näiden adjektiivien merkitys riippuu aina jossain määrin puhujan omasta arviosta. Jonkinlaista arviointia viestivät myös esimerkiksi listan kärjessä olevat, jo aiemmin mainitut kollokaatit *vertailukelpoisia* ja *päinvastainen* sekä kollokaatit *vakuuttunut*, *erilainen* ja *erilaista*. Kiintoisaa onkin se, että *täysin* vaikuttaisi esiintyvän aineistossa useimmiten tekstikohdissa, joissa referoidaan tai siteerataan haastateltujen henkilöiden kommentteja. Näiden huomioiden perusteella *täysin* esiintyykin usein nimenomaan kontekstissa, jossa henkilö arvioi jotain asiaa (35).

- 32) Esimerkiksi saman omistajan toinen asunto tuossa vieressä **tuhoutui täysin**.
- 33) Vihtiläisten kokenein pelaaja, Markus Rautio, ei ollut vielä **täysin toipunut** käsivammastaan ja pelasi ottelussa vain muutamia palloja.
- 34) Tässä suhteessa valtionyhtiöt ovat **täysin vertailukelpoisia** kilpailijoihinsa nähden.
- 35) Tornionjoen villilohen pelastamiseksi asetettu tavoite on **Tuunaisen mielestä täysin mahdollista** saavuttaa.

Taulukko 2. Adverbien tilastollisesti merkitsevimmät kollokaatit MI-testin mukaan.

Täysin 3:2				Kokonaan 3:2			
Kollokaatti	Frekvenssi (vas./oik.)	t-testi	MI-testi	Kollokaatti	Frekvenssi (vas./oik.)	t-testi	MI-testi
vertailukelpoisia	20 (0/20)	4,47	9,76	puuttuivat	22 (21/1)	4,68	8,77
tuhoutui	66 (65/1)	8,11	9,00	tuhoutui	30 (30/0)	5,46	8,39
päinvastainen	20 (0/20)	4,46	8,46	luopua	57 (45/12)	7,52	8,12
toipunut	25 (5/20)	4,99	8,41	poistuu	23 (21/2)	4,78	8,10
riippuvainen	25 (0/25)	4,98	8,21	osittain	115 (36/79)	10,68	8,00
varmoja	30 (0/30)	5,45	7,92	poistaa	48 (39/9)	6,90	7,97
vakuuttunut	27 (0/27)	5,17	7,76	puuttuvat	32 (31/1)	5,63	7,96
sekaisin	37 (1/36)	6,05	7,69	uusiksi	32 (0/32)	5,63	7,92
ylivoimainen	39 (0/39)	6,21	7,63	omistama	40 (1/39)	6,30	7,91
mahdotonta	71 (6/65)	8,38	7,63	poistetaan	22 (22/0)	4,67	7,86
mahdollisena	26 (0/26)	5,07	7,38	sulkea	23 (17/6)	4,77	7,84
tuntematon	41 (0/41)	6,36	7,30	kielletty	33 (10/23)	5,72	7,80
erilainen	40 (0/40)	6,28	7,27	kieltää	41 (35/6)	6,37	7,70
väärä	34 (4/30)	5,79	7,26	eroon	47 (3/44)	6,81	7,40
hallinnassa	22 (0/22)	4,66	7,06	puuttui	26 (24/2)	5,07	7,26
terve	21 (0/21)	4,55	6,98	lopettaa	52 (41/11)	7,16	7,19
tyytyväinen	104 (0/104)	10,11	6,88	miltei	29 (28/1)	5,34	6,93
selväksi	23 (0/23)	4,75	6,68	puuttuu	38 (38/0)	6,11	6,81
mahdoton	25 (3/22)	4,95	6,67	lähes	443 (434/9)	20,86	6,80
varmaa	27 (0/27)	5,14	6,63	omistaa	36 (35/1)	5,94	6,74
vieläkään	31 (29/2)	5,51	6,59	pois	204 (30/174)	14,14	6,66
vailla	32 (1/31)	5,60	6,55	joko	72 (71/1)	8,40	6,61
yllätti	24 (24/0)	4,84	6,46	jouduttiin	21 (20/1)	4,53	6,56
varma	43 (1/42)	6,47	6,26	jättää	59 (56/3)	7,60	6,52
erilaista	21 (0/21)	4,52	6,23	melkein	52 (52/0)	7,12	6,30

mahdollista	115 (5/110)	10,57	6,17	ulkopuo- lelle	33 (3/30)	5,66	6,14
riippuu	27 (27/0)	5,12	6,13	jäädä	28 (27/1)	5,21	6,06
auki	61 (2/59)	7,69	6,08	väliin	24 (1/23)	4,81	5,81
toisistaan	24 (7/17)	4,82	6,05	siirtyy	30 (30/0)	5,37	5,67
yllättäen	30 (3/27)	5,39	5,97	jäävät	24 (23/1)	4,80	5,65

Kaikki MI-testin mukaan tilastollisesti merkitsevät *kokonaan*-adverbin kollokaatit on lueteltu liitteessä 2. *täysin*-adverbistä poiketen *kokonaan* saa MI-testissä paljon kollokaatteja, jotka nousivat esiin jo t-testissä. Siinä missä *täysin*-adverbillä 30 tilastollisesti merkitsevimmän kollokaatin joukossa oli neljä molemmille testeille yhteistä kollokaattia, *kokonaan*-adverbillä niitä on 13: *luopua, osittain, poistaa, omistama, kieltää, eroon, lopettaa, puuttuu, lähes, pois, joko, jättää, ja melkein*. Selkeä ero adverbien välillä on myös kollokaattien jakautuminen oikeanpuoleiseen ja vasemmanpuoleiseen kontekstiin: *täysin*-adverbillä MI-testin mukaisista kollokaateista vain neljä sijoittui vasemmanpuoleiseen kontekstiin, kun taas *kokonaan*-adverbillä vasemmanpuoleiseen kontekstiin sijoittuu 30 tilastollisesti merkitsevimmästä kollokaatista 22. Ero adverbien kollokaattien välillä on tältä osin erittäin merkittävä.

Myös kollokaattien sanaluokkien välillä on merkittävä ero: *kokonaan*-adverbin kollokaateista vain *uusiksi* on sanaluokaltaan adjektiivi, kun *täysin*-adverbin kollokaateista adjektiiveja oli peräti 20. Sen sijaan kollokaattien joukossa oli paljon verbejä: peräti 21 kappaletta. Verbi-kollokaatit sijoittuvat aineistossa yleisimmin V1-asemaan, joskin myös V2-asemaan sijoittuminen on tavallista (36, 37). Moni verbikollokaatti on saman verbin eri taivutusmuotoja. Esimerkiksi PUUTTUA esiintyy muodoissa *puuttuivat, puuttuvat, puuttui ja puuttuu*. Muita tällaisia kollokaatteja ovat POISTAA (*poistaa ja poistetaan*), JÄÄDÄ (*jäädä ja jäävät*) sekä KIELTÄÄ (*kieltää ja kielletty*). Kuten t-testinkin tulosten osalta jo todettiin, myös MI-testin mukaiset verbikollokaatit ovat sävyiltään jollakin tapaa kielteisiä.

Verbien ohella toinen esiin nouseva kollokaattiryhmä ovat astemääritteet, joihin kuuluvat kollokaatit *osittain, lähes, melkein ja miltei*. Näistä *osittain, lähes ja melkein* nousevat esiin myös t-testin tuloksissa. Astemääritteet esiintyvät V1-asemassa lukuun ottamatta määritettä *osittain*, joka esiintyy useimmiten jo aiemmin mainitussa klusterissa *kokonaan tai osittain* sijoittuen yleisimmin O2-asemaan. *täysin*-adverbillä 30 tilastollisesti merkitsevimmän kollokaatin joukkoon yltää astemääritteistä ainoastaan *lähes*, ja sekin vain t-testin mukaan. *täysin* vaikuttaisi tämän perusteella olevan vielä *kokonaan*-adverbiäkin ehdottomampi täyteen asteen ilmaisin, sillä se ei saa yhtä usein kollokaateikseen merkitystä lieventäviä astemääritteitä. Kolmas *kokonaan*-adverbin kontekstista selvästi erottuva kollokaattiryhmä ovat paikan adverbit,

joita ovat *eroon*, *pois*, ja *väliin*. Paikan adverbit sijoittuvat tyypillisesti O1-asemaan (38). Samankaltaisessa merkitystehtävässä aineistossa esiintyy myös adpositio *ulkopuolelle*, joka puolestaan esiintyy useimmiten O2-asemassa (39). *täysin*-adverbin MI-testin mukaisista kollokaateista 30 tilastollisesti merkitsevimmän joukossa ei ole yhtään paikan adverbiä.

36) Säästösyistä monista kunnista sosiaalityöntekijä **puuttuu kokonaan**.

37) Päätös merkitsi alkua hallituksen suunnitelmalle **luopua** vähitellen **kokonaan** ydinvoimasta.

38) Neljännes suhtautuu suteen kielteisesti, ja joka kymmenes haluaisi päästä susista **kokonaan eroon**.

39) Käytännössä leikkaukset nostavat omavastuuosuuksia ja pudottavat jotkut asumistuen saajat **kokonaan** tuen **ulkopuolelle**.

MI-testin mukaan adverbeilla *täysin* ja *kokonaan* on 30 tilastollisesti merkitsevimmän kollokaatin joukossa vain yksi yhteinen kollokaatti *tuhoutui*. Tämä on aikaisemmin mainittujen kollokationaalisten piirteiden erojen ohella vahva osoitus adverbien erilaisista kontekstuaalisista ominaisuuksista. MI-testissä esiin nousseet erot adverbien välillä ovat t-testin tuloksia suuremmat, joskin myös t-testin tuloksista ilmenevät erot ovat varsin selvät.

4.2 Adverbien tilastollisesti merkitsevät kollokaatit sanaluokittain

4.2.1 Verbikollokaatit

Taulukossa 3 on lueteltu adverbien tilastollisten testien raja-arvot ylittävät verbikollokaatit. Verbikollokaatit muodostavat adverbien kollokaattien suurimman sanaluokan: *täysin*-adverbillä siihen kuuluu 36 kollokaattia ja *kokonaan*-adverbillä 28 kollokaattia. Yhteisiä verbikollokaatteja ovat *olisi*, *tuhoutui* sekä *jäi* (40–45). Kummankin adverbin konteksteissa nämä verbikollokaatit esiintyvät tyypillisesti samoissa positioissa. Verbi VOIDA esiintyy *täysin*-adverbin kollokaattina muodossa *voi* ja *kokonaan*-adverbin kollokaattina passiivimuodoissa *voidaan* ja *voitaisiin* (46–48).

40) Jos asepalvelu **olisi** kaikille **täysin** vapaaehtoista, on kuitenkin selvää, että osa pojista korvautuisi tytöillä.

- 41) Hän arveli, että esimerkiksi Höytiän kylä **olisi** jäänyt **kokonaan** sähköttä ilman Keski-Suomen valoa.
- 42) Sain Pierren kaupunki **tuhoutui täysin** ja lähes 30 000 ihmistä sai surmansa.
- 43) Yhteensä 14 asunnon rivitalosta **tuhoutui kokonaan** asunto, jossa mies asui yksinään.
- 44) MM-kisojen isäntäjoukkue Ruotsi **jäi täysin** Suomen jalkoihin myöhään tiistai-iltana.
- 45) Useita pikkukylä Madridin länsipuolella **jäi kokonaan** eristyksiin lumimyrskyjen jälkeen.
- 46) Tulevaisuudessa pyörätuoli **voi** liikkua **täysin** automaattisesti paikasta toiseen puheen avulla.
- 47) Vain yksittäisissä tapauksissa takaisinperinnästä **voidaan** luopua **kokonaan**.
- 48) Vaihtoehtoisesti vesilain mukainen vesistöä pilaava tai muuttava toiminta **voitaisiin** kieltää **kokonaan** joitakin poikkeuksia lukuunottamatta.

Taulukko 3. Adverbien tilastollisesti merkitsevät verbikollokaatit.

Täysin 3:2				Kokonaan 3:2			
Kollokaatti	Frekvenssi (vas./oik.)	t-testi	MI-testi	Kollokaatti	Frekvenssi (vas./oik.)	t-testi	MI-testi
on	2008 (1945/63)	40,04	3,23	olisi	84 (72/12)	8,14	3,16
ei	694 (609/85)	23,68	3,31	jättää	59 (56/3)	7,60	6,52
oli	548 (528/20)	21,39	3,54	luopua	57 (45/12)	7,52	8,12
ole	429 (420/9)	19,38	3,96	lopettaa	52 (41/11)	7,16	7,19
ovat	433 (426/7)	18,91	3,46	jää	52 (49/3)	6,98	4,95
ollut	188 (183/5)	12,61	3,64	poistaa	48 (39/9)	6,90	7,97
eivät	159 (146/13)	11,76	3,90	pitäisi	47 (44/3)	6,45	4,09
voi	153 (142/11)	11,18	3,38	kieltää	41 (35/6)	6,37	7,70
olla	133 (128/5)	10,68	3,76	omistama	40 (1/39)	6,30	7,91
olivat	101 (97/4)	9,30	3,75	puuttuu	38 (38/0)	6,11	6,81
olisi	110 (104/6)	9,19	3,02	jäi	39 (38/1)	5,95	4,38
olevan	76 (74/2)	8,27	4,27	omistaa	36 (35/1)	5,94	6,74
pitää	82 (78/4)	8,26	3,51	voidaan	38 (32/6)	5,76	3,95
tuhoutui	66 (65/1)	8,11	9,00	kielletty	33 (10/23)	5,72	7,80
olen	65 (56/9)	7,66	4,33	puuttuvat	32 (31/1)	5,63	7,96
meni	41 (39/2)	6,19	4,91	tuhoutui	30 (30/0)	5,46	8,39
olleet	41 (41/0)	5,96	3,85	jäänyt	31 (29/2)	5,43	5,36

olevansa	36 (36/0)	5,84	5,21	siirtyy	30 (30/0)	5,37	5,67
muuttunut	29 (18/11)	5,27	5,59	jäää	28 (27/1)	5,21	6,06
vakuuttunut	27 (0/27)	5,17	7,76	puuttui	26 (24/2)	5,07	7,26
riippuu	27 (27/0)	5,12	6,13	jäävät	24 (23/1)	4,80	5,65
toipunut	25 (5/20)	4,99	8,41	poistuu	23 (21/2)	4,78	8,10
jäi	30 (23/7)	4,98	3,47	sulkea	23 (17/6)	4,77	7,84
tuntuu	27 (26/1)	4,92	4,23	päästä	25 (25/0)	4,73	4,23
onnistunut	25 (11/14)	4,87	5,29	puuttuivat	22 (21/1)	4,68	8,77
yllätti	24 (24/0)	4,84	6,46	poistetaan	22 (22/0)	4,67	7,86
olin	25 (21/4)	4,83	4,91	jouduttiin	21 (20/1)	4,53	6,56
onkin	24 (24/0)	4,50	3,62	voitaisiin	20 (19/1)	4,30	4,67
muuttuu	21 (21/0)	4,45	5,10				
mennyt	21 (19/2)	4,44	5,04				
huolimatta	24 (23/1)	4,43	3,37				
muuttui	20 (20/0)	4,40	5,93				
vastaa	20 (5/15)	4,19	4,01				
piti	22 (21/1)	4,12	3,05				
olemme	20 (18/2)	4,06	3,45				
näyttää	20 (19/1)	3,96	3,14				

Molempien adverbien lähes kaikki verbikollokaatit esiintyvät useimmiten vasemmanpuoleisessa kontekstissa. Poikkeuksen tähän tekevät vain jotkin NUT-partisiipit (49) sekä *täysin*-adverbin kollokaatti *vastaa*, joka tosin oikeanpuoleisessa kontekstissa esiintyäksensä vaatii myös kieltoverbin *ei* (50). *täysin*-adverbin verbikollokaateista selkeästi yleisimpiä ovat OLLA-verbin taivutusmuodot, joita on 36 kollokaatista 15. Taivutusmuodoista viisi yleisintä ovat *on*, *oli*, *ole*, *ovat* ja *ollut*. Näistä kaikki saavat t-testissä erittäin korkeita lukemia, ja *on*-muodon t-testissä saama lukema on suorastaan hirvittävä: yli 40. Korkeaa t-testin arvoa selittää *on*-muodon erittäin tiheä esiintymisfrekvenssi: *täysin*-adverbin 9119 aineistoesiintymästä 2008 esiintymässä *on* sijoittuu *täysin*-adverbin kontekstiin. Tämä tarkoittaa, että *on* esiintyy yli 20 prosentissa tapauksista *täysin*-adverbin kontekstissa (51, 52). *kokonaan*-adverbi puolestaan ei kollokoi OLLA-verbin kanssa yhtä voimakkaasti: ainoastaan taivutusmuoto *olisi* ylittää MI-testille asetetun raja-arvon. t-testissä OLLA-verbin muodot saavat kyllä korkeita lukemia, mutta taivutusmuotojen MI-testin lukemien jääminen raja-arvon alle johtaa niiden karsimiseen kollokaattien joukosta.

49) Olen **täysin vakuuttunut**, että hän on meille juuri oikea mies.

50) Vierailuesitys Waramba **ei täysin vastaa** klassista oopperaa, mutta se uhkuu mustan musiikin ja rituaalitanssin väkevyyttä.

- 51) Ahon mukaan päätös **on täysin** piirin oma, eikä ketään ole puoluejohdosta pakotettu tai kovisteltu sen suhteen.
- 52) Mutta tämänkaltainen yhteisesiintyminen **on** heidän mielestään **täysin** eri painoluokan tapahtuma kuin kenenkään yksityisnäyttely.

Verbikollokaatteja, jotka esiintyvät useammassa kuin yhdessä taivutusmuodossa ovat *täysin*-adverbillä MUUTTUA (*muuttunut, muuttui, muuttuu*), EI (*ei, eivät*), PITÄÄ (*pitää, piti*) ja MENNÄ (*meni, mennyt*). *kokonaan*-adverbillä useassa taivutusmuodossa esiintyviä verbikollokaatteja ovat JÄÄDÄ (*jää, jäi, jäänyt, jäämä, jäävät*), PUUTTUA (*puuttuu, puuttuvat, puuttui, puuttuivat*) POISTAA (*poistaa, poistetaan*) OMISTAA (*omistama, omistaa*) sekä VOIDA (*voidaan, voitaisiin*). Lisäksi monet sen verbikollokaateista, esimerkiksi *jouduttiin, jättää, kieltää, lopettaa, luopua, poistaa, poistuu, siirtyy* ja *sulkea* esiintyvät usein lauseissa, joissa jostakin aiemmasta toiminnasta tai asiasta syystä tai toisesta luovutaan tai aiotaan luopua (53–56).

- 53) Liiton mielestä maksusta pitäisi **luopua** asteittain **kokonaan**.
- 54) Lisäksi Uiton päiväkotia **lopettaa kokonaan** heinäkuun lopussa.
- 55) Nyt sekajäte **poistuu kokonaan** ja tilalle tulevat biojäte ja kuivajäte.
- 56) Varsinkin paikallisjunaliikenne häiriytyi pahasti ja eräitä junia **jouduttiin kokonaan** peruuttamaan.

täysin-adverbillä vastaavanlaisia toiminnan lopettamista ilmaisevia verbejä ei juurikaan ole. Sen sijaan sillä on *kokonaan*-adverbistä poiketen joitakin NUT-partisiippimuodoissa esiintyviä verbikollokaatteja, kuten *vakuuttunut, toipunut, onnistunut*, joista *onnistunut* saa aina kieltoverbin (57, 58). Näiden lisäksi partisiippimuodossa esiintyvät *muuttunut* ja *mennyt*. *kokonaan*-adverbillä partisiippimuotoisia kollokaatteja on vain kaksi: *kielletty* ja *jäänyt* (59, 60). Useimmiten NUT-partisiipit esiintyvät lauseissa, joiden aikamuoto on perfekti.

- 57) Maalivahti Tommi Satosaari **on täysin toipunut** HIFK-ottelussa saamastaan aivotärähdyksestä.
- 58) Joukkueen nimekkäin pelaaja Katja Saari **ei täysin onnistunut** entisellä kotikentällään.
- 59) Esimerkiksi Saksassa ja Norjassa alkiotutkimus on **kokonaan kielletty**, Tanskassa ja Ruotsissa se sallitaan.

60) Tähän saakka alle 80 prosentin vuosityöaikaosuudella on **jäänyt kokonaan** ilman voit-topalkkiota.

4.2.2 Substantiivikollokaatit

Tilastollisten testien raja-arvot ylittävät substantiivikollokaatit on lueteltu taulukossa 4. Tilastollisesti merkitseviä substantiivikollokaatteja on *täysin*-adverbilla seitsemän ja *kokonaan*-adverbilla kuusi. Yhteisiä kollokaatteja ovat *tilanne* ja *asia*, joista *tilanne* on molemmilla adverbilla tyypillinen vasemmanpuoleisessa kotekstissa (61, 62), kun taas *asia* esiintyy molemmilla useimmiten oikeanpuoleisessa kotekstissa (63, 64). *kokonaan*-adverbilla *tilanne* esiintyy yleensä klusterissa *tilanne OLLA kokonaan toinen* (61), kun taas *täysin*-adverbin kotekstissa *tilanne* on tyypillisimmin klusteroitunut rakenteeksi *tilanne OLLA täysin* [adjektiivi] (62), joskin myös klusteri *täysin toinen* on sillekin mahdollinen. *asia*-kollokaatin osalta *täysin*-adverbille tyypillinen klusteri näyttäisi olevan *täysin eri asia* (63), kun taas *kokonaan*-adverbilla sekä klusteri *kokonaan toinen asia* (64) että *kokonaan eri asia* on mahdollinen. *Täysin*-adverbin kotekstissa nämä substantiivit esiintyvät lisäksi muodoissa *tilanteen* (65) ja *asiasta*, joista *asiasta* sijoittuu *asia*-muodosta poiketen useimmiten vasemmanpuoleiseen kotekstiin (66).

61) Myös mäkihypyssä Mannisen **tilanne** on **kokonaan** toinen kuin muutama viikko sitten.

62) Kozin myöntää, että **tilanne** on **täysin** kestämatön ja se vaikeutuu vuosi vuodelta.

63) Mutta kun tshetsheenit tekevät samoin, niin se on **täysin** eri **asia**, Rybkin sanoi.

64) **Kokonaan** toinen **asia** on, miten köyhiä taloudellisesti ja sosiaalisesti puristavat sulut käytännössä poistetaan.

65) Devalvaatio muutti **tilanteen täysin**, ja Fidelity alkoi vuoden 1992 lopulla ostaa suomalaisia osakkeita.

66) Tämä onkin ymmärrettävää, koska ainakin Lapin verovirasto on antanut **asiasta täysin** päinvastaista viranomaisohjausta.

Taulukko 4. Adverbien tilastollisesti merkitsevät substantiivikollokaatit.

Täysin 3:2				Kokonaan 3:2			
Kollokaatti	Frekvenssi (vas./oik.)	t-testi	MI-testi	Kollokaatti	Frekvenssi (vas./oik.)	t-testi	MI-testi
tilanne	59 (52/7)	7,39	4,71	asia	73 (11/62)	8,32	5,27
asia	58 (20/38)	7,26	4,41	valtion	38 (20/18)	5,78	3,99

mieltä	49 (3/46)	6,80	5,14	osa	39 (31/8)	5,48	3,03
ajatus	28 (8/20)	5,17	5,42	tilanne	30 (21/9)	5,19	4,26
asiasta	24 (17/7)	4,57	3,88	kaupungin	31 (15/16)	5,08	3,51
tilanteen	22 (20/2)	4,54	4,95	kunnan	20 (8/12)	4,20	4,06
joukkue	21 (15/6)	4,33	4,18				

kokonaan-adverbin kollokaatteja ovat kollokaattien *tilanne* ja *asia* lisäksi vasemmanpuoleisessa kotekstissa *osa* ja tasaisesti sekä vasemmanpuoleisessa että oikeanpuoleisessa kotekstissa esiintyvät *valtion*, *kaupungin* ja *kunnan*, jotka kaikki viittaavat yhteiskunnallisiin instituutioihin. *osa* toimii *kokonaan*-adverbin kotekstissa usein määrää ilmaisevan kvanttorin tehtävissä. Tavallisimmin se saa jälkeensä elatiivimuotoisen täydennyksen (67) (ks. VISK § 592). Yhteiskunnalliset genetiivimuotoiset instituutiot *valtion*, *kaupungin* ja *kunnan* klusteroituvat puolestaan usein OMISTAA-verbin ja sen taivutusmuotojen kanssa (68–70).

- 67) Eri opiskelijaryhmien tuen tasot eroavat toisistaan ja **osa opiskelijoista jää kokonaan ilman tukea.**
- 68) Suomen Posti pysyy vastaisuudessaakin **kokonaan valtion omistuksessa.**
- 69) Saarinen oli **kaupungin kokonaan omistaman** teollisuuskylän hallituksen puheenjohtaja vuosina 1988-1990.
- 70) Kahdeksan vuotta sitten perustettu ja Pudasjärven **kunnan kokonaan omistama** Pohjantähti keskittyy toiminnassaan tietotekniikkaan ja sen hyödyntämisen koulutukseen.

täysin-adverbillä kollokaatteja ovat puolestaan aiemmin mainittujen lisäksi vasemmanpuoleisessa kotekstissa *joukkue* ja oikeanpuoleisessa kotekstissa *mieltä* ja *ajatus*. *mieltä* on mentaalista tilaa ilmaiseva tilanilmaus, joka voitaisiin luokitella semanttisin perustein myös adverbiksi. Olen kuitenkin päätenyt luokittelemaan sen substantiiviksi sen saamien substantiiville tyypillisten määritteiden takia. *Olla jotakin mieltä* on luettavissa idiomaattiseksi predikaatiksi, mutta se voidaan partitiivimuodon vuoksi lukea myös predikaatiivilauseeksi (VISK § 456). Aineistossa sitä käytetään useimmiten lehtijutussa haastateltujen henkilöiden mielipiteiden esille tuonnin yhteydessä. Näissä yhteyksissä *täysin*-adverbiä puolestaan käytetään yleensä vahventamaan tai kontrastoimaan tekstissä referoitavan henkilön tai instituution mielipidettä (71). *ajatus* esiintyy aineistossa useimmiten O2-asemassa siten, että se saa eteensä adjektiivimuotoisen määritteen. Tämä määrite on lähes aina sävyllään jollain tapaa negatiivinen: yleisiä *ajatus*-kollokaatin määritteitä aineistossa olivat muun muassa *mahdoton*, *epärealistinen* ja *vieras* (34).

71) **Museovirasto on kulttuuriteosta täysin eri mieltä** ja pitää hanketta asiattomana.

72) Väkivaltaisiin miehiin takertuminen tai rakastuminen on minulle **täysin vieras ajatus**.

4.2.3. Adjektiivikollokaatit

Tilastollisten testien raja-arvot ylittävät adjektiivikollokaatit on lueteltu taulukossa 5. Suurta adjektiivikollokaattien määrää *täysin*-adverbillä ei voi pitää yllätyksenä, sillä täyteen aste-määrite toimii tyypillisesti juuri adjektiivin etuasemaisena määritteenä (ks. VISK § 615). Samasta syystä *kokonaan*-adverbien melko vähäistä adjektiivikollokaattien määrää voi pitää jokseenkin yllättävänä. *täysin*-adverbillä tilastollisesti merkitseviä adjektiivikollokaatteja on peräti 34, kun taas *kokonaan*-adverbillä adjektiivikollokaatteja on vain kymmenen. Odotetusti molempien adverbien kaikki adjektiivikollokaatit esiintyvät lähes aina oikeanpuoleisessa kontekstissa.

Yhteisiä kollokaatteja *täysin*-adverbillä ja *kokonaan*-adverbillä on seitsemän: *uusi, uusia ja uutta, oma, oman, toinen ja eri*. *kokonaan*-adverbien tilastollisesti merkitseviä kollokaatteja ovat lisäksi *uuden, uusiksi ja uuteen*, jotka kaikki saavat aiemmin mainittujen taivutusmuotojen ohella huomattavan korkeita lukemia tilastollisissa testeissä. UUSI eri taivutusmuotoineen kollokoi vahvemmin *kokonaan*-adverbien kanssa kuin *täysin*-adverbien: sen lisäksi, että *kokonaan* saa kollokaateikseen enemmän eri taivutusmuotoja, se myös kollokoi tilastollisten testien mukaan adverbille yhteisten taivutusmuotojen kanssa voimakkaammin. Esimerkiksi perusmuoto *uusi* saa *kokonaan*-adverbien kollokaattina t-testissä arvon 11,77 ja MI-testissä arvon 5,45, kun taas *täysin*-adverbien kollokaattina se saa arvot 6,85 ja 3,55. UUSI on siis taivutusmuotojensa suuren määrän ja tilastollisten testien perusteella *kokonaan*-adverbien erittäin vahva kollokaatti, joskin se kollokoi vahvasti myös *täysin*-adverbien kanssa (73–76).

73) Fuusiossa perustetaan **kokonaan uusi** yhtiö, jonka osakkeisiin Kymmenen ja Repolan osakkeet vaihdetaan.

74) Tellervo Koiviston mukaan hänelle oli **täysin uusi** tieto, ettei Ruotsissa syödä nahkiaisia.

75) Polkupyörätaksiin nouseva kohtaa **kokonaan uuden** taksikulttuurin.

76) Se merkitsee **täysin uutta** avausta tasa-arvokeskustelussa, arvioi johtaja Eeva-Liisa Inkeroinen Palvelutyönantajista.

Taulukko 5. Adverbien tilastollisesti merkitsevät adjektiivikollokaatit.

Täysin 3:2				Kokonaan 3:2			
Kollokaatti	Frekvenssi (vas./oik.)	t-testi	MI-testi	Kollokaatti	Frekvenssi (vas./oik.)	t-testi	MI- testi
mahdollista	115 (5/110)	10,57	6,17	uusi	145 (2/143)	11,77	5,45
eri	118 (5/113)	10,35	4,39	uuden	112 (0/112)	10,30	5,23
tyytyväinen	104 (0/104)	10,11	6,88	uusia	64 (5/59)	7,74	4,95
mahdotonta	71 (6/65)	8,38	7,63	uutta	46 (2/44)	6,46	4,40
uusi	56 (16/40)	6,85	3,55	uusiksi	32 (0/32)	5,63	7,92
varma	43 (1/42)	6,47	6,26	oma	31 (3/28)	5,28	4,27
selvää	42 (2/40)	6,37	5,88	uuteen	26 (0/26)	4,97	5,25
tuntematon	41 (0/41)	6,36	7,30	oman	21 (7/14)	4,10	3,24
erilainen	40 (0/40)	6,28	7,27	toinen	118 (15/103)	10,55	5,13
ylivoimainen	39 (0/39)	6,21	7,63	eri	42 (2/40)	5,88	3,43
salaista	38 (0/38)	6,16	9,88				
sekaisin	37 (1/36)	6,05	7,69				
väärä	34 (4/30)	5,79	7,26				
toinen	42 (7/35)	5,73	3,11				
uutta	36 (2/34)	5,48	3,52				
varmoja	30 (0/30)	5,45	7,92				
omaa	32 (5/27)	5,37	4,30				
selvä	29 (0/29)	5,27	5,51				
oma	31 (8/23)	5,15	3,74				
varmaa	27 (0/27)	5,14	6,63				
mahdollisena	26 (0/26)	5,07	7,38				
oman	31 (6/25)	4,99	3,27				
riippuvainen	25 (0/25)	4,98	8,21				
mahdoton	25 (3/22)	4,95	6,67				
valmis	27 (6/21)	4,91	4,20				
erilaisia	25 (0/25)	4,82	4,76				
avoin	22 (1/21)	4,61	5,88				
terve	21 (0/21)	4,55	6,98				
erilaista	21 (0/21)	4,52	6,23				
tyytyväisiä	21 (0/21)	4,50	5,81				
vertailukelpoisia	20 (0/20)	4,47	9,76				

päinvastainen	20 (0/20)	4,46	8,46
uusia	24 (3/21)	4,29	3,00
vapaa	20 (1/19)	4,12	3,68

Adjektiivit *oma* ja *oman* kollokoivat tilastollisten testien mukaan adverbien kanssa tasavahvasti (ks. taulukko 5). Myös kollokaattien esiintymiskonteksti on molemmilla adverbeilla samankaltainen (77, 78). *täysin*-adverbillä tilastollisesti merkitsevä on näiden lisäksi myös kollokaatti *omaa*. Sen sijaan kollokaateilla *toinen* ja *eri* on selvä preferenssi jompaankumpaan adverbiin. Tämä preferenssi tuli esiin jo edellisessä substantiivikollokaatteja käsittelevässä luvussa, jossa käsitelin lyhyesti adverbien klusteroitumista *asia*- ja *tilanne*-kollokaattien kanssa. Tilastollisten testien valossa *eri* vaikuttaisi olevan tyypillisempi kollokaatti *täysin*-adverbille kuin *kokonaan*-adverbille: *täysin*-adverbin kollokaattina se saa t-testissä arvon 10,35 ja MI-testissä arvon 4,39, kun taas *kokonaan*-adverbin kollokaattina vastaavat arvot ovat 5,88 ja 3,43. Vastaavasti *toinen* saa *täysin*-adverbin kontekstissa esiintyessään t-testissä arvon 5,73 ja MI-testissä arvon 3,11, kun *kokonaan*-adverbin osalta vastaavat arvot ovat 10,55 ja 5,13. Näitä preferenssejä havainnollistavat esimerkit 79 ja 80. *täysin*-adverbillä tilastollisesti merkitseviä ovat myös kollokaatit *erilainen*, *erilaisia* ja *erilaista* sekä *päinvastainen*, joilla on samankaltainen kontrastoiva merkitys kuin adjektiiveilla *eri* ja *toinen* (81, 82).

- 77) Joidenkin mielestä multimedia on uusi luomistyön muoto, joka on **kokonaan oma** teoskategoriansa.
- 78) Jokaisella henkilöllä on **täysin oma** silmän värikalvonsa eikä sitä voida sekoittaa toisen henkilön värikalvoon.
- 79) Kysymykset ovat kuitenkin **täysin eri** mittakaavassa kuin normaalit virka-asiat.
- 80) **Kokonaan toinen** juttu on, missä määrin se kuristaa taloudellista toimeliaisuutta.
- 81) Blindin mukaan niitä ei kannata harjoitella, sillä tilanne on silloin **täysin erilainen** kuin kahden tunnin pelaamisen jälkeen myöhään illalla.
- 82) Virossa voi tilanne olla **täysin päinvastainen** eli tuet suurenevät, arvioi Viron maatalousministeriön varakansleri Ruve Sank.

täysin-adverbin adjektiivikollokaateista *mahdollinen* ja *mahdoton* ovat aineistossa huomattavan yleisiä. Yleisimpiä ja tilastollisesti merkitsevimpiä ovat partitiivimuodot *mahdollista* ja *mahdotonta*, jotka yltyvätkin kaikkien kollokaattien joukossa molempien testien mukaan 30:n tilastollisesti merkitsevimmän kollokaatin joukkoon (ks. taulukot 1 ja 2). Tilastollisesti

merkitseviä ovat lisäksi taivutusmuodot *mahdollisena* ja *mahdoton*. Nämä kollokaatit ovat tyyppillisiä konteksteissa, joissa lehdessä haastateltu puhuja arvioi mahdollisuutta jonkin asian toteutumiseen (83, 84). *täysin*-adverbiä käytetään näissä konteksteissa vahventamaan adjektiivin merkitystä. Samantapaisessa käyttökontekstissa kuin *mahdollinen* ja *mahdoton* esiintyvät myös adjektiivikollokaatit *varma*, *varmoja*, *varmaa* ja *selvää*, *selvä* (85, 86). Sekä *mahdollinen*, *mahdoton*, *varma* että *selvä* ovat modaalisia adjektiiveja, joiden merkitys on riippuvainen puhujan arviosta (VISK § 605). Ne ovat myös asteikollisia adjektiiveja, minkä vuoksi ne saavat usein astemääritteen (ks. mp.).

- 83) Kantolan mukaan on **täysin mahdollista**, että lajin tukeminen loppuu, jos riidat jatkuvat.
- 84) Honkalan mielestä on kuitenkin **täysin mahdoton** ajatus, että kaikki kauppa tehtäisiin kaupunkien keskustoissa.
- 85) Manageri Graham Taylor on **täysin varma**, että Barnes ei pysty pelaamaan EM-turnauksessa Ruotsissa.
- 86) Leakeyn mukaan ei ole **täysin selvää**, oliko löytö ihmisen suora edeltäjä.

t-testin mukaan kymmenen tilastollisesti merkitsevimmän adjektiivikollokaatin joukkoon mahtuvat vielä TYYTYVÄINEN, *tuntematon* ja *ylivoimainen*. TYYTYVÄINEN on tilastollisesti merkitsevä perusmuodon *tyytyväinen* lisäksi monikon partitiivimuodossa *tyytyväisiä*. Myös nämä kollokaatit esiintyvät tyyppillisesti kontekstissa, jossa henkilö arvioi jotain asiaa (87, 88). *tuntematon* ja *ylivoimainen* ovat puolestaan adjektiivikollokaatteja, joilla kuvaillaan usein henkilöitä (89, 90) mutta myös muita asioita.

- 87) Peli oli kasassa vain 50 minuuttia ja tähän puoleen en ole **täysin tyytyväinen**, Tamminen huomautti.
- 88) Rahkamo ja Kokko eivät olleet kakkostilaansa **täysin tyytyväisiä**, mutta nyt he ovat kilpailun jatkon suhteen kuitenkin varovaisen toiveikkaita.
- 89) Vuonna 1958 syntynyt mies on poliisille entuudestaan **täysin tuntematon**.
- 90) Vladimir Smirnov oli loppujen lopuksi **täysin ylivoimainen** kolmen kympin perinteisen tyylin kisassa.

4.2.4 Pronominikollokaatit

Tilastollisten testien raja-arvot ylittävät pronominikollokaatit on lueteltu taulukossa 6. Tilastollisesti merkitseviä pronominikollokaatteja on *täysin*-adverbilla seitsemän ja *kokonaan*-adverbilla neljä. Yhteisiä pronominikollokaatteja ovat *se* ja *ne*. Molemmilla adverbeilla selvästi yleisin kollokaatti on *se*, joka saa t-testissä *täysin*-adverbilla arvon 15,51 ja *kokonaan*-adverbilla arvon 12,55. MI-testissä pronominikollokaatit eivät saa kovin korkeita arvoja: *se*-kollokaatin kohdalla arvot ovat 3,28 ja 3,21. Tätä ei voi pitää kovin yllättävänä, kun muistetaan MI-testin taipumus painottaa esiintymisfrekvenssiltään alhaisia sisältösanuja. Poikkeuksena muiden pronominien joukossa voidaan pitää *täysin*-adverbin kollokaattia *toisistaan*, joka saa MI-testissä arvon 6,05.

Taulukko 6. Adverbien tilastollisesti merkitsevät pronominikollokaatit.

Täysin 3:2				Kokonaan 3:2			
Kollokaatti	Frekvenssi (vas./oik.)	t-testi	MI-testi	Kollokaatti	Frekvenssi (vas./oik.)	t-testi	MI-testi
se	299 (232/67)	15,51	3,28	se	198 (135/63)	12,55	3,21
siitä	98 (23/75)	8,92	3,34	ne	58 (42/16)	6,89	3,40
tämä	86 (71/15)	8,54	3,67	itse	33 (4/29)	5,11	3,18
he	67 (46/21)	7,43	3,44	niistä	23 (17/6)	4,51	4,06
ne	65 (48/17)	7,08	3,04				
toisistaan	24 (7/17)	4,82	6,05				
samaa	23 (3/20)	4,56	4,36				

täysin-adverbin pronominikollokaateista persoonapronomineihin kuuluu *he* ja resiprookkipronomineihin *toisistaan*. Demonstratiivipronomineihin kuuluvat SE (*se*, *siitä*), *tämä* ja *ne*. Kollokaatti *samaa* olisi voitu luokitella myös adjektiiviksi tai adverbiksi, eikä se pronominiksi luokiteltuna kuulu mihinkään alaryhmään. VISK:n (§ 766) mukaan SAMA muistuttaa adjektiiveja siltä osin, että se voi saada astemääritteen. Se voi myös saada *kuin*-rakenteen tai esiintyä rakenteessa, jossa vertailtava ja vertailukohta esiintyvät rinnasteisina (mp.). *kokonaan*-adverbin pronominikollokaateista demonstratiivipronomineja ovat *se* ja NE (*ne*, *niistä*). Refleksiivipronomineihin lukeutuu *itse*.

Pronominikollokaatit esiintyvät pääsääntöisesti vasemmanpuoleisessa kontekstissa. Tätä selittää se, että suurin osa niistä on demonstratiivipronomineja, jotka esiintyvät aineistossa tyy-

pillisesti anaforisina subjekteina (91–95). Sama koskee myös persoonapronominia *he* (96). Pronominien anaforisuus tarkoittaa, että niiden tulkinta perustuu aiemmin sanottuun (VISK § 714). Kuitenkin hajarakenteessa (ks. VISK § 1405) demonstratiivipronominin viittaussuhde voi olla myös kataforinen, jolloin se esiintyy oikeanpuoleisessa kontekstissa (97).

- 91) Jos on annettu yleinen määräys, että haavoittuneet viholliset ammutaan, **se** on **täysin** laitonta, Avram sanoo.
- 92) **Se** on käännetty **kokonaan** tai lyhenneltynä yli 60 kielelle, monille useaan kertaan.
- 93) Minäkin sain ensimmäiset suksetni veljeltäni perintönä ja **ne** olivat **täysin** suorat laudat.
- 94) Puiden annetaan kasvaa korkeintaan seitsemän metriä korkeiksi, jotta **ne** eivät peittäisi **kokonaan** museorakennusta.
- 95) Me olemme hyvin huolissamme, että **tämä** asia karkaa **täysin** käsistä.
- 96) He sanovatkin ymmärtävänsä **täysin** somalinuorten ongelmia.
- 97) Sen sijaan en ole **täysin** vakuuttunut **siitä**, että instituutin ehdottomasti pitäisi sijaita juuri Helsingissä.

Oikeanpuoleisessa kontekstissa esiintyvät *täysin*-adverbin pronominkollokaateista useimmiten myös *toisistaan* (98) ja *samaa* (99) ja *kokonaan*-adverbin kollokaateista *itse* (100). Kollokaatti *samaa* esiintyy aineistossa käytännössä aina klusterissa *täysin samaa mieltä. toisistaan* puolestaan klusteroituu usein verbin *poiketa* kanssa. *täysin*-adverbin pronominkollokaatit esiintyvät aineistossa tyypillisesti konteksteissa, joissa haastatellaan henkilöitä. Sen sijaan *kokonaan*-adverbin pronominkollokaateilla ei tällaista taipumusta juurikaan ole.

- 98) Samaan sopimukseen sidottujen yritysten kulurakenne ja koko liiketoiminta saattavat **poiketa täysin toisistaan**.
- 99) Olen **täysin samaa mieltä**, mutta ihmettelen, miten hän kuvittelee ratkaisevansa asian leikkaamalla lapsilisiä Suomessa.
- 100) Tuen määrä on kahtena ensimmäisenä jäsenyysvuonna 1,15 miljardia, jonka Suomi maksaa **kokonaan itse** samoin kuin nyt päätetyt siirtymäkauden alenevat tuetkin.

4.2.5 Adverbikollokaatit

Tilastollisten testien raja-arvot ylittävät adverbikollokaatit on lueteltu taulukossa 7. Tilastollisesti merkitseviä adverbikollokaatteja on *täysin*-adverbillä 18 ja *kokonaan*-adverbillä 9. Kun kollokaattien määrä suhteutetaan adverbien esiintymien määrään aineistossa (*täysin* 9119 ja *kokonaan* 6321 osumaa), voidaan todeta, että *täysin* saa adverbikollokaatteja jonkin verran enemmän kuin *kokonaan*. Yhteisiä adverbikollokaatteja ovat *koskaan* ja *pois*. Adverbikollokaatit jakautuvat suhteellisen tasaisesti vasemman- ja oikeanpuoleisen kotekstin välillä.

Taulukko 7. Adverbien tilastollisesti merkitsevät adverbikollokaatit.

Täysin 3:2				Kokonaan 3:2			
Kollokaatti	Frekvenssi (vas./oik.)	t-testi	MI-testi	Kollokaatti	Frekvenssi (vas./oik.)	t-testi	MI-testi
vielä	223 (208/15)	14,03	4,04	pois	204 (30/174)	14,14	6,66
auki	61 (2/59)	7,69	6,08	osittain	115 (36/79)	10,68	8,00
koskaan	53 (51/2)	7,02	4,82	eroon	47 (3/44)	6,81	7,40
kunnossa	43 (1/42)	6,42	5,53	käytännössä	38 (36/2)	6,00	5,26
vieläkään	31 (29/2)	5,51	6,59	uudelleen	26 (1/25)	4,90	4,67
tavalla	34 (6/28)	5,46	3,97	väliin	24 (1/23)	4,81	5,81
yllättäen	30 (3/27)	5,39	5,97	lopulta	24 (23/1)	4,70	4,63
joten	32 (20/12)	5,19	3,61	koskaan	23 (23/0)	4,53	4,15
edelleen	34 (32/2)	5,15	3,09	välillä	22 (18/4)	4,28	3,52
väärin	24 (1/23)	4,81	5,75				
selväksi	23 (0/23)	4,75	6,68				
hallinnassa	22 (0/22)	4,66	7,06				
puolestaan	23 (22/1)	4,34	3,41				
pois	24 (5/19)	4,30	3,04				
kannalta	22 (22/0)	4,28	3,50				
ilmeisesti	20 (18/2)	4,20	4,05				
nykyisin	20 (19/1)	4,17	3,88				
oikein	20 (3/17)	4,00	3,23				

koskaan on ajankohdan adverbi, jota käytetään samalla tavalla sekä *täysin*- että *kokonaan*-adverbin kotekstissa (101, 102). *pois* esiintyy yleisimmin oikeanpuoleisessa kotekstissa ja kollokoi huomattavasti vahvemmin *kokonaan*-adverbin kanssa kuin *täysin*-adverbin: *kokonaan*-adverbin kollokaattina sen saama t-testin arvo on peräti 14,14 ja MI-testin 6,66. *täysin*-adverbin kollokaattina vastaavat arvot ovat melko vaatimattomat 4,30 ja 3,04. Molempien adverbien koteksteissa *pois* esiintyy useimmiten O1-asemassa (103, 104). Sen sijaan eron adverbien välille

tekee se, että *täysin*-adverbin kontekstissa *pois* esiintyy enimmäkseen lauseissa, joissa verbi on kielteisessä muodossa (104). Näiden kollokoinnissa ilmenevien erojen pohjalta voidaankin todeta, että vaikka *pois* on molemmille adverbeille yhteinen tilastollisesti merkitsevä kollokaatti, sitä ei voi pitää sanojen synonyymisyyttä vahvistavana tekijänä.

101) Jatkuvalla kurssilla hän tunnustaa olevansa itsekkin, sillä nukenteossa ei **koskaan** voi kehittyä **täysin** huipuksi.

102) Masennus kuuluu ihmiselämään, eikä siitä välttämättä **koskaan** pääse **kokonaan** irti.

103) Monilapsisia perheitä rangaistaan ja vaihtoehtoinen, edullinen kotona tapahtuva lastenhoito yritetään kitkeä **kokonaan pois**.

104) Hän ei kuitenkaan **sulje täysin pois** Enson ja Metsä-Serlan täydellistä fuusiota.

täysin-adverbin tilastollisesti merkitsevistä adverbikollokaateista t-testissä korkeita arvoja saavat kestoja ilmaisevat adverbit *vielä*, *vieläkään* ja *edelleen* sekä tavan adverbit *auki* ja *yllättäen*. Adverbin *vielä* t-testissä saama arvo on peräti 14,03, mikä tekee siitä kaikkien kollokaattien joukossa kahdeksanneksi merkitsevimmän kollokaatin (ks. taulukko 1). Kestoa ilmaisevat adverbit esiintyvät useimmiten vasemmanpuoleisessa kontekstissa (105–107), kun taas tavan adverbit esiintyvät lähes aina oikeanpuoleisessa kontekstissa O1-asemassa (108, 109).

105) Kiovan arvopaperimarkkinat ovat **vielä täysin** kehittymättömät.

106) Maalintekovastuun laajenemisesta huolimatta Aravirta tunnusti, ettei hän ollut **vieläkään** maajoukkueen peliin **täysin** tyytyväinen.

107) Neljän vuoden kuluttua sulatettuna se oli **edelleen täysin** tuoretta, mutta silti hän ei suosittele juustonsa pakastamista yli vuodeksi.

108) Yritykseltä puuttuu vastuullinen yrittäjä ja rahoitus kokonaisuutena on **täysin auki**.

109) Pitävä ajorata voi jossakin kohdassa muuttua **täysin yllättäen** arvaamattoman liukkaaksi.

Merkitykseltään substantiivimaiset kollokaatit *kunnossa* ja *hallinnassa* sijaitsevat tavallisesti O1-asemassa. *täysin* toimii näiden kollokaattien intensiteettimäärityksenä, mikä on tyypillistä nimenomaan adverbeille ja adjektiiveille ja puoltaa kollokaattien luokittelua adverbeiksi. *kunnossa* on yleinen konteksteissa, joissa puhutaan urheilijoista ja heidän suorituskyvystään tai toipumisestaan erilaisista loukkaantumisista (110). *hallinnassa*-kollokaatin kontekstissa puolestaan toimijoina ovat urheilijoiden lisäksi usein yhteiskunnalliset instituutiot (111).

110) Eivät jalat vieläkään ole **täysin kunnossa**, mutta nyt ehtii sentään huilata otteluiden jälkeen, Litmanen sanoo Färoyar-hotelin aulassa.

111) Valtion velka on nyt **täysin hallinnassa**, eikä kysymys ole Suomen selviytymisestä.

kokonaan-adverbin kollokaateista korkeita arvoja tilastollisissa testeissä saavat jo luvussa 5.1.1 käsitelty *osittain* sekä *eroon*, *käytännössä* ja *väliin*, jotka ovat kaikki substantiiveista johdettuja adverbejä. Ne saavat myös MI-testissä suhteellisen korkeita lukemia: esimerkiksi *eroon* saa MI-testissä arvon 7,40. *eroon* ja *väliin* esiintyvät lähes aina O1-asemassa, ja ne muistuttavat käyttöfunktioiltaan jonkin verran *pois*-adverbiä: kaikki nämä adverbit ilmaisevat jostain asiasta tai toiminnasta luopumista (112, 113). *eroon*-adverbille klusteri *PÄÄSTÄ kokonaan eroon* on tyypillinen, kun taas *väliin*-adverbin kotekstissa verbit *jättää* ja *jäädä* ovat hyvin yleisiä. *käytännössä* puolestaan esiintyy käytännössä aina V1-asemassa ja muistuttaa funktioltaan jo aiemmin käsittelemiäni likimäärän ilmaisimia *lähes*, *melkein* ja *miltei* (114). Näihin muihin alle jäävien arvioiden ilmaisimiin (ks. VISK § 661) verrattuna *käytännössä* on kuitenkin lähimpänä sitä rajaa, jonka alle jäämistä likimäärän ilmaisimilla osoitetaan: jokin asia jää niin vähän rajan alle, että sillä ei välttämättä ole mitään käytännön merkitystä.

112) Vaihtoehdot hylättiin kuitenkin, koska jätteestä ei niillä tavoilla olisi **päästy kokonaan eroon**.

113) Hård pohti jopa, olisiko pitänyt **jättää** herkistely **kokonaan väliin**, sillä SM-uinneissa miehen vauhti oli aivan toista luokkaa kuin EM-altaassa.

114) Viime vuonna sade tuhosi Pohjois-Pohjanmaan kuivaheinäsadon **käytännössä kokonaan**.

4.2.5 Partikkelikollokaatit

Tilastollisten testien raja-arvot ylittävät partikkelikollokaatit on lueteltu taulukossa 8. *täysin*-adverbillä on tilastollisesti merkitseviä partikkelikollokaatteja 15 ja *kokonaan*-adverbillä 13. Yhteisiä partikkelikollokaatteja adverbeilla on viisi: *lähes*, *kuitenkaan*, *koska*, *vaan* ja *aivan*. Yhteisistä kollokaateista *lähes* kollokoi molempien adverbien kanssa erittäin voimakkaasti: *kokonaan*-adverbille se on t-testin mukaan tilastollisesti merkitsevin kollokaatti kaikkien eri sanaluokkien kollokaatit mukaan luettuina arvolla 20,86. *täysin*-adverbin kollokaattina *lähes* saa t-testissä puolestaan arvon 12,91, mikä tekee siitä kaikkien kollokaattien joukossa yhdeksänneksi merkitsevimmän kollokaatin. (ks. taulukko 1.) VISK:n (§ 661) mukaan *lähes* on sekä

likimäärän ilmaisin että osittaisen täyteen asteen osoitin. Täyteen asteen ehdottomuutta ääripäätä ilmaisevien astemääritteiden kotekstissa sillä on selvästi ehdottomuutta lieventävä funktio (115, 116). Sama pätee *kokonaan*-adverbin kollokaatteihin *melkein* ja *miltei* (117, 118).

Myös adverbien yhteisiin kollokaatteihin lukeutuvilla partikkeleilla *aivan* ja *kuitenkaan* on samankaltainen funktio, ja ne esiintyvät käytännössä aina kieltomuodoissa *ei aivan* ja *ei kuitenkaan* (119–122). *Täysin*-adverbin kotekstissa *aivan* saa tämän funktion lisäksi myös päivästäisen, täyteen asteen ehdottomuutta korostavan funktion (123). *kuitenkaan* on liitepartikkelillinen leksikaalistuma, mikä tarkoittaa, että liitepartikkeli *-kAAn* on sen pakollinen osa (VISK § 137). Adverbiä *kuitenkaan* käytetään yleisesti lauseissa, joissa täyteen asteen ehdottomuutta pyritään lieventämään: henkilö on saattanut esittää vankan mielipiteen jostakin asiasta, mutta hän *ei kuitenkaan kokonaan tyrmää* vastakohtaisia näkemyksiä (121, 122).

- 115) Vinyylin myynti lopetettiin Suomessa **lähes täysin** muutama vuosi sitten, ja tulokset näkyvät.
- 116) Ensimmäisten merkkien mukaan on olemassa ilmeinen vaara, että asiat luisuvat huomaamatta **lähes kokonaan** hallituksen hoteisiin.
- 117) Boheemi-Anderssonin edeltäjä piti tavarat järjestyksessä ja kävi päivittäisen puolen metrin postipinonkin **melkein kokonaan** itse läpi.
- 118) Järvenpää on tähän asti jättänyt **miltei kokonaan** hyödyntämättä maineensa Sibeliuskaupunkina.
- 119) Aggressiivinen raivotar **ei** ole toki **aivan kokonaan** miehisen mielikuvituksen – fantasian tai painajaisen – tuotetta.
- 120) Tutkinnon uudistuksen merkitystä **ei** ehkä upseerikunnassakaan ole **aivan täysin** oivallettu.
- 121) Lindroos **ei kuitenkaan täysin** torju älypakkausten mahdollisuutta, mutta käyttöönotto vie kaupalta sekä aikaa että rahaa.
- 122) Hän **ei kuitenkaan kokonaan** tyrmää sotilashenkilöiden oikeutta tehdä arviointeja.
- 123) Porilaisvastustajan vauhti ja herkkyys irtopalloihin olivat **aivan täysin** toista luokkaa kuin järkytyksestä kovin hitaasti toipuneiden torniolaisten.

Taulukko 8. Adverbien tilastollisesti merkitsevät partikkelikollokaatit.

Täysin 3:2				Kokonaan 3:2			
Kollokaatti	Frekvenssi (vas./oik.)	t-testi	MI-testi	Kollokaatti	Frekvenssi (vas./oik.)	t-testi	MI-testi
mutta	260 (138/122)	14,16	3,04	lähes	443 (434/9)	20,86	6,80
lähes	178 (170/8)	12,91	4,96	tai	396 (220/176)	19,30	5,06
nyt	137 (103/34)	10,29	3,05	jos	93 (33/60)	8,63	3,25
kuitenkin	125 (124/1)	10,09	3,35	joko	72 (71/1)	8,40	6,61
sillä	102 (30/72)	9,15	3,42	melkein	52 (52/0)	7,12	6,30
kuitenkaan	81 (81/0)	8,60	4,48	koska	51 (12/39)	6,42	3,31
eikä	75 (23/52)	7,81	3,35	kuitenkaan	39 (37/2)	5,84	3,96
vaikka	78 (31/47)	7,79	3,08	jopa	40 (38/2)	5,83	3,69
koska	70 (23/47)	7,48	3,24	vaan	41 (17/24)	5,79	3,38
vaan	48 (31/17)	6,11	3,07	miltei	29 (28/1)	5,34	6,93
silti	34 (30/4)	5,43	3,88	aivan	25 (24/1)	4,52	3,37
sijaan	32 (32/0)	5,19	3,59	vai	20 (12/8)	4,19	4,00
mikä	32 (20/12)	4,97	3,05	ehkä	21 (16/5)	4,12	3,30
siis	28 (25/3)	4,88	3,68				
aivan	29 (24/5)	4,74	3,06				

täysin-adverbien tilastollisesti merkitseviä kollokaatteja ovat lisäksi *kuitenkin* ja *silti*, jotka muistuttavat käytöltään kollokaattia *kuitenkaan* sillä erotuksella, että *kuitenkin* esiintyy pelkästään myönteisissä lauseissa ja *silti* voi esiintyä sekä myönteisissä että kielteisissä lauseissa (124, 125). Muihin sanaluokkiin kuuluviin kollokaatteihin verrattuna monet partikkelikollokaatit poikkeavat siinä, että ne eivät jakaudu kovin selvästi vasemman- ja oikeanpuoleisen kontekstin välillä. Sama kollokaatti voi siis esiintyä sekä noodin vasemmalla että oikealla puolella. *koska* ja *mutta* esiintyvät molempien adverbien kollokaatteina sekä vasemmanpuoleisessa että oikeanpuoleisessa kontekstissa. *koska* on kummallakin adverbillä yleisempi oikeanpuoleisessa kontekstissa (126, 127), mutta partikkelin *vaan* jakautuminen oikean ja vasemmanpuoleiseen kontekstiin poikkeaa adverbien kesken: *täysin*-adverbillä se on yleisempi vasemmanpuoleisessa kontekstissa (128), kun taas *kokonaan*-adverbillä oikeanpuoleisessa kontekstissa (129).

124) Meidän on **kuitenkin** ensin oltava **täysin** varmoja, mistä osoitteesta rahoja mennään hakemaan, Prepula kertoi.

125) Ajatuskulku voi vaikuttaa toisaalta aivan selkeältä, mutta **silti** jää **täysin** epäselväksi, mistä kirjoittaja perimmiltään puhuu.

- 126) Hillin ohitusyritys oli **täysin** hölmö, **koska** siinä kaarteessa ohittaminen on muutenkin lähes mahdotonta, Schumacher sanoi.
- 127) Kaupunki joutuu luopumaan suunnitelmastaan kaavoittaa joen itäranta **kokonaan** asumiselle, **koska** laajeneva Wärtsilä Diesel Oy tarvitsee lisää tilaa.
- 128) Suurin riski on se, ettei tee mitään, **vaan** putoaa **täysin** kelkasta.
- 129) Levä ei kuitenkaan peittänyt joen pintaa **kokonaan**, **vaan** ajelehti pinnalla ohuina laikkuina.

Molemmilla adverbeilla on muutamia partikkelikollokaatteja, jotka saavat t-testissä erittäin korkeita lukuja. *täysin*-adverbin kollokaateista tällaisia ovat *mutta* (t-testin arvo 14,16), *nyt* (10,29) ja *sillä* (9,15). Rinnastuskonjunktioita *mutta* käytetään yleisesti kontrastiivisten suhteen merkittävänä (ks. VISK § 1101). Sen yleisyyttä *täysin*-adverbin kollokaattina voisi selittää esimerkiksi se, käyttäessään täyteen asteen ehdottoman ääripään ilmaisinta moni kielenkäyttäjä kokee tarpeelliseksi tuoda esiin myös vaihtoehdoisen näkemyksen välttyäkseen antamasta käsiteltävästä asiasta liian mustavalkoista kuvaa (130). Tämä vaihtoehtoinen näkemys voidaan tuoda esiin myös negaation kautta: kanta johonkin asiaan ei ole täysin ehdoton (131).

- 130) Kamppailu EY:tä vastaan oli tavallaan **täysin** turha, **mutta** kyllä se lisäsi kansalaisten tietoisuutta puhtausasetuksesta.
- 131) Suurta typpilaskeumaa pidetään otollisten säiden ohella todennäköisimpänä kasvun kiihdyttäjänä, **mutta täysin** varmoja tutkijat eivät ole.

nyt puolestaan on VISK:n (§ 822) mukaan sävyartikkeli, joskin niiden joukosta kaikkein vaikeimmin määriteltävä. Partikkelin *nyt* aikaansaama sävy riippuu sen lauseen puhefunktiosta, johon partikkeli liittyy (VISK § 824). Esimerkissä 132 *nyt* toimii subjektiivisen käsityksen tai kannanoton ilmaisimena; tällaista käyttöä selittää kielenkäyttäjän halu lieventää *täysin*-adverbin aiheuttamaa ehdottomuutta. Partikkelilla *nyt* on kuitenkin myös paljon muita käyttöfunktioita. (Ks. mp.) *nyt* esiintyy myös ajankohtaa ilmaisevana adverbinä (ks. VISK § 650) (133). *nyt*-sanat monet eri funktiot selittävätkin sen frekventtiä esiintymistä aineistossa.

Konjunktio *sillä* muistuttaa käytöltään konjunktioita *koska* ja *kun*. Näistä konjunktioilla *koska* ilmaistaan sekä syysuhdetta että perustelua, konjunktioilla *sillä* tavallisimmin syysuhdetta ja konjunktioilla *kun* lähinnä perustelua (VISK § 1129). Tyypillisimmin *sillä* esiintyy O2-asemassa aloittaen syysuhdetta ilmaisevan sivulauseen (134). Se esiintyy kuitenkin suhteellisen

frekventisti myös muissa asemissa, kuten esimerkissä 135. Tämän lisäksi aineistossa on joitakin tapauksia, joissa *sillä* esiintyy konjunktion sijasta *se*-pronominin genetiivimuotona.

132) Se **nyt** oli **täysin** idioottimainen väite, Donner tuhahtaa.

133) Lanseeraamme **nyt täysin** uudenlaista festivaalia, jolle halutaan yleisöä ja jatkuvuutta.

134) He eivät hyväksy **täysin** luomuviljelyäkään, **sillä** tuholaisten torjunnassa käytetään leppäkerttuja.

135) Pääomahuolto oli niille aiemmin suuri ongelma, **sillä** se oli **täysin** riippuvaista kitsaasta valtiosta.

kokonaan-adverbin partikkelikollokaateista t-testin mukaan selvästi merkitsevin on rinnastuskonjunktio *tai*, joka saa t-testin arvoksi peräti 19,30. Myös MI-testin arvo on suhteellisen korkea: 5,06. Luvussa 5.1.1 todettiin konjunktion *tai* esiintyvän tyypillisesti klusterissa *osittain tai kokonaan tai kokonaan tai osittain*. Usein klusteriin liittyy lisäksi vielä partikkeli *joko*, jolloin muodostuvat klusterit *joko osittain tai kokonaan* ja *joko kokonaan tai osittain* (136, 137). *joko* onkin *kokonaan*-adverbin partikkelikollokaateista kolmanneksi merkitsevin t-testin arvolla 8,40. Voimakasta kollokointia alleviivaa MI-testin arvo 6,61, joka on partikkelikollokaatille huomattavan korkea. Partikkelikollokaattien *tai* ja *joko* väliin t-testin arvolla mitattuna sijoittuu vielä *jos*, jonka t-testissä saama arvo on 8,63. *jos* toimii aineistossa monenlaisia eri lauseita yhdistävänä konjunktiona, eikä sillä ole havaittavissa poikkeuksellista funktiota tai tiettyä esiintymispositiota noodiin nähden (138).

136) Kolmas vaihtoehto on Huoneistomarkkinoinnin myyminen yrityksen johdolle, **joko kokonaan tai osittain**.

137) Ainakin seitsemän ruotsalaista suuryritystä on siirtänyt pääkonttorinsa **joko osittain tai kokonaan** ulkomaille.

138) Eräitä vakavia rikoksia olisi voitu **kokonaan** välttää, **jos** tekijöille olisi annettu ajoissa hoitoa, arvioi Reijo Naulapää.

4.2.6 Adpositiokollokaatit

Tilastollisten testien raja-arvot ylittävät adpositiokollokaatit on lueteltu taulukossa 9. Eri sanaluokkiin kuuluvien kollokaattien joukossa pienin kollokaattiryhmä (poislukien numeraalikollokaatit, joihin kuuluu vain *ensimmäinen*) ovat juuri adpositiokollokaatit, joita adverbillä *täysin* on neljä ja adverbillä *kokonaan* kolme. Adpositio saa määräsijaisen täydennyksen, joka ilmaisee olion tai asian suhteen johonkin toiseen entiteettiin (VISK § 687). Tämä täydennys on substantiivilauseke, jonka muodon adpositio määrittää. Yleensä täydennys on genetiivi- tai partitiivimuotoinen, mutta myös illatiivi ja allatiivi ovat mahdollisia. (mp.)

Molempien adverbien t-testin mukaan tilastollisesti merkitsevin adpositiokollokaatti on prepositio *ilman*, joka *täysin*-adverbin kontekstissa saa arvon 7,52 ja *Kokonaan*-adverbin kontekstissa arvon 9,04. Myös MI-testin mukaan *ilman* kollokoi hieman vahvemmin *kokonaan*-adverbin (5,02) kanssa kuin *täysin*-adverbin (4,04). *ilman* esiintyy molempien adverbien kontekstissa käytännössä aina prepositiona O1-asemassa saaden täydennykseksen partitiivimuotoisen substantiivin tai substantiivilausekkeen (139, 140), joita se määrittää.

139) Makkarastakin on tarjolla luonnonmukaisesti tuotettu vaihtoehto, mutta **täysin ilman nitriittiä** sitä ei kuitenkaan saa.

140) Teatterikesä ei jää **kokonaan ilman Hamletia**, sillä liettualainen Vilnan nuorisoteatteri tuo Tampereelle oman tulkintansa.

Taulukko 9. Adverbien tilastollisesti merkitsevät adpositiokollokaatit.

Täysin 3:2				Kokonaan 3:2			
Kollokaatti	Frekvenssi (vas./oik.)	t-testi	MI-testi	Kollokaatti	Frekvenssi (vas./oik.)	t-testi	MI-testi
ilman	64 (4/60)	7,52	4,04	ilman	87 (3/84)	9,04	5,02
mielestä	56 (54/2)	6,74	3,34	ulkopuolelle	33 (3/30)	5,66	6,14
vailla	32 (1/31)	5,6	6,55	vuoksi	20 (18/2)	3,92	3,01
varassa	23 (3/20)	4,71	5,85				

täysin saa lisäksi kollokaateikseen adpositiot *mieltä*, *vailla* ja *varassa*. Adverbiaalina toimiva substantiivilauseke *jonkun mielestä* esiintyy aineistossa lausekkeen muotoisena johtoilmaustyyppinä (ks. VISK § 1480). Se on yleinen kontekstissa, jossa tuodaan esiin haastateltavien mielipiteitä (141). *vailla* esiintyy preposition *ilman* tapaan lähes aina prepositiona O1-

asemassa ja saa myös täydennykseksen partitiivimuotoisen substantiivin tai substantiivilausekkeen (142). Joissakin tapauksissa *vailla* voi kuitenkin esiintyä myös postpositiona O2-asemassa (143). *varassa* esiintyy postpositiona O2-asemassa saaden täydennykseksen genetiivimuotoisen substantiivin (144).

kokonaan kollokoi preposition *ilman* lisäksi postpositioiden *ulkopuolelle* ja *vuoksi* kanssa. Näistä *ulkopuolelle* esiintyy käytännössä aina O2-asemassa ja saa täydennykseksen O1-asemaan sijoittuvan genetiivimuotoisen substantiivin (145). *vuoksi* sijoittuu joko V1- tai V2-asemaan ja myös sitä täydentää genetiivimuotoinen substantiivi (146). Se on adverbien adpositiokollokaateista ainut, joka sijoittuu useimmiten vasemmanpuoleiseen kotekstiin.

141) Lahden sosiaalijohtaja **Pekka Wirran mielestä** toimeentulotuki on **täysin** pielessä.

142) Kulutuksen kehitys on seurannut samaa suuntaa, mutta tämä kasvu on tapahtunut **täysin vailla järjestystä**.

143) Sitä olen arvostellut, että millaisilla **täysin katetta vailla** olevilla laskelmilla päätös tehtiin.

144) Maaseudun 100 miljoonasta asukkaasta noin 40 miljoonaa elää **täysin maatalouden varassa**.

145) Luonnonsuojelijat vaativat kohteen jättämistä **kokonaan metsätalouden ulkopuolelle**.

146) Kunnanhallitus jätti aloitteen **pykäläesteiden vuoksi kokonaan** valmistelematta ja valtuusto merkitsi asian tiedoksi.

4.3 Yhteenveto kollokaatioanalyysin tuloksista

Kuten tutkimukseni aikaisemmista adverbien kollokaatteja käsittelevistä luvuista käy ilmi, adverbit *täysin* ja *kokonaan* poikkeavat saamiensa kollokaattien osalta toisistaan merkittävästi. 30 t-testin mukaan tilastollisesti merkitsevimmän kollokaatin joukossa on adverbeilla vain kolme yhteistä kollokaattia: *se, lähes* ja *olisi*. *täysin*-adverbillä huomattava osa t-testin mukaisista tilastollisesti merkitsevistä kollokaateista on OLLA-verbin eri muotoja, mitä selittää t-testin tajaan esiintyviä kollokaatteja suosiva laskutapa ja se, että OLLA on suomen kielen yleisin sana (ks. Saukkonen 1979). OLLA-verbin taivutusmuotojen lisäksi toinen huomattava kollokaattiryhmä ovat O1-asemaan sijoittuvat adjektiivikollokaatit, joita ovat esimerkiksi *mahdollista*, *tyytyväinen* ja *mahdotonta*.

kokonaan-adverbillä OLLA-verbin taivutusmuodoista ainoastaan *olisi* on 30 t-testin mukaan tilastollisesti merkitsevimmän kollokaatin joukossa, mikä johtuu siitä, että muut OLLA-verbin muodot eivät ylittäneet MI-testille asetettua raja-arvoa. *kokonaan* esiintyy taajaan klustereissa *kokonaan tai osittain* ja *osittain tai kokonaan*, mikä selittää sen voimakasta kollokointia *tai*-konjunktin ja *osittain*-adverbin kanssa. Adjektiivikollokaateista O1-asemaan sijoittuva UUSI näyttäisi olevan erityisen tyypillinen, sillä se esiintyy *kokonaan*-adverbin kollokaattina neljässä eri muodossa: *uusi*, *uuden*, *uusia* ja *uutta*. Vasemmanpuoleisessa kontekstissa yleisiä ovat toiminnan lopettamista tai keskeyttämistä ilmaisevat verbikollokaatit kuten esimerkiksi *jättää*, *kieltää*, *lopettaa*, *luopua*, *poistaa*, *siirtyy* ja *sulkea*.

30 MI-testin mukaan tilastollisesti merkitsevimmän kollokaatin joukossa puolestaan on ainoastaan yksi adverbille yhteinen kollokaatti: *tuhoutui*. *täysin*-adverbin kollokaateiksi MI-testi nostaa pääosin eri kollokaatteja kuin t-testi: 30 tilastollisesti merkitsevimmän kollokaatin joukossa molemmille testeille yhteisiä kollokaatteja ovat *tuhoutui*, *mahdotonta*, *tyytyväinen* ja *mahdollista*. MI-testi nostaa *täysin*-adverbin kollokaateiksi pääosin O1-asemaan sijoittuvia adjektiiveja. Ainoastaan neljä kollokaattia esiintyy tyypillisesti vasemmanpuoleisessa kontekstissa, ja niistä kolme on verbejä: *tuhoutui*, *yllätti* ja *riippuu*.

kokonaan-adverbillä t-testin ja MI-testin antamien 30 tilastollisesti merkitsevimmän kollokaatin joukossa yhteisiä kollokaatteja on peräti 13: *luopua*, *osittain*, *poistaa*, *omistama*, *kieltää*, *eroon*, *lopettaa*, *puuttuu*, *lähes*, *pois*, *joko*, *jättää*, ja *melkein*. Vasemmanpuoleiseen kontekstiin sijoittuu 30 kollokaatista 22, mikä on selkeä ero *täysin*-adverbin kollokaatteihin. Huomattava ero on myös kollokaattien sanaluokissa: *kokonaan*-adverbillä adjektiivikollokaatteja on vain *uusiksi*, kun taas verbikollokaatteja on 21. Myös astemääritteitä on enemmän kuin *täysin*-adverbillä.

Kun tarkastellaan kaikkia tilastollisten testien raja-arvot ylittäviä kollokaatteja sanaluokittain, suurin ryhmä kummallakin adverbillä ovat verbikollokaatit. *täysin*-adverbillä niitä on 36 ja *kokonaan*-adverbillä 28. Yhteisiä verbikollokaatteja ovat *olisi*, *tuhoutui* ja *jäi*. *täysin*-adverbin verbikollokaateista 15 on OLLA-verbin taivutusmuotoja. Kollokaatti *on* esiintyy *täysin*-adverbin kontekstissa yli 20 prosentissa kaikista tapauksista. Useammassa kuin yhdessä taivutusmuodossa esiintyviä verbejä ovat MUUTTUA, EI, PITÄÄ ja MENNÄ. *kokonaan*-adverbin verbikollokaateista useammassa kuin yhdessä taivutusmuodossa esiintyvät JÄÄDÄ, PUUTTUA, POISTAA, OMISTAA ja VOIDA.

Adjektiivikollokaatteja *täysin*-adverbillä on 34 ja *kokonaan*-adverbillä vain kymmenen. Ero adjektiivikollokaattien määrässä on siis huomattava. Yhteisiä kollokaatteja adverbillä on

seitsemän: *uusi, uusia, uutta, oma, oman, toinen* ja *eri*. *täysin*-adverbillä tyypillisiä adjektiivikollokaatteja ovat MAHDOLLINEN ja MAHDOTON, *kokonaan*-adverbillä erityisesti UUSI. Partikkelikollokaatteja *täysin*-adverbillä on 15 ja *kokonaan*-adverbillä 13. Partikkelikollokaateista adverbeille yhteisiä ovat *lähes, koska, vaan, aivan* ja *kuitenkaan*. Molemmat adverbit kollokoivat erittäin voimakkaasti partikkelin *lähes* kanssa. Adverbikollokaatteja *täysin* saa 18 ja *kokonaan* yhdeksän. Yhteisiä adverbikollokaatteja ovat *koskaan* ja *pois*. Huomattavan voimakkaasti *täysin* kollokoi adverbien *vielä* ja *kokonaan* adverbien *osittain* kanssa.

Muihin sanaluokkiin eli substantiiveihin, pronomineihin, ja adpositioihin kuuluvat kollokaattiryhmät ovat kummallakin adverbillä kooltaan huomattavasti pienempiä, enimmillään seitsemän kollokaatin suuruisia. Kussakin ryhmässä yhteisiä kollokaatteja on kaksi, poislukien adpositiokollokaatit, jossa on vain yksi yhteinen kollokaatti *ilman*, joka sai molempien adverbien kotekstissa korkeita lukuja tilastollisissa testeissä. Substantiivikollokaateista molemmille adverbeille yhteisiä ovat *tilanne* ja *asia*, jotka ovat *täysin*-adverbien tilastollisesti merkitsevimmät substantiivikollokaatit. *asia* on myös *kokonaan*-adverbien tilastollisesti merkitsevin substantiivikollokaatti ja *tilanne* saa sekin kohtalaisen korkeat lukemat. Pronominikollokaateista adverbeille yhteisiä ovat *se* ja *ne*.

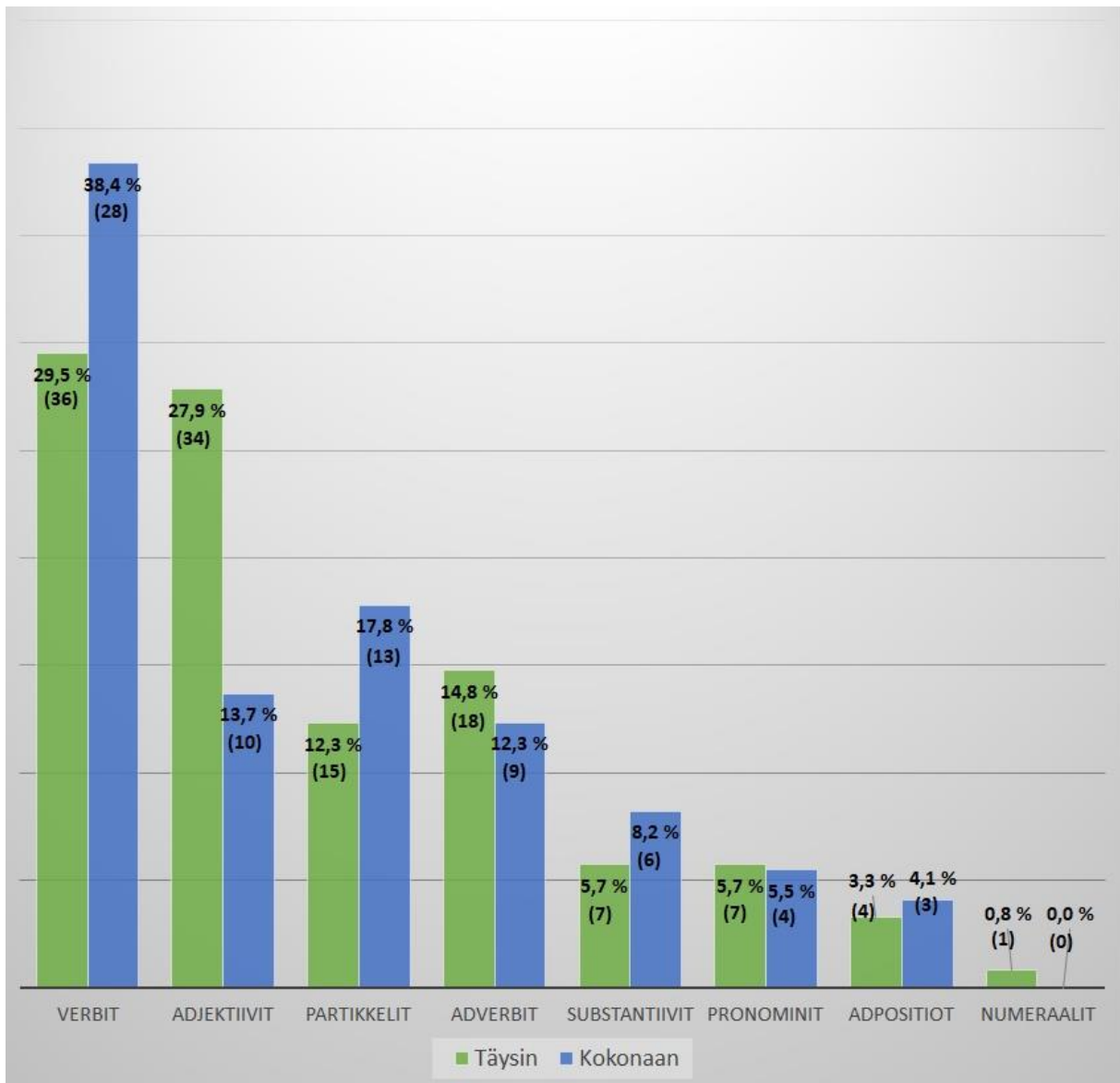
Kielitoimiston sanakirja (KS s.v. *täysin*) antaa *täysin*-adverbien käytöstä seuraavat esimerkit: *Täysin puhdas. Täysin terve. Täysin yhdentekevä asia. Täysin erillään toisistaan. Heräsin täysin valveille. Täysin varmasti. Toimia täysin automaattisesti. Unohti asian täysin*. Esimerkeissä mainituista kollokaateista *terve, asia* ja *toisistaan* nousivat esiin myös tässä tutkimuksessa. Lisäksi *täysin* sai kollokaateikseen modaaliset adjektiivit *varma, varmoja* ja *varmaa*, joten näistä johdettu modaalinen adverbi *varmasti* ei sekään ole kaukaa haettu.

kokonaan-adverbien käytöstä kielitoimiston sanakirjassa (KS s.v. *kokonaan*) ovat esimerkkilauseet *Se on kokonaan toinen juttu. Työ on kokonaan automatisoitu. Kone ysä ja pysähtyi viimein kokonaan*. Esimerkkien kollokaateista *se* ja *toinen* osoittautuivat tilastollisesti merkitseviksi myös tässä tutkimuksessa. Verbikollokaattia *on* ja partikkelikollokaattia *ja* ei tässä tutkimuksessa luettu tilastollisesti merkitseviksi, sillä ne eivät ylittäneet MI-testille asetettua melko korkeaa raja-arvoa. Ne esiintyvät *kokonaan*-adverbien kotekstissa kuitenkin frekventisti ja saavat t-testissä korkeat arvot (ks. liite 1). Kollokaatioanalyysin perusteella rohkenen ehdottaa esimerkkiin *kone ysä ja pysähtyi viimein kokonaan* parannusta, jossa adverbi *viimein* korvattaisiin adverbillä *lopulta*. *viimein* on *kokonaan*-adverbien kotekstissa harvinainen (alle 20 esiintymää aineistossa), mutta sen sijaan *lopulta* on frekventti ja tilastollisesti merkitsevä (ks. luku 5.2.5 taulukko 9).

Vaikka *täysin* ja *kokonaan* ovat lähisynonyymejä, suurin osa niiden tilastollisesti merkitsevästä kollokaateista on toisistaan poikkeavia: yhteensä 210 tilastollisesti merkitsevää kollokaattia 22 on adverbeille yhteisiä. Toisaalta nämä 22 kollokaattia ovat osoitus adverbien synonyymisyydestä, mutta koska suurin osa kollokaateista on kummallakin adverbeilla erilaisia, on selvää, että adverbit eivät ole ainakaan absoluuttisesti synonyymisiä (ks. Cruse 2000: 157-158). Yhteisiä kollokaatteja adverbeilla on eniten adjektiivien joukossa. Täyteyden astemäärite toimii tyypillisesti juuri adjektiivin etuasemaisena määritteenä (ks. VISK § 615), mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että adverbit määrittävät osittain samoja adjektiiveja. Tätä voidaan pitää vahvana osoituksena adverbien synonyymisyydestä.

Kun tarkastellaan adverbien tilastollisesti merkitsevien kollokaattien jakautumista sanaluokkiin (ks. kuvio 1), huomataan kolmen suurimman sanaluokan välillä selviä eroja. Suurin ero on adjektiivikollokaattien määrässä: *täysin*-adverbin kollokaateista 27,9 prosenttia on adjektiiveja, kun taas *kokonaan*-adverbin kollokaateista adjektiiveja on vain 13,7 prosenttia. Sen sijaan *kokonaan*-adverbin kollokaateista suurempi osa on sanaluokaltaan verbejä (38,4 prosenttia) ja partikkeleita (17,8 prosenttia) kuin *täysin*-adverbilla, jolla verbikollokaattien osuus on 29,5 prosenttia ja partikkelikollokaattien osuus 12,3 prosenttia. Myös tämä kollokaattien hiukan erilainen jakautuminen sanaluokkiin erottaa synonyymeja toisistaan. Pienempiin sanaluokkiin kuuluvien kollokaattien osalta adverbien väliset erot ovat kuitenkin melko pieniä.

Kuvio 1. Kollokaattien jakautuminen sanaluokkiin. Todelliset frekvenssit ilmoitettu suluissa.

5 SEMANTTINEN PROSODIA

5.1 Kollokaattien antamat viitteet adverbien semanttisesta prosodiasta

Adverbien kollokaatit voivat antaa viitteitä myös adverbien semanttisesta prosodiasta. Semanttista prosodiaa käsittelevässä teorialuvun osassa nostin esiin Stubbsin (1995a: 42–48, 1995b: 247–250, 1996: 127, 172–181) tutkimukset, joissa hän tilastollisesti merkitsevien kollokaattien pohjalta määritteli sanoille *cause* (aiheuttaa) ja *affect* (vaikuttaa) negatiivisen semanttisen prosodian ja sanoille *provide* (hankkia, tarjota) ja *career* (ammattiura) positiivisen semanttisen prosodian. Sävyiltään positiiviset kollokaatit siis viittaavat positiiviseen semanttiseen prosodiaan ja negatiiviset puolestaan negatiiviseen semanttiseen prosodiaan. Jantunen (2004: 140) kuitenkin huomauttaa, että prosodian määrittelemisen pelkästään lähimmän tekstikotekstin ja joskus jopa lause- ja virketasonkin perusteella voi antaa semanttisesta prosodiasta harhaanjohtavan kuvan, minkä vuoksi pelkästään kollokaattien antamaa kuvaa ilmauksen semanttisesta prosodiasta ei voida pitää täysin luotettavana. On kuitenkin kiinnostavaa nähdä, missä määrin pelkkien kollokaattien perusteella tehdyt oletukset adverbien semanttisesta prosodiasta pitävät paikkansa ja miten suuri merkitys laajemman tekstikontekstin sisällyttämisellä tutkimukseen on semanttisen prosodian hahmottumisen kannalta. Näistä syistä esittelenkin ennen varsinaisia tutkimustuloksia kollokaattien perusteella muodostamani hypoteesin adverbien semanttisesta prosodiasta.

Useimmiten pronomineihin, partikkeleihin ja adpositioihin lukeutuvat kollokaatit eivät tuo ilmi semanttista prosodiaa kovinkaan voimakkaasti. Ei esimerkiksi voida sanoa, että persoonapronomini *hän* olisi itsessään sävyiltään jollain tapaa positiivisempi tai negatiivisempi kuin relatiivipronominit *joka* tai *mikä*. Tästä syystä suuntaankin huomioni lähinnä verbeihin, substantiiveihin, adjektiiveihin ja adverbeihin lukeutuviin kollokaatteihin, jotka ilmentävät semanttista prosodiaa selkeämmin.

Yleisesti ottaen voidaan todeta, että kummankaan adverbin kollokaattien joukossa ei ole kovin paljon sellaisia selkeästi värittyneitä sanoja, joiden perusteella voisi tehdä vahvoja tulkintoja niiden semanttisesta prosodiasta. Suurimman osan kollokaateista merkitys on siinä määrin kontekstisidonnainen, että prosodian hahmottaminen puhtaasti kollokaattien perusteella osoittautui tutkimieni adverbien kohdalla käytännössä mahdottomaksi. Tästä syystä olenkin itseasiassa jo tässä vaiheessa käyttänyt apuna konkordanssirivejä saadakseni hiukan viitteitä kollokaattien kontekstista.

täysin-adverbin kollokaateista vain kollokaattien *terve, oikein, tuhoutui, väärä, väärin* ja *sekaisin* olen katsonut antavan selkeitä viitteitä semanttisesta prosodiasta. Kaksi ensimmäistä, *terve* ja *oikein* viestivät positiivisesta semanttisesta prosodiasta ja loput eli *tuhoutui, väärä, väärin* ja *sekaisin* negatiivisesta semanttisesta prosodiasta. Olen pohtinut myös kollokaattien *tyytyväinen* ja *toipunut* tuottamaa semanttista prosodiaa, sillä molemmat näistä vaikuttaisivat siinänsä melko yksiselitteisesti merkitykseltään positiivisilta sanoilta. Kuitenkin pikainen katsaus aineistoon paljastaa, että nämä saavat kontekstiinsa melko usein kieltoverbin EI, jolloin niiden merkitys muuttuukin kielteiseksi. Tämän vuoksi en ole tulkinnut niiden antavan viitteitä semanttisesta prosodiasta.

kokonaan-adverbilla puolestaan on vain negatiiviseen semanttiseen prosodiaan viittaavia kollokaatteja, jollaisiksi olen laskenut kollokaatit *kieltää, kielletty, tuhoutui* ja *jouduttiin*. Kun *täysin*-adverbilla tilastollisesti merkitseviä kollokaatteja on yhteensä 126 ja niistä kuusi on sävyltään selkeästi värittyneitä ja *kokonaan*-adverbilla 73 joista neljä on sävyltään värittyneitä, on semanttisesta prosodiasta selkeitä viitteitä antavia kollokaatteja niin vähän, että niiden perusteella ei liene mielekästä tehdä vahvoja oletuksia. Niinpä voidaankin Jantusta (ks. 2004: 140) mukaillen todeta, että sanan semanttisen prosodian määrittely lähimmän tekstikotekstin tai pelkästään kollokaattien perusteella ei ole menetelmänä kovin luotettava.

5.2 Adverbien semanttinen prosodia

Adverbien semanttisen prosodian määrittelystä ja jaottelusta olen kertonut tarkemmin tutkimukseni metodeja käsittelevässä luvussa 3.4. Kertaan kuitenkin ne tässä vaiheessa vielä lyhyesti. Adverbien semanttisen prosodian analyysia varten olen muodostanut kummankin adverbin osalta 300 usean virkkeen mittaista konkordanssiriviä. Näiden konkordanssirivien perusteella olen jaotellut semanttisen prosodian neljään kategoriaan samoin kuin Jantunen (2004: 142–143) väitöskirjassaan. Kategoriat ovat positiivinen, neutraali, negaatioelementistä johtuva negatiivinen ja kontekstista ilmenevä negatiivinen. Semanttinen prosodia on tulkittu positiiviseksi tapauksissa, joissa adverbi esiintyy kontekstissa, jossa muodostuva merkitys on tulkittavissa selvästi myönteiseksi tai jossa kielenkäyttäjän suhtautuminen käsiteltävään asiaan on selvästi myönteinen. Neutraaliksi semanttinen prosodia on luokiteltu niissä tapauksissa, joissa adverbin käyttökonteksti ei selvästi ole sävyltään positiivinen tai negatiivinen eikä se ilmennä kielenkäyttäjän arvottavaa suhtautumista. Negaatioelementistä johtuva negatiivinen semanttinen pro-

sodia tarkoittaa kontekstia, jossa muodostuva negatiivinen sävy tai merkitys johtuu selvästi paikannettavissa olevasta leksikaalisesta yksiköstä (ks. Jantunen 2004: 142). Tällainen leksikaalinen yksikkö voi olla esimerkiksi kieltoverbi tai sana, jonka merkitys on selvästi negatiivinen esim. *tuhoutui, jouduttiin* (ks. luku 6.1). Kontekstista ilmenevä negatiivinen semanttinen prosodia puolestaan tarkoittaa tapauksia, joissa negatiivinen semanttinen prosodia ei aiheudu kontekstissa olevasta leksikaalisesta yksiköstä vaan hahmottuu negatiiviseksi laajemman tekstikontekstin perusteella.

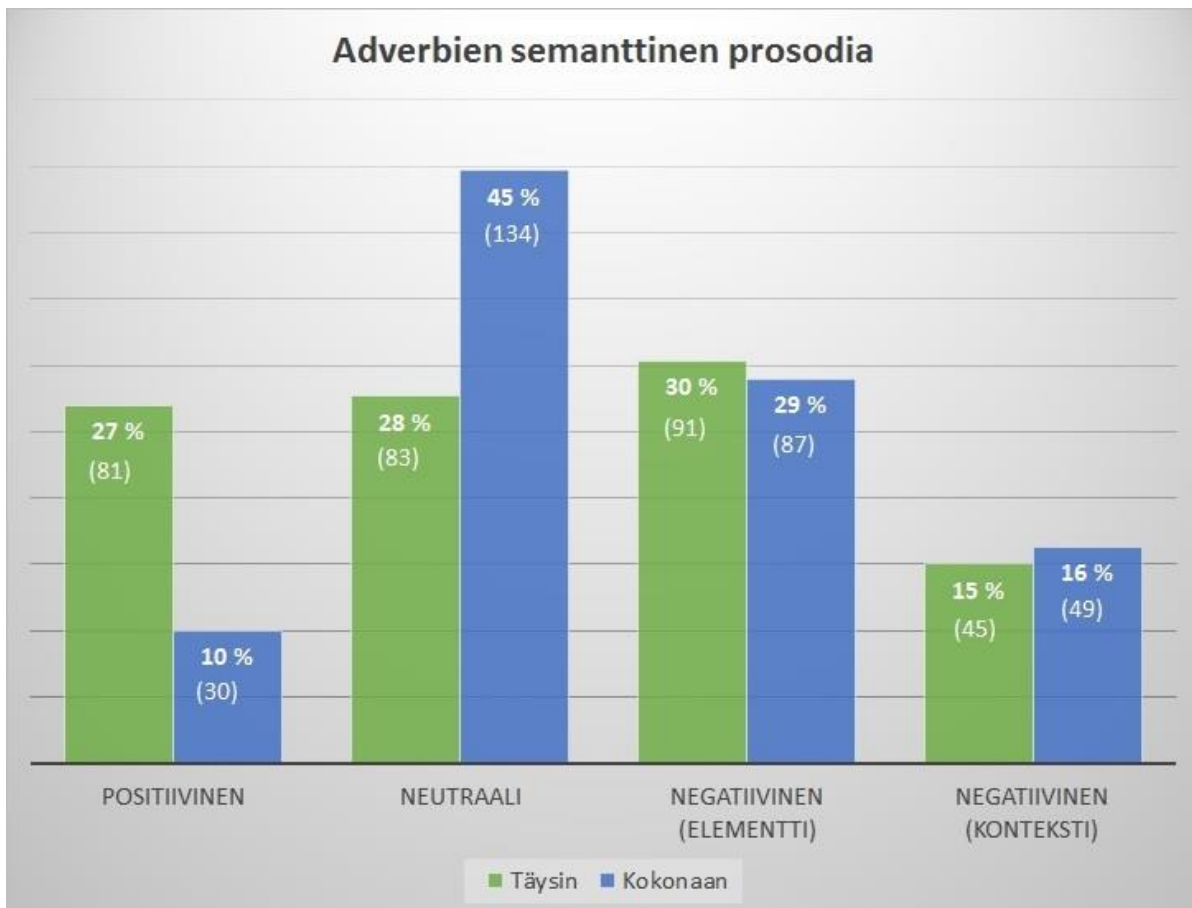
Kuviossa 2 on esitetty adverbien semanttinen prosodia prosenttiosuuksina konkordanssiriveistä ja todellisina frekvensseinä edellä mainittuihin neljään kategoriaan jaoteltuna. Analyysistä käy ilmi, että semanttinen prosodia on molemmilla adverbeilla negatiivinen yhtä suuressa osassa tapauksista: kun lasketaan yhteen negatiivisista ja negatiivisesta tilannekontekstista johtuvan negatiivisen semanttisen prosodian prosenttiosuudet, molempien adverbien semanttinen prosodia on negatiivinen yhteensä 45 prosentissa tapauksista. Myöskään siinä, aiheutuuko negatiivinen semanttinen prosodia negatiivisesta tai tilannekontekstista ei adverbien välillä ole käytännössä lainkaan eroa. Negatiivisista aiheutuvan negatiivisen semanttisen prosodian osuus on *täysin*-adverbillä 30 prosenttia ja *kokonaan*-adverbillä 29 prosenttia. Kontekstista ilmenevän negatiivisen semanttisen prosodian osuus puolestaan on *täysin*-adverbillä 15 prosenttia ja *kokonaan*-adverbillä 16 prosenttia.

Positiivisen semanttisen prosodian osuuksissa adverbien välillä on selvä ero. *täysin*-adverbillä semanttinen prosodia on positiivinen 27 prosentissa tapauksista, kun taas *kokonaan*-adverbillä semanttinen prosodia on positiivinen vain 10 prosentissa tapauksista. Eroon vaikuttaisi olevan syynä se, että *täysin*-adverbi saa aineistossa kotekstiinsa enemmän sävylytään positiivisia kollokaatteja kuin *kokonaan*. Niissä harvoissa tapauksissa, joissa *kokonaan*-adverbin semanttinen prosodia osoittautui positiiviseksi, positiivisuus tuli lähes poikkeuksetta ilmi tekstikontekstista, eikä sävylytään positiivisista kollokaateista.

Jäljelle jäävän kategorian eli neutraalin semanttisen prosodian osuus oli molemmilla adverbeilla melko suuri, sillä huomattava osa tapauksista oli sellaisia, että semanttisen prosodian määrittely positiiviseksi tai negatiiviseksi ei ollut mahdollista. *kokonaan*-adverbillä tällaisten tapausten osuus oli peräti 45 prosenttia ja *täysin*-adverbilläkin 28 prosenttia. Osasyllisenä neutraalin semanttisen prosodian suureen osuuteen voitaneen pitää aineistoa, joka koostui suurelta osin neutraaliin ilmaisuun pyrkivistä uutisteksteistä. Toisaalta luvut luonnollisesti ilmentävät myös sitä, että kumpikaan adverbeista ei ole semanttiselta prosodialtaan erityisen vahvasti väritynyt.

Yhteenvedon voidaan todeta, että molemmat adverbit ovat semanttiselta prosodialtaan jokseenkin negatiivisia. Toisaalta *kokonaan* on kuitenkin semanttiselta prosodialtaan selvästi positiivisempi kuin *täysin*. Erityisen selvästi synonyymejä toisistaan erottava tekijä semanttinen prosodia ei kuitenkaan ole. Semanttisen prosodian analysoimisesta käytännössä ja analysoitavasta aineistosta olen antanut esimerkkejä seuraavissa luvuissa. Luvut on jaoteltu kategorioitain siten, että ensin tarkastellaan positiivista semanttista prosodiaa, sen jälkeen neutraalia, sitten negatiivista ja viimeisenä kontekstista ilmenevää negatiivista semanttista prosodiaa.

Kuvio 2. Adverbien semanttinen prosodia prosentiosuuksina tapauksista. Todelliset frekvenssit on ilmoitettu suluissa.

5.2.1 Positiivinen semanttinen prosodia

täysin-adverbien semanttinen prosodia osoittautui positiiviseksi 27 prosentissa tapauksista, kun taas *kokonaan*-adverbillä semanttinen prosodia oli positiivinen vain 10 prosentissa tapauksista.

Positiivinen semanttinen prosodia ilmenee *täysin*-adverbillä usein sen lähikotekstiin sijoittuvasta sävylytään positiivisesta elementistä. Alla olevassa esimerkissä 147 Sundbäckin olemusta kuvataan *täysin moitteettomaksi* siitä huolimatta, että takana ovat olleet *rähjäiset yöneuvottelut*. Itseasiassa myös ilmausta ympäröivä laajempi tekstikonteksti on sävylytään positiivinen: siinä tuodaan esiin Sundbäckin aiempia saavutuksia ja kehutaan hänen johtamistaitojaan. Toisessa esimerkissä Suomen joukkueen jäsenten todetaan olevan *täysin terveitä*, mitä voidaan itsessään pitää varsin positiivisena asiana. Lisäksi tässäkin myös laajempi tekstikonteksti on sävylytään positiivinen: Ikonen on luvannut, *ettei turvonnut silmäluomi haittaa Tikkasta Venäjä-ottelussa* (148).

147) Hän oli keskeisin pelaaja ulkoministeriön kauppapoliittisen osaston Dream Teamissa eli joukkueessa, joka veti ensin Eta- ja sitten EU- jäsenyysneuvottelut ja nosti samalla kauppapoliittisen osaston ministeriön avainryhmäksi. Sundbäck johti joukkuettaan eleettömästi mutta tehokkaasti. Hänen ulkoinen olemuksensa oli rähjäisten yöneuvottelujenkin päätteeksi **täysin moitteeton**. Hänen päänsä oli kuin mappi, jossa pienetkin yksityiskohdat olivat moitteettomassa järjestyksessä, milloin tahansa selkeästi esille otettavissa.

148) Vamma ei näyttänyt juuri menoa hillitsevän, kuten te kaikki ottelua seuranneet huomasitte, Ikonen kehui potilastaan. Ikonen lupasi, ettei turvonnut silmäluomi haittaa Tikkasta Venäjä-ottelussa. Muut Suomen joukkueen jäsenet ovat muutenkin **täysin terveitä**.

kokonaan-adverbillä sävylytään positiiviset kollokaatit ovat hyvin harvinaisia. Niissä tapauksissa, joissa sen semanttinen prosodia on luokiteltavissa positiiviseksi, positiivinen semanttinen prosodia käykin yleensä ilmi kontekstista. Esimerkissä 149 todetaan, että sirulla varustettua pankkikorttia *ei työnnetä automaatin aukkoon kokonaan*. Semanttinen prosodia ei tässä tapauksessa tule ilmi adverbien lähikotekstista, mutta hiukan laajemmasta tekstikontekstista käy ilmi, että mainittua seikkaa pidetään nimenomaan *etuna*. Lisäksi sirukortin sanotaan olevan myös *magneettijuovalla varustettua pankkikorttia turvallisempi ja kätevämpi*.

Esimerkissä 150 puolestaan todetaan PiTan (Pitäjänmäen Tarmo) olleen Diskosta vastaan pelatussa jääkiekko-ottelussa *kuin kokonaan eri joukkue*. Tästäkään ilmauksesta ei sinällään käy ilmi, onko tämä joukkueen kannalta positiivinen vai negatiivinen seikka, mutta vastaus tähän löytyy jälleen laajemmasta tekstikontekstista. PiTa:n todetaan menneen toisessa erässä *karkuteille*, ja lisäksi sen valiksi todetaan *tasaisuus*, mikä puolestaan ilmenee siitä, että *12 pelaajaa sai tehopisteitä*. Näistä seikoista voidaan päätellä, että PiTa myös voitti kyseisen ottelun. Pitäjänmäki *hävisi Jyväskylälle viikkoa aikaisemmin kotonaan*, mutta nyt voittaessaan se oli

kuin kokonaan eri joukkue. Esimerkissä siis viitataan positiiviseen asiaan, aiempaa ottelua parempaan pelaamiseen, mikä puolestaan tekee esimerkin semanttisesta prosodiasta positiivisen.

149) Tavallista magneettijuovalla varustettua pankkikorttia turvallisempi ja kätevämpi sirukortti on jo noin 220000 suomalaisen taskussa. Sirukortin suurin etu tavalliseen pankkikorttiin verrattuna on se, ettei se voi jäädä pankkiautomaattiin, koska sitä ei työnnetä automaattiin aukkoon **kokonaan**.

150) Ottelu ratkesi toisessa erässä Högbäckan riistettyä hyökkäyssinisellä kiekon. Diskoksen maalivahti Juha Virenius ei pystynyt torjumaan läpiajoa, ja PiTa meni karkuteille. Pitäjänmäen valttina oli kokemuksen lisäksi tasaisuus, sillä 12 pelaajaa sai tehopisteitä. Pitäjänmäki hävisi Jyväskylälle viikkoa aikaisemmin kotonaan, mutta oli nyt kuin **kokonaan** eri joukkue.

täysin-adverbilläkään positiivinen semanttinen prosodia ei aina käy ilmi lähikotekstista, vaan silläkin positiivinen semanttinen prosodia hahmottuu usein vasta laajempaa tekstikontekstia tarkasteltaessa. Esimerkissä 151 Suomen palomiesliitto toteaa asemansa olevan *täysin sama kuin Radiosähköttäjäliiton silloinen asema*. Ei voida tietää, onko *täysin sama asema* Palomiesliitolle eduksi vai haitaksi, mutta asia selviää laajemmasta tekstikontekstista. Kontekstista käy ilmi, että Palomiesliitto käy taistelua saadakseen *oman sopimusoikeuden ja kuoppakorotuksen*. Taistelussa se vetoaa *Radiosähköttäjäliiton 1981 työtuomioistuimen ennakkopäätöksellä saamaan sopimukseen*. Koska Radiosähköttäjäliitto on aiemmin saanut sopimuksen, sen kanssa *täysin sama asema* on tulkittavissa Palomiesliitolle eduksi. Tällöin myös ilmauksen semanttinen prosodia voidaan tulkita positiiviseksi.

151) Suomen palomiesliitto (SPAL) jatkaa taistelua oman sopimusoikeuden ja kuoppakorotuksen saamiseksi. Se vetoaa Radiosähköttäjäliiton 1981 työtuomioistuimen ennakkopäätöksellä saamaan sopimukseen. Liitto ei ollut minkään pääsopijajärjestön jäsen, eikä sopimuksen katsottu rikkoneen ns. pääsopimusta. Palomiesliiton mukaan sen asema on **täysin** sama kuin Radiosähköttäjäliiton silloinen asema.

5.2.2 Neutraali semanttinen prosodia

Kummankin adverbien kohdalla semanttisen prosodian hahmottaminen oli useassa tapauksessa hankalaa, ja *kokonaan*-adverbien kohdalla 45% tapauksista oli sellaisia, että semanttista prosodiaa ei laajemmankaan tekstikontekstin perusteella voinut luokitella positiiviseksi tai negatiiviseksi. *täysin*-adverbilläkin tällaisten tapauksien osuus oli melko suuri, 28% kaikista tapauk-

sista. Semanttiselta prosodialtaan neutraalien tapausten suurta osuutta aineistossa saattaa osittain selittää se, että sanomalehtikielessä pyritään yleisesti varsinkin uutisten osalta puolueettomaan, sävyltään neutraaliin ilmaisuun.

Esimerkissä 152 uutisoidaan Venäjän Dagestanissa käydyistä taisteluista, joissa kaatuneiden sotilaiden määrästä konfliktin molemmat osapuolet ovat esittäneet oman arvionsa. Aihepiirinä ihmishenkiä vaativat taistelut on lähtökohtaisesti ikävä, joten siltä osin konteksti vaikuttaisi viittaavan negatiiviseen semanttiseen prosodiaan. Uutisessa Venäjän puolustusministeriö arvioi muslimikapinallisten tappioiksi yli tuhat kaatunutta, kun taas kapinallisten arviot tappioluvuista ovat *täysin päinvastaisia*. *täysin päinvastainen* viittaa Venäjän puolustusministeriön arviota huomattavasti pienempiin tappioihin, mikä olisi muslimikapinallisten näkökulmasta varsin positiivinen asia. Lehden uutisen on mitä todennäköisimmin kirjoittanut suomalainen toimittaja, joka on asiassa puolueeton, joten *täysin*-adverbillä ei voi olettaa tässä kontekstissa olevan semanttiselle (tai evaluatiiviselle) prosodialle tyypillistä arvoja tai asenteita ilmi tuovaa funktiota. Lisäksi *kummankaan osapuolen tietoja ei ole voitu vahvistaa puolueettomista lähteistä*, joten kaikenlainen kannan ottaminen tappiolukuihin perustuisi joka tapauksessa spekulatioon. Näistä syistä olen päättänyt luokittelemaan tapauksen neutraaliksi.

Esimerkissä 153 aiheena on hiihtosunnistus. Viestin ensimmäisellä osuudella ollut Anu Flöjt toteaa kohdanneensa Anniina Parosen maastossa useaan kertaan ja arvioi sen johtuneen erilaisesta hajonnasta, millä viitataan suunnistuksessa viestikilpailuille tyypilliseen kilpailijoiden hajauttamiseen eri reiteille peesaamisen välttämiseksi. Hajauttaminen suunnitellaan aina siten, että mikään joukkue ei pääse hyötymään siitä, vaan kaikki joukkueet ovat samalla viivalla. Koska hajonnalla ei lopputuloksen kannalta ole väliä, ei myöskään *täysin erilainen hajonta* ole asiana positiivinen tai negatiivinen. Tämän myös haastateltava Flöjt tietää, eikä ilmausta siksi voikaan tulkita selkeästi arvottavaksi.

152) Hän totesi venäläisiä sotilaita kuitenkin kaatuneen ja pyysi ministereitä kunnioittamaan henkensä uhranneita hetken hiljaisuudella. Venäjän puolustusministeriön mukaan Dagestanissa on kaatunut 59 venäläissotilasta ja yli 200 on haavoittunut. Muslimikapinallisten tappioiksi ministeriö arvioi yli tuhat kaatunutta. Kapinallisten arviot tappioluvuista ovat **täysin** päinvastaisia, eikä kummankaan osapuolen tietoja ole voitu vahvistaa puolueettomista lähteistä.

153) Ilmeisesti hajonta oli meillä erilainen. Muutenkin hajonnoissa oli varmasti lähes kolmen minuutin eroja eri osuuksilla. Voitosta en juuri tämän takia ollut varma kuin vasta viimeistä edellisellä rastilla, Juutilainen jutteli. Imatran viestinhän aloitti Anu Flöjt. Varmaankin minulla ja Anniinalla (Paronen) oli **täysin** erilainen hajonta, sillä aina tulimme rastiväleillä toisiamme vastaan. Ainoa virhe oli ilmeisesti minulla suksien valinta. Metsässä oli yllättävän märkää, Flöjt kertoi.

Esimerkissä 154 kirjoittaja esittää arvionsa Villipalmut-televisiosarjasta ja toteaa parodian ja ylipäättään huumorin *puuttuneen* siitä *kokonaan*. Vaikka kirjoittaja ottaakin kantaa moisiin asioihin televisiosarjassa, hänen suhtautumisensa parodian ja huumorin puuttumiseen ei tekstistä tule ilmi. Tämän vuoksi semanttisen prosodian määrittäminen *kokonaan*-adverbille onkin esimerkin pohjalta mahdotonta. Esimerkissä 155 haastateltava Nuutinen kertoo Nunnanlahteen kuljetetun kivistä menevän kokonaan kaminoiden verhoiluun. Kiven kulumisen kaminoiden verhoiluun on Nuutisen mukaan tarkoituksenmukaista, mikä tuo virkkeeseen kenties positiivisen vivahteen, mutta siitä huolimatta *kokonaan*-adverbillä tai sen laajemmalla tekstikontekstilla ei nähdäkseen tässä yhteydessä ole semanttiselle prosodialle ominaista asenteita ja suhtautumista ilmituovaa funktiota. Niinpä olen päätenyt tulkitsemaan myös kyseisen esimerkin semanttiselta prosodialtaan neutraaliksi.

154) Twin Peaksin älykäs oivallus oli viedä tunnistaminen uudelle tasolle: television ja elokuvan omaan perinteeseen. Katsoja koki riemukkaimmat hetkensä, kun hän pystyi sijoittamaan esimerkiksi agentti Cooperin vanhojen tuttujen etsivähahmojen joukkoon. Parodia ja ylipäättään huumori puuttui Villipalmuista **kokonaan**. Villipalmuissa kiinnitti myös huomiota runsas väkivalta, erityisesti viimeisessä osassa. Väkivaltakohtaukset oli toteutettu tavanomaisella Hollywood-estetiikalla – jälleen helppo ratkaisu, johon Twin Peaksissa ei sorruttu.

155) Nuutisen mukaan Suomussalmen esiintymällä louhinta rauhoitetaan nyt vuoden ajaksi, sillä Nunnanlahteen kuljetetusta kivistä saadaan lukuisiin kaminoihin verhoilulevyä. Sitä tulee myös jonkin verran Nunnanlahdesta. Teemme 150 kuutiota valmiiksi tuotteiksi. Olemme tehneet muutamia koeuunejakin, mutta jatkossa on tarkoitus, että kivi menee **kokonaan** kaminoiden verhoiluun, Nuutinen kertoi.

5.2.3 Negaatioelementistä aiheutuva negatiivinen semanttinen prosodia

Negaatioelementistä aiheutuvan negatiivisen semanttisen prosodian osalta adverbien välillä ei ole käytännössä lainkaan eroa. Molemmilla adverbeilla kontekstiin sijoittuvasta negatioelementistä aiheutuvan negatiivisen semanttisen prosodian osuus oli noin kolmannes tapauksista, *täysin*-adverbillä 30 prosenttia ja *kokonaan*-adverbillä 29 prosenttia. Esimerkissä 156 haastateltava kuvaa olympiapaikkojen jakamista ilmauksella *täysin epäoikeudenmukaista*, jossa sävyiltään selkeästi negatiivinen adjektiivi *epäoikeudenmukainen* ilmentää negatiivista semanttista prosodiaa varsin selvästi. Esimerkissä 157 puolestaan toimitusjohtaja Jukka Vakkila kommentoi Kotkan Työväen palloilijoiden otteluiden yleisömääriä ja niiden laskennan tuloksissa ilmentä harhaa. Lienee selvää, että laskurien tarkoitus on antaa mahdollisimman täsmällinen luku

yleisömäärästä, joten ihannetilanteessa luku vastaisi todellista yleisömäärää. Vakkilan mukaan systeemi *ei* kuitenkaan *ole täysin aukoton*. Negatiivisen semanttisen prosodian ilmaukseen tuottaa tässä tapauksessa siis negaatioelementtinä toimiva kieltosana *ei*.

156) Lopputuloksissa Katajisto oli vasta kymmenes. Vastaavasti Katajistolle jo toisella kierroksella hävinnyt ja aiemmin jatkosta pudonnut Kreikan Moussihidis Vladimiros oli lopulta kuudes. Jos olympiapaikat jaetaan tällä tavalla, se on **täysin epäoikeudenmukaista**. Ei siis ole mikään ihme, että ottelujärjestelmää ollaan huhujen mukaan jälleen kerran muuttamassa.

157) Kotka on merikaupunki ja varsinkin sunnuntain alkamisajat veivät meiltä jopa 500-800 katsojaa pois, Kotkan TP:n toimitusjohtaja Jukka Vakkila uskoo. Myös Vakkilan mukaan aikaisempina vuosina yleisömäärissä on ollut hieman harhaa. Nyt laskurit ovat tarkentaneet määrät kohdilleen, vaikka Vakkilan mukaan aivan **täysin aukoton systeemi ei ole**.

Esimerkissä 158 uutisoidaan TPS:n Petri Kokon kauden päättyneen *lähes kokonaan hajonneen* polven eturistisiteen vuoksi. Tässä partisiippi *hajonnut* on selkeä *kokonaan*-adverbin kotekstiin sijoittuva negaatioelementti, josta negatiivinen semanttinen prosodia heijastuu. Esimerkissä 159 käsitellään jalkapallostadioneilla yleisössä syntyneitä kahakoita, joiden todetaan valvonnan kiristyttyä siirtyneen stadioneiden ulkopuolelle. Kirjoittaja ei usko rähinöiden loppumiseen: *ilmiötä tuskin koskaan saadaan kokonaan juurittua*. Tappeluiden juuriminen olisi luonnollisesti positiivinen asia, mutta tässä negaatioelementti *tuskin* ilmaisee, että tappeluista ei todennäköisesti saada koskaan juurittua. Niinpä *tuskin* tekeekin esimerkistä semanttiselta prosodialtaan negatiivisen.

158) Jalkapalloilun olympiajoukkueen ja Turun Palloseuran Petri Kokon kausi päättyi viime viikon torstaina Kotkassa Suomen cupin ottelussa tulleeeseen polvivammaan. Turvonnut oikea polvi pystyttiin tutkimaan vasta tällä viikolla. Dosentti Sakari Orava totesi, että polven eturistiside on **hajonnut** lähes **kokonaan** ja vaatii pikaisen leikkauksen. Leikkaus tehtiinkin välittömästi. Toipuminen kestää arviolta puoli vuotta.

159) Alkoholimyynti on lopetettu stadioneilla, porteista pääsee sisään vain metallipaljastimien kautta. Kahakointi onkin siirtynyt stadioneiden ulkopuolelle, pelipaikkakuntien keskustoihin, joskus jopa naapurikyliin. Mitä sitten on tehtävissä? Ilmiötä **tuskin** koskaan **saadaan kokonaan juurittua** vapaissa yhteiskunnissa, jossa kokoontumisvapaus on pyhä arvo. Rähinöitä voidaan kuitenkin ennakoida. Pahimpien tappelupukareiden rekisteröiminen ja tietojen vaihto eri maiden poliisivoimien välillä saattaa rajoittaa huligaanien mahdollisuuksia.

5.2.4 Kontekstista ilmenevä negatiivinen semanttinen prosodia

Samoin kuin negaatioelementistä aiheutuvan negatiivisen semanttisen prosodian osuus, myös kontekstista ilmenevän negatiivisen semanttisen prosodian osuus tapauksista oli molemmilla adverbeilla lähes yhtä suuri: *täysin*-adverbilla 15 prosenttia ja *kokonaan*-adverbilla 16 prosenttia. Esimerkissä 160 Kyproksen kuumien kesäkauden todetaan saattavan olla *jopa täysin sateeton*, mikä ei itsessään vielä ole suoranaisesti negatiivinen ilmaus. Virkkeen edeltävistä lauseista käy kuitenkin ilmi, että sateeton kesäkausi on synnä ongelmaksi koettuun kuivuuteen ja vesipulaan.

Esimerkissä 161 MM-rallia ajava Schwarz kertoo, että hänen uudessa tallissaan *on totuttu täysin toisenlaiseen tavoitteeseen viimeisen 15-20 vuoden aikana*. Toisenlainen tavoite ei itsessään sisällä positiivista tai negatiivista sävyä, mutta kontekstista ilmenee, että *täysin toisenlainen tavoite* tarkoittaa tässä yhteydessä sitä, että talli ei Schwarzin mielestä tee asioita niin hyvin kuin pitäisi. Schwarz toteaa, että *elo tshekkitiimissä poikkeaa melkoisesti muiden huipputallien arjesta* ja että *on monta asiaa, joita tallissa ei tehdäkään automaattisesti, kuten tietyt rutiinitarkistukset*. Hänen itsensä täytyy selittää ja kertoa enemmän näistä asioista ja tähän saakka ralli on ollut heille (tallin välle) *urheilua ja he ovat olleet tyytyväisiä, kun ovat saaneet olla mukana kilpailmassa*. Lopuksi Schwarz vielä toteaa, että *tätä asennetta täytyy nyt hieman muuttaa*.

160) Kyproksen karu luonto viehättää salaperäisesti Pohjolan vehmauteen tottunutta silmää. Saaren luonnossa viihtyy kuitenkin lähes parituhatta kasvilajiketta. Kuivuus on ongelma, vesipula arkipäivää, sillä toukokuulta alkava puolivuotinen, kuuma kesäkausi saattaa olla jopa **täysin** sateeton.

161) Urallaan yhden MM-rallin (Katalonia 1991) voittanut saksalainen on saanut huomata, että *elo tshekkitiimissä poikkeaa melkoisesti muiden huipputallien arjesta*. – On monta asiaa, joita tallissa ei tehdäkään automaattisesti, kuten tietyt rutiinitarkistukset. Täällä minun täytyy selittää ja kertoa enemmän näistä asioista, Schwarz tuumasi. – Tässä tallissa on totuttu **täysin** toisenlaiseen tavoitteeseen viimeisen 15-20 vuoden aikana. Tähän saakka ralli on ollut heille urheilua ja he ovat olleet tyytyväisiä, kun ovat saaneet olla mukana kilpailmassa. Tätä asennetta täytyy nyt hieman muuttaa, Schwarz valotti.

Esimerkissä 162 kerrotaan yhdysvaltalaisen tennispelaaja Monica Selesin lopettaneen pelaamisen ja täten *kadonneen maailmanlistalta kokonaan*. Maailmanlistalta katoamista ei si-

nänsä voida pitää yksiselitteisesti negatiivisena tai positiivisena asiana, sillä pelaamisen lopettaminen voi olla pelaajan oma, tämän positiiviseksi kokema päätös. Kontekstista kuitenkin ilmenee, että lopettamisen syynä oli traaginen puukotuksen uhriksi joutuminen ja sitä seurannut järkytys ja henkinen vamma.

Esimerkissä 163 uutisoidaan Norjan aikeista viedä Näätamövuonoon *kokonaan uudet verkkoaltaat*. Virkkeen lopusta selviää, että Suomessa asia *on nähty uhkaksi jokien luonnonkannoille*, sillä *luonnonlohia uhkaavat kasseista karkaavien ja kutuun osallistuvien kassilohien heikentävä vaikutus perimään sekä kasseista mahdollisesti leviävät kalasairaudet ja -loiset*. Nämä kontekstuaaliset tekijät tekevät ilmauksen *kokonaan uudet verkkoaltaat* semanttisesta prosodiasta negatiivisen.

162) Teon syyksi kerrottiin, että mies halusi auttaa suuresti ihailemansa Steffi Grafinaisten tennislistan ykköseksi, mikä kyllä onnistuikin. Puukotuksessa lievästi loukkaantunut Seles vetäytyi syvästi järkyttyneenä kilpakentiltä, ja hidas toipuminen henkisestä vammasta alkoi. Seles ei enää pelannut, joten hän katosi maailmanlistalta **kokonaan** tammikuussa 1994.

163) Kummassakaan vuonossa ei sallita kassikasvatusta suojavyöhykkeen sisäpuolella. Norja aikoo moninkertaistaa lohen kasvatuksen merialtaissa, ja varsinkin suunnitelmat kasvatuksen lisäämisestä Tenovuonossa ja **kokonaan** uusien verkkoaltaiden viemisestä Näätamövuonoon on Suomessa nähty uhkaksi jokien luonnonkannoille. Luonnonlohia uhkaavat kasseista karkaavien ja kutuun osallistuvien kassilohien heikentävä vaikutus perimään sekä kasseista mahdollisesti leviävät kalasairaudet ja -loiset.

6 PÄÄTÄNTÖ

6.1 Keskeisimmät tutkimustulokset

Tutkielmassani olen tarkastellut adverbien *täysin* ja *kokonaan* kontekstista ja kotekstista ilmeviä fraseologisia piirteitä ja sitä, miten nämä piirteet eroavat toisistaan adverbien välillä. Fraseologisista piirteistä olen tutkinut kollokaatioita ja semanttista prosodiaa. Aineistona tutkimuksessani olen käyttänyt Suomen kielen tekstikokoelmaan kuuluvia sanomalehtikorpuksia, tarkemmin sanottuna Helsingin Sanomien vuosikertaa 1995, Kalevan vuosikertoja 1997–1998 ja Keski-suomalaisen vuosikertaa 1999. Korpusten tutkimisessa olen käyttänyt apunani Ant-Conc-korpusohjelmaa.

Tutkimuksessa selvisi, että lähisynonyymiset adverbit *täysin* ja *kokonaan* saavat suurimmaksi osaksi eri kollokaatteja. Adverbien saamista yhteensä 210 tilastollisesti merkitsevää kollokaatista yhteisiä oli 22 kollokaattia. T-testin mukaan tilastollisesti merkitsevimpien 30 kollokaatin joukossa on vain kolme yhteistä kollokaattia: *se, lähes* ja *olisi*. MI-testin mukaan tilastollisesti merkitsevimpien 30 kollokaatin joukossa on vain yksi yhteinen kollokaatti: *tuhoutui*. *täysin*-adverbin osalta tilastollisten testien osoittamat kollokaatit poikkeavat toisistaan selvästi, sillä 30 tilastollisesti merkitsevimmän joukkoon yltäneistä kollokaateista vain *tuhoutui, mahdollonta, tyytyväinen* ja *mahdollista* ovat tilastollisille testeille yhteisiä. *kokonaan*-adverbin kollokaateista huomattavasti useampi on molempien testien mukaan tilastollisesti merkitseviä. 30 tilastollisesti merkitsevimmän kollokaatin joukossa molemmille testeille yhteisiä kollokaatteja on 13: *luopua, osittain, poistaa, omistama, kieltää, eroon, lopettaa, puuttuu, lähes, pois, joko, jättää* ja *melkein*.

Sanaluokittain tarkasteltuna suurin kollokaattiryhmä ovat molemmilla adverbeilla verbikollokaatit, joita *täysin* saa 36 ja *kokonaan* 28. Verbikollokaateista adverbeille yhteisiä ovat *olisi, tuhoutui* ja *jää*. *täysin*-adverbin verbikollokaateista erittäin yleinen on OLLA, sillä 36 verbikollokaatista 15 on sen taivutusmuotoja. Muita yleisiä ja useammassa kuin yhdessä taivutusmuodossa esiintyviä verbikollokaatteja ovat MUUTTUA, EI, PITÄÄ ja MENNÄ. *Moni kokonaan*-adverbin verbikollokaateista puolestaan ilmaisee toiminnan lopettamista tai keskeyttämistä, kuten esimerkiksi POISTAA, JÄÄDÄ, *jättää, kieltää, lopettaa, luopua, siirtyy* ja *sulkea*. Muita yleisiä kollokaatteja ovat esimerkiksi PUUTTUA, OMISTAA ja VOIDA.

Adverbien välillä on suuri ero adjektiivikollokaattien määrässä: *täysin* saa 34 adjektiivikollokaattia mutta *kokonaan* vain kymmenen. Kuitenkin *kokonaan*-adverbien kymmenestä adjektiivikollokaatista seitsemän on yhteisiä *täysin*-adverbien kanssa: *uusi, uusia, uutta, oma, oman, toinen* ja *eri*. *täysin*-adverbilla merkittäviä adjektiivikollokaatteja ovat MAHDOLLINEN ja MAHDOTON, *kokonaan*-adverbilla erityisesti UUSI. Muita nominikollokaatteja adverbilla on melko vähän. Substantiivikollokaatteja *täysin* saa seitsemän ja *kokonaan* kuusi. Yhteisiä kollokaatteja ovat *tilanne* ja *asia*. Pronominikollokaatteja *täysin*-adverbilla on seitsemän ja *kokonaan*-adverbilla neljä. Yhteisiä pronominkollokaatteja ovat *se* ja *ne*. Numeraalikollokaatteja ei tässä tutkimuksessa ole erikseen käsitelty, sillä niitä on *täysin*-adverbilla vain yksi: *ensimmäinen*. *kokonaan*-adverbilla puolestaan ei ole yhtään tilastollisesti merkitsevää numeraalikollokaattia.

Muihin sanaluokkiin kuuluvista kollokaateista partikkelikollokaatteja ja adverbikollokaatteja on molemmilla adverbilla runsaasti. *täysin* saa 15 partikkelikollokaattia ja 18 adverbikollokaattia. *kokonaan*-adverbilla partikkelikollokaatteja on 13 ja adverbikollokaatteja yhdeksän. Adverbeille yhteisiä partikkelikollokaatteja ovat *lähes, koska, vaan, aivan* ja *kuitenkaan*. Yhteisiä adverbikollokaatteja ovat *koskaan* ja *pois*. Lisäksi tutkimuksessa käsiteltiin omana ryhmänään vielä adpositiokollokaatit, joita *täysin* saa neljä ja *kokonaan* kolme. Yhteinen adpositiokollokaatti on *ilman*.

22 adverbeille yhteistä kollokaattia ovat selkeä osoitus adverbien synonyymisyydestä. Erityisesti adverbien toimiminen samojen adjektiivien etuasemaisina määritteinä (ks. VISK § 615) on synonyymisyyttä vahvistava tekijä. Toisaalta adverbien kollokoivat suurimaksi osaksi eri sanojen kanssa: 210 kollokaatista 188 kollokaattia on sellaisia, jotka esiintyvät adverbeista vain toisella. Tämä sulkee pois ainakin absoluuttisen synonyymian määritelmän (ks. Cruse 2000: 157–158), jonka täyttymisen kriteeri on synonyymien keskinäinen vaihdettavuus kaikissa mahdollisissa konteksteissa.

Semanttisen prosodian osalta erot adverbien välillä eivät ole kovin suuria. Yleisesti ottaen voidaan todeta, että adverbilla ei ole erityisen vahvaa semanttista prosodiaa. Tämä ilmenee siitä, että suuressa osassa tapauksista adverbien semanttinen prosodia on neutraali. *kokonaan*-adverbilla semanttinen prosodia on neutraali jopa 45 prosentissa tapauksista, ja *täysin*-adverbilläkin 28 prosentissa. Sekä negatioelementistä että negatiivisesta tilannekontekstista aiheutuvan negatiivisen semanttisen prosodian osalta adverbien ovat lähes identtiset: negatioelementistä johtuvan negatiivisen semanttisen prosodian osuus on *täysin*-adverbilla 30 prosenttia ja *kokonaan*-adverbilla 29 prosenttia. Kontekstista aiheutuvan negatiivisen semanttisen prosodian

osuus puolestaan on *täysin*-adverbillä 15 prosenttia ja *kokonaan*-adverbillä 16 prosenttia. Semanttinen prosodia on siis kummallakin adverbillä negatiivinen yhteensä 45 prosentissa tapauksista. Semanttisen prosodian osalta eron adverbien välille tekee kuitenkin positiivisen semanttisen prosodian osuus: *täysin*-adverbillä semanttinen prosodia on positiivinen 27 prosentissa tapauksista, kun vastaavasti *kokonaan*-adverbillä vain kymmenessä prosentissa. Yhteen vetona adverbien semanttisen prosodian osalta voidaan todeta, että kummallakin adverbillä semanttinen prosodia on melko negatiivinen. *täysin*-adverbi on kuitenkin semanttiselta prosodialtaan *kokonaan*-adverbiä positiivisempi. Koska negatiivisen semanttisen prosodian osuus on adverbillä kuitenkin täysin sama, semanttista prosodiaa ei voida pitää kovin merkittävänä synonyymisyyttä rikkovana tekijänä.

6.2 Tutkimuksen arviointia

Olen tutkimuksessani tehnyt luonnollisesti useita valintoja, jotka vaikuttavat saatuihin tuloksiin oleellisesti. Ensimmäinen tällainen valinta lienee tutkimusaineisto. Kuten tutkimukseni aineistoa käsittelevässä luvussa totesin, valitsemalla aineistokseni sanomalehdissä julkaistuja tekstejä pyrin saamaan analysoitavakseni sujuvaa yleiskieltä, jonka voi katsoa edustavan kirjoitetun suomen kielen standardia. Hyvä puoli sanomalehtiaineistossa on myös se, että sanomalehdissä julkaistut tekstit eivät keskity yksittäisten spesifisten aihepiirien ympärille, vaan uutisia ja artikkeleita kirjoitetaan monenlaisista aiheista. Tästä huolimatta sanomalehtiaineisto antaa varsin rajoittuneen kuvan kirjoitetusta suomen kielestä erilaisine variantteineen ja käyttökonteksteineen. Toisaalta tarkoitukseni ei kuitenkaan ole tutkia kielen sisällä esiintyvää kielenkäyttäjien välistä variaatiota, joten siinä mielessä tarve laajasti varioivalle aineistolle on vähäinen. Ideaalitulanteessa käytettävissä olisi ollut tuoreempi aineisto, mutta toisaalta sanomalehtikieli ei kuitenkaan muutu kovin nopeasti. Laajuutensa osalta aineisto on nähdäkseni hyvinkin kattava, ja uskon 39,8 miljoonan saneen pohjalta voitavan hyvinkin tehdä johtopäätöksiä erilaisista toistuvista kielenpiirteistä.

Kollokaatioanalyysin osalta tehdyistä valinnoista oleellisia ovat erityisesti käytetty kollokaatioväli, tilastolliset testit, testeille asetetut raja-arvot ja esiintymien minimifrekvenssi aineistossa. Laajemmalla kollokaatiovälillä olisi toki ollut mahdollista saavuttaa tietoa noodista etäämmällä sijaitsevista kollokaateista, mutta tällöin myös tilastollisille testeille asetettuja raja-arvoja olisi todennäköisesti pitänyt laskea; analyysissä nimittäin kävi ilmi, että voimakkaasti kollokoivat sanat ovat yleensä noodin vieruskollokaatteja. Pidän siis melko epätodennäköisenä,

että laajemmalla kollokaatiovälillä esiin olisi noussut kovin montaa uutta kollokaattia, jotka olisivat ylittäneet tilastollisissa testeissä käytetyt raja-arvot. Tutkimuksessa käytetyt tilastolliset testit ovat tietynlaisia standardeja, joita useat alan tutkijat ovat käyttäneet aiemmissä tutkimuksissa. t- ja MI-testi antavat lakentatavoistaan johtuen varsin erilaisia tuloksia, joten vain toisen testin käyttäminen antaisi kollokaateista kenties turhan yksipuolisen kuvan. Testien käyttäminen yhdessä ja niiden tulosten vertailu sen sijaan kompensoi yksittäisissä testausmenetelmissä esiintyviä puutteita.

Tilastollisille testeille asetettujen raja-arvojen ja minimifrekvenssin voi todeta rajanheen työmäärää varsin sopivasti. Matalammilla raja-arvoilla käsiteltäviksi olisi luonnollisesti noussut enemmän kollokaatteja, mutta niiden käsitteleminen olisi lisännyt työmäärää ja johtanut tutkielman paisumiseen. Asetetut raja-arvot sinänsä ovat myös siinä määrin korkeita, että niihin yltäneiden kotekstin sanojen voidaan kiistatta todeta kollokoivan tutkittavien adverbien kanssa varsin voimakkaasti. Kenties t-testille asetettu raja-arvo oli MI-testin raja-arvoon ja kollokaattien minimifrekvenssiin nähden kuitenkin hieman liian matala, sillä t-testin tuloksilla ei ollut juuri merkitystä sen suhteen, luettiin kollokaatti tilastollisesti merkitseväksi vai ei. Tämä johtuu siitä, että MI-testille asetettu raja-arvo ja kollokaateille asetettu minimifrekvenssi muodostivat yhdessä suurimman pullonkaulan. Mikäli kollokaatti esiintyi aineistossa yli 20 kertaa ja ylitti MI-testille asetetun raja-arvon, siinä tapauksessa se lähes aina ylitti myös t-testille asetetun raja-arvon. Tämän tutkimuksen perusteella vaikuttaisikin siltä, että melko samanlaisia tuloksia olisi voitu saada pelkän MI-testin ja riittävän korkeaksi asetetun minimifrekvenssin yhdistelmällä.

Saamani tulokset ovat saman suuntaisia aiempien suomen kielen synonyymisten sanojen kollokaatioista tehtyjen tutkimusten kanssa. Sekä Jantunen (2001; 2004) että Pirkola (2016) havaitsivat tutkimuksissaan synonyymisten sanojen kollokoivan suurimmaksi osaksi keskenään eri sanojen kanssa. Myös eri sanaluokkiin kuuluvien kollokaattien määrissä esiintyi eroja. Yhdessä näiden aiempien tutkimusten kanssa oma tutkimukseni on osoitus siitä, että synonyymisten sanojen käytössä ilmenee eroja, jotka pystytään osoittamaan fraseologisten tutkimusmenetelmien avulla.

Semanttisen prosodian analyysi erosi kollokaatioanalyysistä merkittävästi sikäli, että siinä tutkijan omalla intuitiolla ja hänen tekemillään tulkinnoilla on tutkimustulosten kannalta suuri merkitys. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että toinen tutkija olisi voinut saman aineiston perusteella saada jokseenkin erilaisia tutkimustuloksia, sillä semanttisen prosodian tulkitseminen on harvoin täysin yksiselitteistä. Tutkimuksessa tarkastelualuetta laajennettiin huomattavasti asetetusta kollokaatiovälistä semanttisen prosodian analyysia varten, mutta voi olla, että

joissain tapauksissa sen laajentaminen edelleen olisi vaikuttanut tulkintaan. Nyt saaduissa tutkimustuloksissa neutraalin semanttisen prosodian osuus tapauksista oli melko suuri, ja laajempi tarkastelualue olisikin kenties mahdollistanut useamman tapauksen määrittelyn selkeästi joko positiiviseksi tai negatiiviseksi. Voidaan myös pohtia, onko 300 konkordanssiriviä riittävän laaja otos pitävien tutkimustulosten saamiseksi, sillä tällaisella otoskoolla sattumalla on luultavasti ainakin jonkinlainen merkitys saatujen tulosten kannalta. Tarkastelualueen koko ja konkordanssirivien määrä ovat kuitenkin suorassa suhteessa työmäärään, ja tarkastelualueen laajentaminen sekä konkordanssirivien määrän lisääminen olisivat nopeasti tehneet työmäärästä kohtuuttoman.

Saamani tutkimustulokset ovat jokseenkin poikkeavia Jantusen (2004) saamiin tuloksiin nähden, sillä hänen tutkimansa astemääritteet *hyvin*, *kovin*, ja *oikein* erosivat semanttiselta prosodialtaan toisistaan selvästi. Jantusen tutkimuksessa neutraalin semanttisen prosodian osuus oli myös huomattavasti pienempi kuin omassa tutkimuksessani, sillä enimmilläänkin sen osuus oli vain 7,7 % tapauksista (ks. Jantunen 2004: 145). Tämä herättää kysymyksen siitä, ovatko määritteet *täysin* ja *kokonaan* semanttiselta prosodialtaan huomattavasti neutraalimpia kuin *hyvin*, *kovin* ja *oikein* vai olisiko analyysivaiheessa ollut mahdollista tehdä ehdottomampia tulkin-toja, jolloin semanttinen prosodia olisi hahmottunut selkeämmin joko positiiviseksi tai negatiiviseksi. Oma vaikutuksensa saattaa olla myös aineistolla, joka Jantusen tutkimuksessa koostui kaunokirjallisuudesta, joka oli osittain käännöskirjallisuutta.

6.3 Tutkimustulosten hyödyntäminen ja jatkotutkimusmahdollisuudet

Tämä tutkimus linkittyy osaksi fraseologisen tutkimuksen kenttää, joka on englannin kielen osalta alkanut viime aikoina saada enemmän huomiota muiden tutkimusalojen keskellä. Kielen kontekstuaalisten piirteiden kartoittaminen lisää ymmärrystä kielen rakenteesta ja kielellisten ilmausten muodostamisesta. Laajalla leksikaalisten yksiköiden kontekstuaalisten ominaisuuksien kartoittamisella päästään kenties jonain päivänä tilanteeseen, jossa leksikaalisia yksiköitä voidaan ryhmitellä sen perusteella, minkätyyppiset ilmaukset tyypillisesti esiintyvät minkäkinlaisissa käyttöyhteyksissä. Näiden ryhmittelyjen pohjalta voidaan puolestaan pyrkiä luomaan yleispäteviä ohjeita sille, millaisissa käyttöyhteyksissä mihinkin ryhmää kuuluvat sanat tyypillisesti esiintyvät. Esimerkiksi tämän tutkimuksen pohjalta voitaisiin esittää, että mikäli täyteen asteen adverbiä edeltää toiminnan lopettamista tai keskeyttämistä ilmaiseva verbi, käyte-

tään adverbiä *kokonaan*. Jos halutaan ilmentää positiivista suhtautumista johonkin asiaan, valitaan semanttiselta prosodialtaan positiivisempi adverbi *täysin*, mikäli tämä valinta ei ole ristiriidassa kollokationaalisen valinnan kanssa.

Sanojen kontekstuaalisia ominaisuuksia on viime aikoina alettu kuvata enemmän myös sanakirjoissa. Jantunen, Kumpulainen, Tammimies ja Tokola (2013: 94) toteavat, että kaksikieliset sanavastaavuuksiin perustuvat sanakirjat osoittautuvat usein riittämättömiksi, mikäli kielenoppija tavoittelee autenttista, natiivipuhujan tuottaman kielen kaltaista kieltä. Tämä johtuu siitä, että käyttääkseen sanoja natiivien tapaan kielenoppija tarvitsee tietoa sanojen rekisteri- ja tekstilajipreferensseistä, tyyliväristä, konnotatiivisista merkityksistä sekä sanojen leksikaalis-kieliopillis-semanttisista esiintymisympäristöistä. Näitä tietoja onkin alettu tarjota verkkosanakirjoissa, jotka mahdollistavat painettuja sanakirjoja monipuolisemmat sana-artikkelit. Nykyään on olemassa jo jonkin verran korpussanakirjoja, jotka perustuvat korpusten systemaattiseen ja analyttiseen hyödyntämiseen. (Mp.) Suomessa tällaista sanakirjatyyppeä edustaa suomea toisena tai vieraana kielenä opiskeleville suunnattu ConLexis-verkkosanakirja (ks. Jantunen, Kumpulainen, Tammimies & Tokola 2013: 98). Tutkimukseni pohjalta voitaisiin kenties luoda sanakirjaan sana-artikkelit adverbeista *täysin* ja *kokonaan* kollokaattilistoineen ja esimerkkikonkordansseineen. Lisäksi sana-artikkelissa voisi olla tietoa adverbien synonymiasta.

Sanakirjoista päästään fraseologisten tutkimusten tulosten hyödyntämiseen vieraan kielen opetuksessa, mitä on pohdittu ja myös jonkin verran tutkittu. Wrayn (2000: 463) mukaan vieraan kielen täydellinen hallitseminen edellyttää sensitiivisyyttä natiivipuhujien erilaisia sanayhdistelmiä koskeville preferensseille, jolloin kielenoppija osaa erotella tyypilliset yhdistelmät muiden mahdollisten yhdistelmien joukosta. Tällaista sensitiivisyyttä on kuitenkin varsin ongelmallista opettaa. Nesselhaufin (2003) tutkimuksesta käy ilmi, että edistyneilläkin kielenopijoilla on suuria vaikeuksia tuottaa natiivipuhujien kanssa yhteneviä kollokaatioita. Hänen mukaansa vaikuttaa siltä, että kollokaatioiden oppimiseen ei ole muuta keinoa kuin ulkoa opettelu. (Nesselhauf 2003: 237–238.) Kaikkien kollokaatioiden opettelu ulkoa olisi kuitenkin erittäin työlästä, joten olennainen kollokaatioiden opettamiseen liittyvä kysymys onkin, miten lukemattomien kollokaatioiden joukosta tulisi valita opetettavat kollokaatiot. Tämän valinnan tekeminen puolestaan edellyttäisi tutkimusta siitä, millaisia kollokaatioita erilaiset kielenoppijat tyypillisesti tuottavat. (Nesselhauf 2003: 223.)

Nesselhaufin (2003: 234–237) mukaan kielenoppijan oma äidinkieli vaikuttaa ratkaisevasti siihen, millaisia kollokaatioita kielenoppija tuottaa, joten oppijan äidinkielen huomioiminen on yksi olennainen tekijä opetettavien kollokaatioiden valinnassa. Esimerkiksi tästä hän

antaa englannin kielen kollokaation *have an experience*, joka saksalaisen kielenoppijan tuottamassa tekstissä muuttuu herkästi muotoon *make an experience* siitä syystä, että se muistuttaa enemmän saksankielistä vastinetta *eine Erfahrung machen* (mts. 239). Nesselhaufin (2003: 239) mukaan kollokaatioita opetettaessa ei kuitenkaan yksin riitä oikean kollokaation opettaminen, vaan opetuksessa pitäisi myös erikseen painottaa oppijan äidinkieli huomioiden, min-kälaiset kollokaatiot eivät opetettavassa kielessä ole mahdollisia.

Jotta kollokaatioita voitaisiin opettaa, niistä tulisi luonnollisesti ensin olla tietoa. Tämän tutkimuksen ansiosta adverbien *täysin* ja *kokonaan* kollokaateista sellaista on nyt olemassa. Tutkimuksen perusteella voitaisiin suomenoppijoille esimerkiksi opettaa kollokaatiot PUUTUA *kokonaan* ja *täysin* MAHDOLLINEN. Kielen opettamisen kannalta hyödyllinen jatkotutkimusaihe olisi esimerkiksi adverbien semanttinen preferenssi, josta saadut tutkimustulokset voisivat tarjota pelkkien kollokaattien ulkoa opetteluun verrattuna yleispätevämpiä ja helpommin omaksuttavia ohjeita oikeiden kollokaattien valintaan. Käytännössä jatkotutkimusmahdollisuuksia pelkästään adverbien *täysin* ja *kokonaan* osalta on lähes rajattomasti. Voitaisiin esimerkiksi tutkia, eroavatko sanomalehtikielessä esiintyvät kollokaatit puhekielessä käytetyistä kollokaateista. Tällaisella tutkimuksella saataisiin vastauksia siihen, miten paljon fraseologian tasolla ilmenevää variaatiota kielen eri rekisterien välillä esiintyy. Myös esimerkiksi erilaisten kolligaatiopiirteiden tutkiminen tarjoaisi paljon erilaisia mahdollisuuksia jatkotutkimuksille, joista saatuja tuloksia voitaisiin niin ikään mahdollisesti hyödyntää opetustarkoituksiin.

LÄHTEET

- Anthony, Laurence 2016: *AntConc help Build 3.4.4* – <http://www.laurenceanthony.net/software/antconc/releases/AntConc344/help.pdf> 1.2.2018.
- Barnbrook, Geoff 1996: *Language and computers. A practical introduction to the computer analysis of language*. Edinburgh Textbooks in Empirical Linguistics. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Berry-Rogghe, Godelieve 1973: The Computation of Collocations and Their Relevance in Lexical Studies. – A. J. Aitken, R. W. Bailey & N. Hamilton-Smith (toim.), *The Computer and Literary Studies* s. 103–112. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Biber, Douglas & Conrad, Susan 1999: Lexical bundles in conversation and academic prose. – Hilde Hasselgård & Signe Oksefjell (toim.), *Out of corpora. Studies in honour of Stig Johansson* s. 181–190. Amsterdam: Rodopi.
- Clear, Jeremy 1993: From Firth principles. Computational tools for the study of collocation. – Mona Baker, Gill Francis & Elena Tognini-Bonelli (toim.), *Text and technology. In honour of John Sinclair* s. 271–292. Philadelphia: John Benjamins.
- Cowie, Anthony. P. 1981: The treatment of collocations and idioms in learners' dictionaries. *Applied Linguistics* 2 (3) Pages 223–235. Oxford: Oxford University Press.
- 1998: Introduction. Cowie A. P. (toim.), *Phraseology: Theory, Analysis and Applications* s. 1–20. Oxford: Oxford University Press.
- Cruse, D. Alan 2000: *Meaning in language. An introduction to semantics and pragmatics*. Oxford: Oxford University Press.
- Firth, John Rupert 1957: *Papers in linguistics 1934–1951*. London: Oxford University Press.
- 1968: A synopsis of linguistic theory, 1930–55. – F. R. Palmer (toim.), *Selected papers of J. R. Firth 1952–59* s. 168–205. London: Longmans.
- FIN CLARIN: *Esittely*. – <https://kitwiki.csc.fi/twiki/bin/view/FinCLARIN/FinClarInEsittely> 15.1.2018.
- Fraser, Bruce 1976: *The verb-particle combination in English*. Taishukan Studies in Modern Linguistics. New York: Academic Press.
- Granger, Sylviane 1998: Prefabricated patterns in advanced EFL writing: Collocations and formulae. – Anthony P. Cowie (toim.), *Phraseology: Theory, analysis and applications* s.145–160. Oxford: Oxford University Press.
- Granger, Sylviane & Meunier, Fanny 2008: Introduction. The many faces of phraseology. – Sylviane Granger & Fanny Meunier (toim.), *Phraseology. An interdisciplinary perspective* s. XIX–XXVIII. Amsterdam: John Benjamins.
- Granger, Sylviane & Paquot, Magali 2008: Disentangling the phraseological web. – Sylviane Granger & Fanny Meunier (toim.), *Phraseology. An interdisciplinary perspective* s. 27–49. Amsterdam: John Benjamins.
- Gries, Stefan Th. 2008: Phraseology and linguistic theory. A brief survey. – Sylviane Granger & Fanny Meunier (toim.), *Phraseology. An interdisciplinary perspective* s. 3–26. Amsterdam: John Benjamins.
- Haddington, Pentti, Sivonen, Jari & Jantunen, Jarmo Harri 2011: Language and affect: go-say and come-say constructions in Finnish. *SKY Journal of Linguistics* 24 s. 75–117.
- Halliday, M. A. K. 1966: Lexis as a Linguistic Level. – C. Bazell, J. Catford, M. A. K. Halliday, R. Robins (toim.), *In Memory of J. R. Firth* s. 148–162. London: Longman.
- Halliday, M. A. K. & Hasan Ruaqaiya 1976: *Cohesion in English*. London: Longman.
- Hanks, Patrick 2012: Corpus evidence and electronic lexicography. – Sylviane Granger & Magali Paquot (toim.), *Electronic Lexicography* s. 57–82. Oxford: Oxford University

- Press.
- Hoffmann, Sebastian, Fischer-Starcke, Bettina & Sand, Andrea 2013: Introduction. – *International Journal of Corpus Linguistics* 18 (1) s. 1–5.
- Hoey, Michael 1997: From concordance to text structure: new uses for computer corpora. – Barbara Lewandowska-Tomaszczyk & Patrick Melia (toim.), *PALC'97. Applications in Language Corpora Proceedings* s. 2–23. Łódź: Łódź University Press.
- 2005: *Lexical priming: A new theory of words and language*. London: Routledge.
- 2007: Lexical priming and literary creativity. – Michael Hoey, Michaela Mahlberg, Michael Stubbs & Wolfgang Teubert (toim.), *Text, discourse and corpora. Theory and analysis* s. 7–29. London: Continuum.
- Hunston, Susan 2007: Semantic prosody revisited. – *International Journal of Corpus Linguistics* 12 (2) s. 249–268. – https://www.researchgate.net/profile/Susan_Hunston/publication/228929277_Semantic_prosody_revisited/links/02e7e53cb983b2f0e4000000/Semantic-prosody-revisited.pdf 13.5.2018.
- Jantunen, Jarmo Harri 2001: “Tärkeä seikka” ja “keskeinen kysymys”: Mitä korpuslingvistinen analyysi paljastaa lähisyntyisyydestä? – *Virittäjä* 105 (2) s. 170–192.
- 2004: *Synonymia ja käänkösuomi. Korpusnäkökulma samamerkityksisyyden kontekstuaalisuuteen ja käänköskielen leksikaalisiin erityispiirteisiin*. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja 35. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- 2009: ”Minulla on aivan paljon rahaa” – fraseologiset yksiköt suomen kielen opetuksessa. – *Virittäjä* 113 (3) s. 356–381.
- 2015: Oppimiskontekstin vaikutus oppijanpragmatiikkaan: astemääritteet leksikaalisina nallekarhuina. – Annekatrin Kaivapalu & Johanna Laakso (toim.), *Lähivõrdlusi. Lähivertailuja* 25 s. 105–136. Tallinn: Eesti Rakenduslingvistika Ühing.
- 2016: Corpora, phraseology and dictionaries: How does corpus research meet language teaching and learning? – Begoña Sanromán Vilas (toim.), *Collocations Cross-Linguistically*. Turenki: Hansaprint.
- Jantunen, Jarmo Harri & Brunni, Sisko 2012: Morfologinen priming ja fraseologia vieraan kielen oppimisessa: korpustutkimus oppijansuomesta. – Annekatrin Kaivapalu, Pirkko Muikku-Werner, Jarmo Harri Jantunen & Maria-Maren Sepper (toim.), *Lähivõrdlusi. Lähivertailuja* 22 s. 71–100. Tallinn: Eesti Rakenduslingvistika Ühing.
- Jantunen, Jarmo, Kumpulainen, Marjo, Tammimies, Tanja & Tokola, Teemu 2013: Korpuspohjaista oppijansanakirjaa tekemässä: esimerkkinä ConLexis. – Annekatrin Kaivapalu & Pirkko Muikku-Werner (toim.), *Lähivõrdlusi. Lähivertailuja* 23 s. 89–118. – <http://arhiiv.rakenduslingvistika.ee/ajakirjad/index.php/lahivordlusi/article/view/LV23.04> 29.7.2018.
- Jones, Susan & Sinclair, John 1974: English Lexical Collocations. A Study in Computational Linguistics. – *Cahiers de Lexicologie* 24 s. 15–61. Paris: Didier-Larousse.
- Kallioranta, Otto 2009: *Paljon-adverbin kollokointi oppijansuomessa – korpusvetoinen tutkimus*. Pro gradu -tutkielma. Suomen kielen oppiaine, Oulun yliopisto.
- Kangasniemi, Heikki 1997: *Sana, merkitys, maailma. Katsaus leksikaalisen semantiikan perusteisiin*. Helsinki: Finn Lectura.
- Karlsson, Fred 2004: *Yleinen kielitiede*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Kenny, Dorothy 2000: Lexical Hide-and-Seek: Looking for Creativity in a Parallel Corpus. – Maeve Olohan (toim.), *Intercultural faultlines. Research models in translation studies I. Textual and cognitive aspects* s. 93–104. Manchester: St. Jerome Publishing.
- Kenny, Dorothy 2001: *Lexis and creativity in translation. A corpus-based study*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- Kielipankki a: *Aineistot: Suomen kielen tekstikokoelma (SKTP; engl. Finnish Text Collection, FTC)* – <https://kitwiki.csc.fi/twiki/bin/view/FinCLARIN/KielipankkiAineistotFtc>

- 15.1.2018.
 — b: *Aineistot: Taajuussanasto9996* – <https://kitwiki.csc.fi/twiki/bin/view/FinCLA/RIN/KielipankkiAineistotTaajuussanasto9996> 15.1.2018
- Kjellmer, Göran 1984: Some Thoughts on Collocational Distinctiveness. – Jan Aarts, Willem Meijs (toim.), *Corpus Linguistics. Recent Developments in the Use of Computer Corpora in English Language Research*. s. 163–171. Amsterdam: Rodopi.
- 1987: Aspects of English Collocations. – Willem Meijs (toim.), *Corpus Linguistics and Beyond. Proceedings of the Seventh International conference on English Language Research on Computerized Corpora*. s. 133–140. Amsterdam: Rodopi.
- Koivusalo, Esko 1992: Sanomalehti ja äidinkieli. – *Kielikello (2)* – <https://www.kielikello.fi/-/sanomalehti-ja-aidinkieli> 13.5.2018.
- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. 2017. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. URN:NBN:fi:kotus-201433. Verkkojulkaisu HTML. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 28.2.2017. [Viitattu 14.2.2018].
- Kuiri, Kaija 2000: *Semantiikan peruskurssi*. Tampere: Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.
- Kuiri, Kaija 2012: *Johdatus semantiikkaan*. Helsinki: Finn Lectura.
- Leech, Geoffrey 1990: *Semantics. The Study of Meaning*. Harmondsworth: Penguin Books.
- Lindberg, Eino 2017: *Jalkapallokannattajien toisistaan käyttämät nimitykset ja niiden semanttinen prosodia FutisForum2-keskustelupalstalla*. Maisterintutkielma. Kieli- ja viestintätieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto.
- Louw, Bill 1993: Irony in the Text or Insincerity in the Writer? – The Diagnostic Potential of Semantic Prosodies. – Mona Barker, Gill Francis & Elena Tognini-Bonelli (toim.), *Text and Technology: In Honour of John Sinclair* s. 157–176. Philadelphia: John Benjamins Publishing Co.
- Lyons, John 1968: *Introduction to theoretical linguistics*. London: Cambridge University Press.
- Martin, Willy, Al, Bernard & van Sterkenburg, Piet 1983: On the processing of a text corpus: from textual data to lexicographical information. – R. R. K. Hartmann (toim.), *Lexicography: principles and practice* s. 77–87. London: Academic Press.
- Mason, Oliver 1997: The weight of words: an investigation of lexical gravity. – Barbara Lewandowska-Tomaszczyk & Patrick Melia (toim.), *PALC 97. Applications in Language Corpora Proceedings* s. 361–375. Łódź: Łódź University Press.
- MediaAuditFinland 2017: *Lt ja jt tarkastustilasto 2016*. – <http://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2017/06/Levikkitilasto-2016.pdf> 15.1.2018.
- Moon, R. 1998: Frequencies and forms of phrasal lexemes in English. – Cowie Anthony. P. (toim.), *Phraseology: Theory, Analysis and Applications* s. 77–100. Oxford: Oxford University Press.
- Morley, John & Partington, Alan 2009: A few Frequently Asked Questions about semantic – or evaluative – prosody. – *International Journal of Corpus Linguistics* 14 (2) s. 139–158. – http://emolex.u-grenoble3.fr/IMG/pdf/Morley_Partington2009.pdf 13.5.2018.
- Muikku-Werner, Pirkko, Jantunen, Jarmo Harri & Kokko, Ossi 2008: *Suurella sydämellä ihan sikana. Suomen kielen kuvaileva fraasisanakirja*. Helsinki: Gummerus.
- Mäkinen, Kirsti 1992: Muuttuuko lehtikieli? Muuttaako lehtikieli? – Valma Yli-Vakkuri, Maija Länsimäki & Aarre Nyman (toim.), *Yhteiskunta muuttuu – Kieli muuttuu. Nykysuomen seuran 10-vuotisjuhlakirja* s. 211–235. Porvoo: WSOY.
- Nesselhauf, Nadja 2003. The use of collocations by advanced learners of English and some implications for teaching. – *Applied Linguistics* 24 (2) s. 223–242.
- Nummenmaa, Lauri 2004: *Käyttätymistieteiden tilastolliset menetelmät*. Helsinki: Tammi.

- Palmer F. R. 1976: *Semantics. A New Outline*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Paradis, Carita 1997: *Degree Modifiers of Adjectives in Spoken British English*. Lund: Lund University Press.
- Partington, Alan 1998: *Patterns and Meanings. Using Corpora for English Language Research and Teaching*. Amsterdam: John Benjamins.
- Pirkola, Silja 2016: *Synonymien EHKÄ ja MAHDOLLISESTI kollokaatit ja semanttiset preferenssit*. Maisterintutkielma. Kielten laitos, Jyväskylän yliopisto.
- Saukkonen, Pauli 1979: *Suomen kielen taajuussanasto – A frequency dictionary of Finnish*. Helsinki: WSOY.
- Sinclair, John 1966: Beginning the Study of Lexis. – C. Bazell, J. Catford, M. A. K. Halliday & R. Robins (toim.), *In Memory of J. R. Firth* s. 410–430. London: Longman
- 1987: Collocation: a progress report. – Ross Steele & Terry Threadgold (toim.), *Language Topics. Essays in Honour of Michael Halliday 2* s. 319–331. Amsterdam: John Benjamins.
- 1991: *Corpus, concordance, collocation. Describing English Language*. Oxford: Oxford University Press.
- 1996: The Search for Units of Meaning. – *Textus IX* s. 75–106.
- Smadja, Frank 1993: Retrieving Collocations from Text: Xtract. – *Computational Linguistics* 19 (1) s. 143–177.
- Stubbs, Michael 1995a: *Collocations and semantic profiles: on the cause of the trouble with quantitative studies*. – <https://www.unitrier.de/fileadmin/fb2/ANG/Linguistik/Stubbs/stubbs-1995-cause-trouble.pdf> 15.1.2018.
- 1995b: Corpus evidence for norms of lexical collocation. – Guy Cook & Barbara Seidlhofer (toim.), *Principle and Practice in Applied Linguistics* s. 245–256. Oxford: Oxford University Press.
- 1996: *Text and Corpus Analysis. Corpus-assisted Studies of Language and Culture*. Oxford: Blackwell.
- 2001a: *Words and Phrases. Corpus Studies of Lexical Semantics*. Blackwell, Oxford.
- 2001b: On inference theories and code theories: Corpus evidence for semantic schemas. – *Text* 21 (3) s. 437–465.
- Suoraniemi, Henriikka 2011: *Vuoksi ja takia. Korpuspohjainen tutkimus lähisyronyymeistä*. Pro gradu -tutkielma. Suomen kielen oppiaine, Oulun yliopisto.
- Valli, Raine 2015: *Johdatus tilastolliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vanhatalo, Ulla 2005: *Kyselytestit synonymian selvittämisessä. Sanastotietoutta kielenpuhujilta sähköiseen sanakirjaan*. Helsinki: Helsingin yliopisto, suomalais-ugrilainen laitos.
- Vilkuna, Maria 1996: *Suomen lauseopin perusteet*. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinen & Irja Alho 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. – <http://scripta.kotus.fi/visk> 15.1.2018.
- Weinreich, Uriel, Labov, William & Weinreich, Beatrice S. 1980: *On semantics*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Wray, Alison 2000: Formulaic sequences in second language teaching: principle and practice. *Applied linguistics* 21 (4) s. 463–489. Oxford: Oxford University Press.

Aineistolähteet

Helsingin Sanomat 1995. Sähköinen 22,1 miljoonan saneen laajuinen suomen kielen tekstikoelma. Koostajat: Yleisen kielitieteen laitos, Helsingin yliopisto; Yleinen kielitiede, Joensuu

yliopisto; CSC – Tieteellinen laskenta Oy. Käytettävissä Kielipankin kautta. URN: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-201403268>.

Kaleva 1998–1999. Sähköinen 9,8 miljoonan saneen laajuinen suomen kielen tekstikokoelma. Koostajat: Yleisen kielitieteen laitos, Helsingin yliopisto; Yleinen kielitiede, Joensuun yliopisto; CSC – Tieteellinen laskenta Oy. Käytettävissä Kielipankin kautta. URN: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-201403268>.

Keskisuomalainen 1999. Sähköinen 7,9 miljoonan saneen laajuinen suomen kielen tekstikokoelma. Koostajat: Yleisen kielitieteen laitos, Helsingin yliopisto; Yleinen kielitiede, Joensuun yliopisto; CSC – Tieteellinen laskenta Oy. Käytettävissä Kielipankin kautta. URN: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-201403268>.

LIITE 1

Adverbien tilastollisesti merkitsevät kollokaatit t-testin mukaisessa järjestyksessä.

Täysin 3:2				Kokonaan 3:2			
Kollokaatti	Frekvenssi (vas./oik.)	t-testi	MI-testi	Kollokaatti	Frekvenssi (vas./oik.)	t-testi	MI-testi
on	2008 (1945/63)	40,04	3,23	lähes	443 (434/9)	20,86	6,80
ei	694 (609/85)	23,68	3,31	tai	396 (220/176)	19,30	5,06
oli	548 (528/20)	21,39	3,54	pois	204 (30/174)	14,14	6,66
ole	429 (420/9)	19,38	3,96	se	198 (135/63)	12,55	3,21
ovat	433 (426/7)	18,91	3,46	uusi	145 (2/143)	11,77	5,45
se	299 (232/67)	15,51	3,28	osittain	115 (36/79)	10,68	8,00
mutta	260 (138/122)	14,16	3,04	toinen	118 (15/103)	10,55	5,13
vielä	223 (208/15)	14,03	4,04	uuden	112 (0/112)	10,30	5,23
lähes	178 (170/8)	12,91	4,96	ilman	87 (3/84)	9,04	5,02
ollut	188 (183/5)	12,61	3,64	jos	93 (33/60)	8,63	3,25
eivät	159 (146/13)	11,76	3,90	joko	72 (71/1)	8,40	6,61
voi	153 (142/11)	11,18	3,38	asia	73 (11/62)	8,32	5,27
olla	133 (128/5)	10,68	3,76	olisi	84 (72/12)	8,14	3,16
mahdollista	115 (5/110)	10,57	6,17	uusia	64 (5/59)	7,74	4,95
eri	118 (5/113)	10,35	4,39	jättää	59 (56/3)	7,60	6,52
nyt	137 (103/34)	10,29	3,05	luopua	57 (45/12)	7,52	8,12
tyytyväinen	104 (0/104)	10,11	6,88	lopettaa	52 (41/11)	7,16	7,19
kuitenkin	125 (124/1)	10,09	3,35	melkein	52 (52/0)	7,12	6,30
olivat	101 (97/4)	9,30	3,75	jää	52 (49/3)	6,98	4,95
olisi	110 (104/6)	9,19	3,02	poistaa	48 (39/9)	6,90	7,97
sillä	102 (30/72)	9,15	3,42	ne	58 (42/16)	6,89	3,40
siitä	98 (23/75)	8,92	3,34	eroon	47 (3/44)	6,81	7,40
kuitenkaan	81 (81/0)	8,60	4,48	uutta	46 (2/44)	6,46	4,40
tämä	86 (71/15)	8,54	3,67	pitäisi	47 (44/3)	6,45	4,09
mahdotonta	71 (6/65)	8,38	7,63	koska	51 (12/39)	6,42	3,31
olevan	76 (74/2)	8,27	4,27	kieltää	41 (35/6)	6,37	7,70
pitää	82 (78/4)	8,26	3,51	omistama	40 (1/39)	6,30	7,91
tuhoutui	66 (65/1)	8,11	9,00	puuttuu	38 (38/0)	6,11	6,81

eikä	75 (23/52)	7,81	3,35	käytän- nössä	38 (36/2)	6,00	5,26
vaikka	78 (31/47)	7,79	3,08	jäi	39 (38/1)	5,95	4,38
auki	61 (2/59)	7,69	6,08	omistaa	36 (35/1)	5,94	6,74
olen	65 (56/9)	7,66	4,33	eri	42 (2/40)	5,88	3,43
ilman	64 (4/60)	7,52	4,04	kuitenkaan	39 (37/2)	5,84	3,96
koska	70 (23/47)	7,48	3,24	jopa	40 (38/2)	5,83	3,69
he	67 (46/21)	7,43	3,44	vaan	41 (17/24)	5,79	3,38
tilanne	59 (52/7)	7,39	4,71	valtion	38 (20/18)	5,78	3,99
asia	58 (20/38)	7,26	4,41	voidaan	38 (32/6)	5,76	3,95
ne	65 (48/17)	7,08	3,04	kielletty	33 (10/23)	5,72	7,80
koskaan	53 (51/2)	7,02	4,82	ulkopuo- lelle	33 (3/30)	5,66	6,14
uusi	56 (16/40)	6,85	3,55	puuttuvat	32 (31/1)	5,63	7,96
mieltä	49 (3/46)	6,80	5,14	uusiksi	32 (0/32)	5,63	7,92
mielestä	56 (54/2)	6,74	3,34	osa	39 (31/8)	5,48	3,03
varma	43 (1/42)	6,47	6,26	tuhoutui	30 (30/0)	5,46	8,39
kunnossa	43 (1/42)	6,42	5,53	jäänyt	31 (29/2)	5,43	5,36
selvää	42 (2/40)	6,37	5,88	siirtyy	30 (30/0)	5,37	5,67
tuntematon	41 (0/41)	6,36	7,30	miltei	29 (28/1)	5,34	6,93
erilainen	40 (0/40)	6,28	7,27	oma	31 (3/28)	5,28	4,27
ylivoimainen	39 (0/39)	6,21	7,63	jäädä	28 (27/1)	5,21	6,06
meni	41 (39/2)	6,19	4,91	tilanne	30 (21/9)	5,19	4,26
salaista	38 (0/38)	6,16	9,88	itse	33 (4/29)	5,11	3,18
vaan	48 (31/17)	6,11	3,07	kaupungin	31 (15/16)	5,08	3,51
sekaisin	37 (1/36)	6,05	7,69	puuttui	26 (24/2)	5,07	7,26
olleet	41 (41/0)	5,96	3,85	uuteen	26 (0/26)	4,97	5,25
olevansa	36 (36/0)	5,84	5,21	uudelleen	26 (1/25)	4,90	4,67
väärä	34 (4/30)	5,79	7,26	väliin	24 (1/23)	4,81	5,81
toinen	42 (7/35)	5,73	3,11	jäävät	24 (23/1)	4,80	5,65
vailla	32 (1/31)	5,60	6,55	poistuu	23 (21/2)	4,78	8,10
vieläkään	31 (29/2)	5,51	6,59	sulkea	23 (17/6)	4,77	7,84
uutta	36 (2/34)	5,48	3,52	päästä	25 (25/0)	4,73	4,23
tavalla	34 (6/28)	5,46	3,97	lopulta	24 (23/1)	4,70	4,63
varmoja	30 (0/30)	5,45	7,92	puuttuivat	22 (21/1)	4,68	8,77
silti	34 (30/4)	5,43	3,88	poistetaan	22 (22/0)	4,67	7,86
yllättäen	30 (3/27)	5,39	5,97	jouduttiin	21 (20/1)	4,53	6,56
omaa	32 (5/27)	5,37	4,30	koskaan	23 (23/0)	4,53	4,15
muuttunut	29 (18/11)	5,27	5,59	aivan	25 (24/1)	4,52	3,37
selvä	29 (0/29)	5,27	5,51	niistä	23 (17/6)	4,51	4,06
joten	32 (20/12)	5,19	3,61	voitaisiin	20 (19/1)	4,30	4,67
sijaan	32 (32/0)	5,19	3,59	välillä	22 (18/4)	4,28	3,52
vakuuttunut	27 (0/27)	5,17	7,76	kunnan	20 (8/12)	4,20	4,06

ajatus	28 (8/20)	5,17	5,42	vai	20 (12/8)	4,19	4,00
oma	31 (8/23)	5,15	3,74	ehkä	21 (16/5)	4,12	3,30
edelleen	34 (32/2)	5,15	3,09	oman	21 (7/14)	4,10	3,24
varmaa	27 (0/27)	5,14	6,63	vuoksi	20 (18/2)	3,92	3,01
ensimmäinen	32 (26/6)	5,14	3,44				
riippuu	27 (27/0)	5,12	6,13				
mahdollisena	26 (0/26)	5,07	7,38				
oman	31 (6/25)	4,99	3,27				
toipunut	25 (5/20)	4,99	8,41				
jäi	30 (23/7)	4,98	3,47				
riippuvainen	25 (0/25)	4,98	8,21				
mikä	32 (20/12)	4,97	3,05				
mahdoton	25 (3/22)	4,95	6,67				
tuntuu	27 (26/1)	4,92	4,23				
valmis	27 (6/21)	4,91	4,20				
siis	28 (25/3)	4,88	3,68				
onnistunut	25 (11/14)	4,87	5,29				
yllätti	24 (24/0)	4,84	6,46				
olin	25 (21/4)	4,83	4,91				
toisistaan	24 (7/17)	4,82	6,05				
erilaisia	25 (0/25)	4,82	4,76				
väärin	24 (1/23)	4,81	5,75				
selväksi	23 (0/23)	4,75	6,68				
aivan	29 (24/5)	4,74	3,06				
varassa	23 (3/20)	4,71	5,85				
hallinnassa	22 (0/22)	4,66	7,06				
avoin	22 (1/21)	4,61	5,88				
asiasta	24 (17/7)	4,57	3,88				
samaa	23 (3/20)	4,56	4,36				
terve	21 (0/21)	4,55	6,98				
tilanteen	22 (20/2)	4,54	4,95				
erilaista	21 (0/21)	4,52	6,23				
tyytyväisiä	21 (0/21)	4,50	5,81				
onkin	24 (24/0)	4,50	3,62				
vertailu- kelpoisia	20 (0/20)	4,47	9,76				
päinvastai- nen	20 (0/20)	4,46	8,46				
muuttuu	21 (21/0)	4,45	5,10				
mennyt	21 (19/2)	4,44	5,04				
huolimatta	24 (23/1)	4,43	3,37				
muuttui	20 (20/0)	4,40	5,93				

puolestaan	23 (22/1)	4,34	3,41
joukkue	21 (15/6)	4,33	4,18
pois	24 (5/19)	4,30	3,04
uusia	24 (3/21)	4,29	3,00
kannalta	22 (22/0)	4,28	3,50
ilmeisesti	20 (18/2)	4,20	4,05
vastaa	20 (5/15)	4,19	4,01
nykyisin	20 (19/1)	4,17	3,88
piti	22 (21/1)	4,12	3,05
vapaa	20 (1/19)	4,12	3,68
olemme	20 (18/2)	4,06	3,45
oikein	20 (3/17)	4,00	3,23
näyttää	20 (19/1)	3,96	3,14

LIITE 2

Adverbien tilastollisesti merkitsevät kollokaatit MI-testin mukaisessa järjestyksessä.

Täysin 3:2				Kokonaan 3:2			
Kollokaatti	Frekvenssi (vas./oik.)	t-testi	MI-testi	Kollokaatti	Frekvenssi (vas./oik.)	t-testi	MI-testi
salaista	38 (0/38)	6,16	9,88	puuttuivat	22 (21/1)	4,68	8,77
vertailu- kelpoisia	20 (0/20)	4,47	9,76	tuhoutui	30 (30/0)	5,46	8,39
tuhoutui	66 (65/1)	8,11	9,00	luopua	57 (45/12)	7,52	8,12
päinvastainen	20 (0/20)	4,46	8,46	poistuu	23 (21/2)	4,78	8,10
toipunut	25 (5/20)	4,99	8,41	osittain	115 (36/79)	10,68	8,00
riippuvainen	25 (0/25)	4,98	8,21	poistaa	48 (39/9)	6,90	7,97
varmoja	30 (0/30)	5,45	7,92	puuttuvat	32 (31/1)	5,63	7,96
vakuuttunut	27 (0/27)	5,17	7,76	uusiksi	32 (0/32)	5,63	7,92
sekaisin	37 (1/36)	6,05	7,69	omistama	40 (1/39)	6,30	7,91
mahdotonta	71 (6/65)	8,38	7,63	poistetaan	22 (22/0)	4,67	7,86
ylivoimainen	39 (0/39)	6,21	7,63	sulkea	23 (17/6)	4,77	7,84
mahdollisena	26 (0/26)	5,07	7,38	kielletty	33 (10/23)	5,72	7,80
tuntematon	41 (0/41)	6,36	7,30	kieltää	41 (35/6)	6,37	7,70
erilainen	40 (0/40)	6,28	7,27	eroon	47 (3/44)	6,81	7,40
väärä	34 (4/30)	5,79	7,26	puuttui	26 (24/2)	5,07	7,26
hallinnassa	22 (0/22)	4,66	7,06	lopettaa	52 (41/11)	7,16	7,19
terve	21 (0/21)	4,55	6,98	miltei	29 (28/1)	5,34	6,93
tyytyväinen	104 (0/104)	10,11	6,88	puuttuu	38 (38/0)	6,11	6,81
selväksi	23 (0/23)	4,75	6,68	lähes	443 (434/9)	20,86	6,80
mahdoton	25 (3/22)	4,95	6,67	omistaa	36 (35/1)	5,94	6,74
varmaa	27 (0/27)	5,14	6,63	pois	204 (30/174)	14,14	6,66
vieläkään	31 (29/2)	5,51	6,59	joko	72 (71/1)	8,40	6,61
vailla	32 (1/31)	5,60	6,55	jouduttiin	21 (20/1)	4,53	6,56
yllätti	24 (24/0)	4,84	6,46	jättää	59 (56/3)	7,60	6,52
varma	43 (1/42)	6,47	6,26	melkein	52 (52/0)	7,12	6,30
erilaista	21 (0/21)	4,52	6,23	ulkopuolelle	33 (3/30)	5,66	6,14
mahdollista	115 (5/110)	10,57	6,17	jäädä	28 (27/1)	5,21	6,06
riippuu	27 (27/0)	5,12	6,13	väliin	24 (1/23)	4,81	5,81
auki	61 (2/59)	7,69	6,08	siirtyy	30 (30/0)	5,37	5,67
toisistaan	24 (7/17)	4,82	6,05	jäävät	24 (23/1)	4,80	5,65
yllättäen	30 (3/27)	5,39	5,97	uusi	145 (2/143)	11,77	5,45
muuttui	20 (20/0)	4,40	5,93	jäänyt	31 (29/2)	5,43	5,36
selvää	42 (2/40)	6,37	5,88	asia	73 (11/62)	8,32	5,27
avoin	22 (1/21)	4,61	5,88	käytännössä	38 (36/2)	6,00	5,26

varassa	23 (3/20)	4,71	5,85	uuteen	26 (0/26)	4,97	5,25
tyytyväisiä	21 (0/21)	4,50	5,81	uuden	112 (0/112)	10,30	5,23
väärin	24 (1/23)	4,81	5,75	toinen	118 (15/103)	10,55	5,13
muuttunut	29 (18/11)	5,27	5,59	tai	396 (220/176)	19,30	5,06
kunnossa	43 (1/42)	6,42	5,53	ilman	87 (3/84)	9,04	5,02
selvä	29 (0/29)	5,27	5,51	uusia	64 (5/59)	7,74	4,95
ajatus	28 (8/20)	5,17	5,42	jää	52 (49/3)	6,98	4,95
onnistunut	25 (11/14)	4,87	5,29	voitaisiin	20 (19/1)	4,30	4,67
olevansa	36 (36/0)	5,84	5,21	uudelleen	26 (1/25)	4,90	4,67
mieltä	49 (3/46)	6,80	5,14	lopulta	24 (23/1)	4,70	4,63
muuttuu	21 (21/0)	4,45	5,10	uutta	46 (2/44)	6,46	4,40
mennyt	21 (19/2)	4,44	5,04	jäi	39 (38/1)	5,95	4,38
lähes	178 (170/8)	12,91	4,96	oma	31 (3/28)	5,28	4,27
tilanteen	22 (20/2)	4,54	4,95	tilanne	30 (21/9)	5,19	4,26
meni	41 (39/2)	6,19	4,91	päästä	25 (25/0)	4,73	4,23
olin	25 (21/4)	4,83	4,91	koskaan	23 (23/0)	4,53	4,15
koskaan	53 (51/2)	7,02	4,82	pitäisi	47 (44/3)	6,45	4,09
erilaisia	25 (0/25)	4,82	4,76	niistä	23 (17/6)	4,51	4,06
tilanne	59 (52/7)	7,39	4,71	kunnan	20 (8/12)	4,20	4,06
kuitenkaan	81 (81/0)	8,60	4,48	vai	20 (12/8)	4,19	4,00
asia	58 (20/38)	7,26	4,41	valtion	38 (20/18)	5,78	3,99
eri	118 (5/113)	10,35	4,39	kuitenkaan	39 (37/2)	5,84	3,96
samaa	23 (3/20)	4,56	4,36	voidaan	38 (32/6)	5,76	3,95
olen	65 (56/9)	7,66	4,33	jopa	40 (38/2)	5,83	3,69
omaa	32 (5/27)	5,37	4,30	välillä	22 (18/4)	4,28	3,52
olevan	76 (74/2)	8,27	4,27	kaupungin	31 (15/16)	5,08	3,51
tuntuu	27 (26/1)	4,92	4,23	eri	42 (2/40)	5,88	3,43
valmis	27 (6/21)	4,91	4,20	ne	58 (42/16)	6,89	3,40
joukkue	21 (15/6)	4,33	4,18	vaan	41 (17/24)	5,79	3,38
ilmeisesti	20 (18/2)	4,20	4,05	aivan	25 (24/1)	4,52	3,37
ilman	64 (4/60)	7,52	4,04	koska	51 (12/39)	6,42	3,31
vielä	223 (208/15)	14,03	4,04	ehkä	21 (16/5)	4,12	3,30
vastaa	20 (5/15)	4,19	4,01	jos	93 (33/60)	8,63	3,25
tavalla	34 (6/28)	5,46	3,97	oman	21 (7/14)	4,10	3,24
ole	429 (420/9)	19,38	3,96	se	198 (135/63)	12,55	3,21
eivät	159 (146/13)	11,76	3,90	itse	33 (4/29)	5,11	3,18
asiasta	24 (17/7)	4,57	3,88	olisi	84 (72/12)	8,14	3,16
silti	34 (30/4)	5,43	3,88	osa	39 (31/8)	5,48	3,03
nykyisin	20 (19/1)	4,17	3,88	vuoksi	20 (18/2)	3,92	3,01
olleet	41 (41/0)	5,96	3,85				

olla	133 (128/5)	10,68	3,76
olivat	101 (97/4)	9,30	3,75
oma	31 (8/23)	5,15	3,74
siis	28 (25/3)	4,88	3,68
vapaa	20 (1/19)	4,12	3,68
tämä	86 (71/15)	8,54	3,67
ollut	188 (183/5)	12,61	3,64
onkin	24 (24/0)	4,50	3,62
joten	32 (20/12)	5,19	3,61
sijaan	32 (32/0)	5,19	3,59
uusi	56 (16/40)	6,85	3,55
oli	548 (528/20)	21,39	3,54
uutta	36 (2/34)	5,48	3,52
pitää	82 (78/4)	8,26	3,51
kannalta	22 (22/0)	4,28	3,50
jäi	30 (23/7)	4,98	3,47
ovat	433 (426/7)	18,91	3,46
olemme	20 (18/2)	4,06	3,45
ensimmäinen	32 (26/6)	5,14	3,44
he	67 (46/21)	7,43	3,44
sillä	102 (30/72)	9,15	3,42
puolestaan	23 (22/1)	4,34	3,41
voi	153 (142/11)	11,18	3,38
huolimatta	24 (23/1)	4,43	3,37
kuitenkin	125 (124/1)	10,09	3,35
eikä	75 (23/52)	7,81	3,35
siitä	98 (23/75)	8,92	3,34
mielestä	56 (54/2)	6,74	3,34
ei	694 (609/85)	23,68	3,31
se	299 (232/67)	15,51	3,28
oman	31 (6/25)	4,99	3,27
koska	70 (23/47)	7,48	3,24
oikein	20 (3/17)	4,00	3,23
on	2008 (1945/63)	40,04	3,23
näyttää	20 (19/1)	3,96	3,14
toinen	42 (7/35)	5,73	3,11
edelleen	34 (32/2)	5,15	3,09
vaikka	78 (31/47)	7,79	3,08

vaan	48 (31/17)	6,11	3,07
aivan	29 (24/5)	4,74	3,06
piti	22 (21/1)	4,12	3,05
nyt	137 (103/34)	10,29	3,05
mikä	32 (20/12)	4,97	3,05
pois	24 (5/19)	4,30	3,04
mutta	260 (138/122)	14,16	3,04
ne	65 (48/17)	7,08	3,04
olisi	110 (104/6)	9,19	3,02
uusia	24 (3/21)	4,29	3,00